

2 QESA VERÊNE
Ma Be Xêrdi Perloda Piltan
Ali DİKME

3 DERSE-1B ZAZACA ALFABE ELİFBA ZAZAKİ-KIRMANCKI
Hawar TORNÊCENGİ

5 DİYALOG-3
Haydar ŞAHİN

7 HOTELÊ MUNZURÎ'DE
Munzur GÜVEN KILIÇ

9 KUTİKÊ QEREQOLİ
Feydo Faruk EREN

10 MI VENG DA
Kader KAYA

11 ALÊ QARŞI
Berfin JÊLE

13 BIRA NADİR DIMA
Hüseyin ŞİMŞEK

15 BIZE VE HIRÊ BİJÊKU RA
Sanîke: Dersim / Pulemoriye
Arêker: Hawar TORNÊCENGİ

16 ÇEKU BE ÇEKUYE
Sait ÇIYA

17 SİTÊ MAE
Cengiz ASLAN

18 TERTELÊ-DERSİMİ
Ezeli DOĞANAY

19 DESİM REPORTAJ 1
Cihan SÖYLEMEZ

21 JİARA GOLA BUYERE
Sinan AREKEYİ

22 MİLÇİKA VİLE SURE
Okan EROĞLU

26 XIZIRÊ MA
Ali DİKME

28 YA XIZIR ŞEWA TARİYE
İbrahim DOĞAN

29 MOBET
Veli KİŞİOĞLU/Milhe Kazım AKTAŞ

30 HÊN ŞİYA
Çetin AKSÜNGER

31 HESEN AMA
Ümrân DÜŞÜNSEL-(ÇEVİRİ: Hawar TORNÊCENGİ)

33 KIRMANCIYA BELEKE
Usxan CEMAL

34 HEMED
Fatma ROZİNE ZULAL

34 EKE YEW PHIT BIMIRO
Veraroc KARUL

35 PİLTANA MI
Cihan Ali DEDE

36 DESTANA MUNZUR PÊXAMVERİ
Av. Cihan SÖYLEMEZ

38 PENAHİ
MUNZUR
Pınar ÖZGÜL

39 MİRAZ
(Dez u sabıyayisê ju maye)
Sevim Aydın

40 PİRİKA MINA PERE
Arêkere: Gule MAYERA

41 CERREY VANÊ / PİLTAN / MAMEKİYE
Qemera BARİYA

42 DARA TEKE
Fintoz DİKME YILDIRIM

44 MARKASOR
Yılmazcan Şare

45 Enê (2)
Hıdır EREN

46 GULHESEN
Ali GÜLTEKİN

49 DERSİM DE
MİTOLOJİYÊ VENK'İ, ANAHİTE U BAĞINI
Cemal ÖZEL – Hawar TORNÊCENGİ

52 WUŞENÊ SEYDÎ VE SEY RIZAY RA ARİFKİ QESEYKERDENE
Xıdır AYTAÇ

53 MEMIRE
Alişan KAYA

54 KLAMÊ KOÊ VORİNİ Sero Nuste
Hawar TORNÊCENGİ

57 MUZIR
Haydar DOĞAN

58 KEWLÊ ŞİNİ – ZİNİ GEDİĞİ
Mehmet TÜZÜN

59 JÜANÊ MİDE TU ŞÜARA HERÊDİSA
Türkan EROĞLU

60 DERSİM
Koyo BERZ

61 ERO BÊMİRADI
Gürsel Sarıkaş

62 GEGANE
Fırat ALİ

63 ERZİNGA RA DOT - MEKTUVA NAZÊ
Asmen Ercan GÜR

66 VENG Bİ LAL

67 BERIVAN ARAL'E RA „ÇERX
DE" ALBUM KALAN (Z) MUZİK DE VEJİYA.

68 ZONO EZ
SinanUSAR

İdarekarê Çapkerdene: Okan EROĞLU

Editor u Raştkerdene: Hawar Tornecengi / Hıdır EREN

İdarekarê Neqisnaene: Sinan ARÊKÊYİ / Kismet SEFER

Grafik: Murat DERMAN

Mail: hegaejan@gmail.com

Pelga Facebook'î: <https://www.facebook.com/Piltann/>

MEKTUBE

Ali DİKME

Ma be xêrdi perloda Piltan!

Ma be xêr nustoğê Piltan'i!

Ma be xêri, iyê ke ni zoni rê wayir vejîne!

Vejiyayisê Piltani zon u zonağû rê xêli bo, xêr bo!

Îyê ke kotê têquwete, bingê Piltan'i viraştî, yi pêro ki wes u war, pir u khal bê! Dest u payê dinu derd êvênê!

Tarîxê na zoni zof khano. Çi çare ke, zonê ortê homete de en heto peyên de mendo. Bêwayir mendo.

O sevetuna, sîmayê ke ni zoni rê wayirêni kenê, sîma ra jû mînetî mî esta; jû nustêne bingê na Piltan'i qeyim nêkena. Rotis u ağme kerdene, wendene, phoşt dayene lozîma. Sîma pêro ki zonenê, ma dî-rê pelgi tayê rojnameyi veti. Peyniye de cîrê wayirên nêkerde, yi pêrunê ma çêveri eve xo dest ra kilit kerdî. Uwo ke sîma zon u zonağî amê pêser, na çîye'ro niane' ardo meyda, dest berzê'ra cî amrê dey era derg kerê, bînge qeyim kerê.

Na dewr de tek u jû nustene sero, na zon era xo ser nîno. Sîma pêrunê ki wendo, jedey yê na dewriyê. Hên bîkerê ke, perloda Piltan'i internet de, pelga Facebook'de, You Tube'de Înstig-ram'de cayê xo bijero. Dorme hira kerê zerê dî-rê pelgu de memano. Na zon ke koti qesey beno, perlode şero uzau reso, uzau ki wendoğû bivêno. Ez zonen na tenê zora, hama sîma ke phoştî sanê pê, qesê xo kerd jû vîreniya sîma bena ra. Sîmayê ke na zoni ser gurîne, na bar phoştîa sîma serowo. Zonen, sîma xeyle ejat oncenê, xeyle qesu hesnenê, sîmara mîlqî kenê, -naye gosare kerê, gosunê xora kerê- sebeno bîbo naye ra lînge peyser meerzê. Qeso rînd u xîrabîn yê wayirî yo. Podar u pêrodayene çîne bo. Mayê kokîmî, gegane pîsîka ma perç bena, dî-rê qesu vame, o ki era xo cêreno.

Na nustê mî sîmarê nusto vîren bo. Sîmayê ke na karo niane kerdo, Xîzîr sîma serde perru racêro!

Sîma pêro bîmanê weşîye de!

Piltan ma pêrunê rê xeyle u xêr bo, wendoğunê jêderu bivêno!

01-06-2019 Gemlik

DERSE 1B:

ZAZACA ALFABE / ELİFBA ZAZAKİ/KIRMANCKİ

Hawar TORNÊCENGİ

5.0) Cc Çç sesiz harflerinin farklı seslerine bazı örnekler

Daha öncede belirttiğimiz gibi Zaza alfabesinin 27 harfi Türkçedeki gibi okunmaktadır. Bunlardan C, Ç, Ğ harfleri her ne kadar Türkçeyle ortak görünse de Ğ tamamen farklı sesi ifade ederken C ve Ç farklı durumlarda iki farklı ses verirler. Bu farklı sesleri kavramak için (her dilde olduğu gibi) zazacada da belli başlı gramer kuralları vardır ve bunun için ekstra bir harf icat etmeye ihtiyaç yoktur.

Bu gramer kurallarını inceleyelim:

5.1) C harfinden sonra "a, e, ı, o" ünsüz harfler geldiğinde C harfi türkçe deki gibi okunmaz. C sesi dz olarak telafuz edilir.

C Sesine örnek:

C sesinin dz olarak telafuz edildiği haller,

Ca = yer = Ort, Platz

cemed = buz = Eis

cor = yukarı = oben

cıle = yatak = Bett

cıte = çift = Paar

"C" nin önüne "a" gelirse:

Ca

Ca = er = der Ort, Platz

Ca de! = kapat! = mach es zu!

Ce

Cemed = buz = das Eis

Cenet = Cennet = das Paradies

Co

cor = yukarı = oben

coru = asla = niemals

Cı

cıle = yatak = das Bett

cınawur = canavar = der Monster

5.2) C harfinden sonra "ê, î, ö, ü" ünlü harfler geldiğinde C harfi türkçe deki gibi okunur

Cê

Cênike = kadın = die Frau

Cêra = aşağıdan = von unten

cuanike = hatun = die Dame

Ci

Ciran/e = komşu = Nachbar/in

Cü

Cütene, cüyayene = çiğnemek = kauen

o cüno = o çiğniyor (eril) = er kaut

a cüna = o çiğniyor (dişil) = sie kaut

Ç sesine örnek:

Ç sesinin ts olarak telafuz edildiği haller

6.0) Ç harfinden sonra "a, e, ı, o" ünsüz harfler geldiğinde Ç harfi türkçe deki gibi okunmaz.

Ça, çayê = neden = warum
Çare = alın = Stirn
çar = dört = vier
çele = ocak ayı = Januar
çerme = deri = das Fell
çewres = kırk = vierzig
çı? = ne? = was?
çıla = lamba/çıra = die Lampe, die Kerze
çım = göz = das Auge
çıme = kaynak = die Quelle
çogane = baston = das Gehstock
çorr = çaresiz hastalık = eine unheilb. Krankheit

6.1) Ç harfinden sonra "ê, i, ö, ü" ünlü harfler geldiğinde Ç harfi türkçe deki gibi okunur

Çê = ev = das Haus
Çê ma = evimiz = unser Zuhause
Çêver = Kapı = die Tür
Çi = şey = Ding, Sache
Çimi = Eşya = Zeug, Kram

Not: Ö harfi zazacada kullanılmıyor. Bazı yöre ağızlarına dış etkilerle azda olsa girmiştir, çö, söwe (sewe), löwe (lewe), döwe (dewe) vs. gibi.

Çü = Sopa = Stock, Knüppel, Schläger
Çüye = Asa = Gehstock

7.0) Ğ harfi her ne kadar Türkçeyle ortak görünse de zazacada Ğ tamamen farklı sesi ifade eder. Türkçedeki Ğ harfi, Zazacadaki Ğ sesine denk düşmez. Standart türkçedeki Ğ art damaktan çıkan yarım ünlü sesdir. Dilimizde bu iki harf (x ve ğ) de mevcut, çünkü dilcikten çıkan ötüksüz titreşimli X sesi ile sesli olan Ğ sesi ayrıdır.

Ğ sesine örnek:

Ğ sesinin Zazaca okunuşu
ğezna = hazine = Schatzkammer
ğezale = ceylan = Gazelle
ğezalık = kömür tanesi = Kohlenstück
ğart = biley taşı = Schleifstein
ğelet = yanlış = falsch, Fehler

DİYALOG: 3

Haydar ŞAHİN

Welatê xo de suka Erzingani ra ZERNE be VİLİKE ra, Estamol de rasta jübini benê.
Memleketi Erzincan şehrînden ZERNE ile VİLİKE İstanbul'da karşılaşırlar

Zerne: Ma'be xer di Vîlike.
Zerne diyor; merhaba Vîlike.

Vîlike cuab dana; Xêr miyan de bel!
Vîlike cevap veriyor; Merhaba!

Zerne: Çituriya Vîlike?
Zerne: Nasılsın Vîlike?

Vîlike: Tı wes be Zerne, rındane.
Vîlike: Sen sağ ol Zerne, iyiyim.

Zerne: Vîlike, rınd ke tı rasta mı biya!
Zerne: İyi ki bana denk geldin!

Vîlike: Hew, çıra?
Vîlike: Öylemi, neden?

Zerne: Ez kira ra bonu fetelinane!
Zerne: Ben kiralık ev arıyorum!

Vîlike: Ma, ez çituri hewarê tode bine?
Vîlike: Peki, ben sana nasıl yardım edebilirim?

Zerne: Ez pêseyê itawunane, koti rotberê ca u cangi (Emlakçı) estê?
Zerne: Ben buraların yabancısıyım, nerde emlakaçı var?

Vîlike: Ez jü rotberê cangey (emlakçı) zanon.
Vîlike: Ben bir emlakçı biliyorum.

Zerne: Çituri sonane uca?
Zerne: Oraya nasıl giderim?

Vîlike: Zaf asano (reeto), tenê doto.
Vîlike: Çok rahat, biraz ötede.

Zerne: Wes u war be Vîlike!
Zerne: Teşekkür ederim Vîlike!

Vilike: Zerne, tı ki wes be!
Vilike: Zerne, sende sağol!

Zerne: Vilike tı ita sekene?
Zerne: Vilike sen burda ne yapıyorsun?

Vilike: Ez çê ra ita nisen ro.
Vilike: Ben burda (evimle) oturuyorum.

Zerne: Rotberê ca u cangi rê xona xeyle esto?
Zerne: Emlakçıya halen epeyce varmı?

Vilike: Nê, senık mend, na çenge ke cêra, dukano verêno.
Vilike: Yok, az kaldı, bu köşeyi dönünce ilk dükkan.

*Zerne u Vilike ra reşti rotberê ca u cangi.
İkisi Emlakçıya vardılar.*

Zerne: Vilike! zaf biyane sa, mı tı diya.
Zerne: Vilike! çok sevindim seni görünce.

Vilike: Ez ki zaf biyane sa.
Vilike: Bende çok sevindim.

Zerne: Vilike ma hem ki pia Zazaki qesey kerd.
Zerne: Vilike, hemde beraber Zazaca konuştuk.

Vilike: Hiya, Zerne, Zazaki kutbi 'ra mı viri.
Vilike: Evet, Zerne Zazaca'yı özlemiştim.

Vilike: Zerne ma nao amayme, xatır be to.
Vilike: Zerne biz diye/odur geldik, Allaha ısmarladık.

Zerne: Vilike torê oğır bo, hatan reyna.
Zerne: Vilike sana oğurlar olsun, bir dahaki sefere.

Vilike: Hiya, Zerne hatan reyna.
Vilike: Evet, Zerne bir dahaki sefere.

Vilike: Jübini rê rew-rew telefon bıkerime.
Vilike: Biribirimizi erken-erken telefon edelim.

Zerne: Hiya, Vilike, rınd beno, telefon bıkerime.
Zerne: Evet, Vilike, iyi olur, telefon edelim.

HOTELÊ MUNZURÎ DE Munzur GÜVEN KILIÇ

Yoldaş ve olvozunê xo;- Diyar, Canzer u Hozati ra qesê xo kenê jü, wazenê ke izina (rawroşiya) xo Dersim de biviyanê ra. Pia yenê Mamekiye, sonê Demxanê Hotelê Munzuri de nisenê ro, werden u sımıtene danê ardene. Dıma ki sonê rezervasyonê Oteli de xorê oda rakutene birnenê ra. Ala niadime, çıtur qesey kenê:

Demxane de:

Diyar: Ma ve xêrdi!

Duygu: Xêr ve sılamet , sıma xêr amê!

Diyar: Xêr bıvıne!

Canzer: Wertê xêri de ve!

Duygu: Kerem kerê, a masa ma thola.

Diyar: Berxudar be!

Duygu: Wastene sıma çıka? Çı sımenê, ya ki çı wenê?

Diyar: Mırê zu çay, lewe de ki zu tost vırazê.

Canzer: Ez ki zu çay, lewe de zu tost wazon.

Hozat: Mırê ki zu çay.

Yoldaş: Ez zu çay wazon.

Duygu: Lewê çay de, tı ki thowa wazena?

Yoldaş: Nê ez thowa nêwon, wes be!

Diyar: Wayê, to mırê seker nêardo?

Duygu: Hew! Efke ezo an..

Hozat: Keremê xora; mırê ki zu uwe, tenê ron ve thoraqo teze u nonê tire ra ana?

Duygu: Beno, Qedira xanımê hawa dunıke de soji verde ra, nono qat pozena, nono kat ki wazenê?

Diyar: Nê, ez nêwazon.

Hozat: Ez nono qat wazon. Mırê, keremê xora zu nona qate, zu ki cola bıya.

(Werden u sımıtene ra têpia Yoldaşı hesav wast.)

Yoldaş: Keremê xora hesavê ma ki ana? Dênê ma çıqaro?

Duygu: Butu piya hêştay u phonc kağıtı keno

Diyar: Berxudar be, wesu war be, xatır ve sıma!

Duygu: Oğırê xêr bo, reyna bêrê...

Hozat: Ma ve xêrdi!

Olida: Xêr bivine, sîma xêr amê!

Hozat: Oda sîmawa thole esta?

Olida: Sîma çond kêşê?

Hozat: Ma hirê mordemi me; dî mayime, ju ki no birayê ma Yoldaşo.

Olida: Ma ve xêrd Yoldaş!

Yoldaş: Xêr miyan de be!

Olida: Sîma koti ra yenê?

Diyar: Ma; her jû cayê ra ameyme. Ez Dewa Pile rawu. Yoldaş Varto ra. Hozat Zara rawo. Canzer ki Erzîngan rawo.

Olida: Roza roşte, ez ki Pîrdosur rawune.

Diyar: Roza roşte, ma zof bîme sa.

Olida: Oda mawa thole esta, ju sewa xo phoncas (50) kağîta, sîma çond roji manenê?

Hozat: Ma dî roji maneme.

Olida: Sîmarê çond odey lazîmê?

Diyar: (alvozunê xora perskeno, cîra jû xorê teyna oda wazeno) Marê dî odey besê.

Olida: Dî roji rê.. beno.. sodîr ara ki tederê. Zovîna çîyo bin ke wazenê, sîma gunê eve perunê xo bicêrê.

Yoldaş: Beno, ma ke çîyê bîwajîme oda, sîma mare anê oda?

Olida: Heya. Telefon de numrê nêwine (9.) sayê kerê, sîma ke çî wast, sîmarê rusneme.

Hozat: Rînd. Wes be!

Olida: Keremê xora na form pîrkerê.

(Hozat, namê xo u alvozunê xo, tarixê biyayîsê xo u yê alvozunê xo pelga formî de nusneno, dano Olida)

Olida: Kerem ke , kilitê oda sîma nawo. Numra çêverê oda sîma phoncsey u sesa (506).

Olida: Canzer beg! Canzer beg! Tî vînde, Porter (Hamal) çîyê sîma, valizê sîma ano oda sîma.

Canzer: Berxudar be!

(Diyar ve alvozunê xora dî sewî Hotel Munzur de manenê, dî roji ra têpia xatîrê xo wazenê, sonê Çîmê Munzurî, Vacuğê.)

Diyar: Wes be, Xîzîr tora rajî bo! Xatîr ve to!

Olida: Sîma ki wes bê, rozê sîma rînd u rîndek ravêrê!

Bîmanê weşîye de! Hata reyna!

KUTIKÊ QEREQOLÎ

Faruk EREN (Feydo)

Mı qewa de domino kaykerdêne. Xocê dewa ma amê gosê mîde va, ez son çê, tı kayê xo bireyne bê. Xoce yê Edirne bi. Des serriyo dewa made bi. Zaf layiko de hewl bi. Rew rew masi guretêne pê, ma piya werdêne. Mı kay caverda, pêy ra reşto xoci. Amaim çê. Zaf masi pêguret bi, zaf awe de mend bi. Layik serdeçi bi. I locine de koli vesnay ke xo germkêro. Mı masi gureti pê siya vaye ser. Lelê sani şikiyay bi. Nişto ro ke masu pakkêri. Pisinge çı rew boye gureta, a ki amê. Mı xoxode va, to rınd ke ama, nasibê to ewro raşt amo. Qafunê masu u zere ra ke çı veciya dan to. Pisinge tersonik biye, zaf neçar findetêne. Mı qafikê masi eştêne ver, a tersêne düri remêne. Düri ra gıran gıran boye anitêne amêne qafi guretêne şiyêne anca düri de werdêne. A ke reyna amêne nejdi tersêne ke payna hardno, lingê xo dêne arê, biyêne bul zerê xo temeznêne jübini. Zey vêsananê hazar serre biye. Mı anca qafa jü masi birnê êşte ver. A deqa de pisingê de bine qafe hêni hewa de gurete pê, dı dıdani eşti cı qult kerde. Mı zerê masi vet eşt verê pisinga neçare. Anca a bine amê hewa ra pêguret u qult kerd. Hirê çar rey anca niya bi. Gunekiya mı ebe pisinga neçare amê. Çike pisinga bine nêverdêne ke a taba boro. Mı ayerê pist va, dest sana ra biremo ke ez qafku bîdine pisinga neçare. Mı seke pist va, aye dot ra pelê xo mirê dardi we, dıdanê xo musnay mı. A deqa ez terso, mı xoxode va na senê pisinga; biyo bul ke vaye ra kemere bıcı berzi cı ke biremo. Mı kemere gurete, hama nêbiyo raşt. Aye leê mîde legone ra maso de gırs guret, biye vindi. A nejdi de remê pê ceperi. Mı hêrsê xora kemerê sanê ra dê ceperi ro. Cirana xoci aca ra vêrdêne ra, va se bi bira? Mı va pisinge mase tırt. Na senê pisinga zey cıawırıya. Na pisinge yê sima wa? Va ke nê nê, pisinga ma hawa, pisinga neçare musnê mı. Mı va ma a pisinge yê kamiya? Va bira aye persmeke, a yabaniya. A cısnê cıawırıya, rocê yêna rerê çêy de ma wena. Nêverdana ma zerê çêy de kergu weyikim. Des leyrikan ra jükeke

çêy de kergu weyikim. Des leyrikan ra jükeke mende, i bini têde aye werdi. Aye cor de viyale sero leyri ardi bi. Nêzo leyrê aye se bi. Leyrê aye ke pil bê, dewe cênê xo ver. Cirane ke hên va amê mı viri. Dı pisingê zey aye mı Celemuge de diy bi. Viyalu ser de leyrê milçuku fetelnêne. Jü gerengey domanu aye fek de mar di bi. Jü pisinge ki leê ari de viyale sero leyri ardi bi. Tumo a ca de findetêne, hama zey naye çarfek nêbiye. Feqir biye, cısnê pisinga nêçare ra biye.

Pisingê dewa ma cayê niya biyê nezon. Ni serranê pêena de dewe ra remenê sonê viyalu sr de leyru anê. Sonê bequ, mor u mılaunu, leyranê milçiku wenê. Yaban de idarê xo kenê. Gege ki yêndê dewe de dızdiye kenê. Çayê niya bi? Verde herg jü çê de jü pisinge, verê herg jü çêberi de kuti kê estebi. Nika nêmendî. Dewa ma 100 çêa, 20 çê de pisingi, kutiki estê. Çêê bini pisingu, kutiku nêkenê wêye. Jü pisinga ciranê ma estbiye. Cısnê aye zaf pak bi. Rocê ma düyari (dês) verde niştêne ro. Cêniya dedê mı va bira sêrkêrê, na pisinge nika se kena. Pisinge na het u a het ser sêrkerd amê binê çeperi, findete. Anca na het u a hetê xo de sêrkerd, ma nêdiyme. Ebe linga xo herd da ya, anci na het u a hetê xo sêrkerd, kes nêdi. Herbi mija xo kerde. Ser be a herre guret, şıye. Cêniya dedê mı va sima di, desmala Anafatma cıxa paka, cıxa ar kena.

Gencê nıkay pisingu, kutiku nêkenê weye. Ver de cıxa rınd bi? Naleti soro roca ewreêne. Mı axeri masi kerdî pak, şıyo zere. Xoci masi poti. Ule ma masi werdi, reqi simite, kêf kerd sate biye vist u hirê. Sate vist u dıde de cendermu kutiki verdêne ra. Qereqol de kutiku kenê weye. Sodır ra hatan san girêdanê, san de verdanê ra. Kutiki benê har, ercine isanu. Leyru dewe ra danê arê, kenê pil, kenê zey heşî u verdanê devrimciyu ser. Kutikan rê se kenê nezon. Biy ke 3-4 serri ra tepya benê xêğ, nafa ki cendermu çirkenê. I ki yi kutikanê xo kisenê. Kutikê qereqoli dewican rê xuliyê, ê dewican ki cendermu rê xuliyê.

Dewa made jü kutikê esto, kutiko henên hona niyamo duna. Zaf baqılo, zaf ki xırto. Yêno verê

dukani nona samiye cênê danê fek. O a none oca de nêweno, beno verê cêberê xode weno. Anca êno verê dukani. Kuti kê qereqoli têde ira tersenê. Cendermu rê zaf xuliyo. Cendermi nêtaurenê şêre nezdiyê i. Mekteba dewe leê qereqoli dera. Domani leê qereqoli ra vênê ra hêni sonê mekteb. Zimistani hona ke tariyo sonê mekteb, beno san, beno tari mekteb ra vecinê. Domanon vatênê "ma tersê leê qereqoli ra ravêrim", verê qewa de amêne têare. Boğar (namê kutikiyo) ke amê kutêne ma ver, ma hêni şiyêne mekteb. Boğar anca şiyêne verê qewa, qelfêna ardêne mekteb. Sandane ki mekteb ra ardêne verê qewa. Boğar ke nêbiyêne, kutikanê qereqoli dest ra antenna ma estebiye.

Xoce rocê Vacuğê ra sewe amo dewe, sate des u dide ra vêda ra. Vano ar kerd ke şoferi ra vaci mî bere çê. Verê qewa de amone war. Mabênê qewa u qereqoli xeylê raa. Kutikê qereqoli dot ra veciya. Hona ke nêreştî mî, mî sêrkerd ke Boğar reşt mî. Endi ez biyo reet. Boğari kutikê qereqoli nêverda nejdiyê mî. Mîde hêyan verê çêberi ame, hona cêra ra şî. Ez a sê tersanê kutiki ro nêşîyo çê. Ule ma sîmî kerd sodîr. Teber ra vengê bîlbîlo ama, elê sodîri şîkiya. Xoci de kitabê de milçuku estebi. Kitab de resmê milçuku têdine estebi. Bînê resmu de namê latinki de nustey bi. Mî kitabê milçuku guret, kuto milçuku dime. A roce mî milçiki naskerdi.

Nika pîsingî, kutiki mîrê biyê qîsawete. Handê dewi kerdi thal, yî kutiki u pîsingî se bî?

MI VENG DA Kader KAYA

*Mî veng da,
Va; "bao, ezu amu!"
Veng çîno.
Va; "dayê, ezu amu!"
Veng çîno.
Vake; "dêkê, ezu amu!"
Uncia veng çîno.*

*Ju veng yeno,
teyna vengê phepugi
Gosunê mî keno kherr,
No vengê tûyo dêkê.*

*Fincikê uwe gureta verva tîjî
Serê bonu de...*

Ju na roze menda aqîlê mîde.

*Vana; "Ju lazê mî mendo,
Haqo, ey bijê binê perrunê ho!"*

*Haqî vengê tu hesna dêkê,
Lazê to guret binê perrunê ho,
tora dîrî berd.
Tî nawa thîka ra, lazê to tora dîrî
Nîka mîra vaze dêkê, cayê ma kotîyo?
Ma binê perru de nîme endî
Ma gîlê perru ra mendîme,
Hên hawa ra*

ALÊ QARŞI Berfin JÊLE

Sewe tafiştê ra xo wazena şero, çikê sodirio. Dina sewetamale gıra, gıra ama ra xo, sızina vaê destasodiri insoni pisenê têra, bovera kerti sero surenia roji vêciya esto gılê kou. Ağile de diki u lızgunê vamu sero vengê tehr u thuriyo. Roze dewızu rê sifte kerdo payrayê, hayleme u hurhurîte xuyo.

Aze, çardağê de şêpi sanê pê, meska doy kerda tıra, çêna xuya pile kerda ver, do sanena ra. Hete ra lerze kena, domoni u mêrde ara xo bikerê hete bin ra ki mali kena rast. Sewlê roji qawisê çêver ra esto zere, mêrde thurikê xo gureto biyo rast, sono cite. A ki tayê kinc u kolê xuyê pak u yê domonu kerdê boxça, wazena şero rovar.

Aza feqire boxça esta'ra xo doşi, biroşi dest de domonê xuyê qızı ra pia raye kerde xo ver, têverver ro sonê. Tezeli rê a sande siliye vora hard hona hito, domonu ra sat reyê linga jû qışt bena, ginenê çamuri ro. Tayê bervenê, tayê huyinê. Maye ki qırrena u pernenâra ser eve o hal sonê resenê hurendia rovari.

Rovar ke qediya, Aze oncia domonu kena'ra xo ver, yenê çê. Rovar ra dîma tim domonu temey kena:

- Kinc u kholê sima hona newe şuti, nêbo, nêbo qılerin kerê! Kometa piyê mı bo ke hêştirunê çımunê sımade nianêdan, kam ke kincê xo kerdê qılerin sanen ve uşiro ver. Kincê ke şütê verê çêveri de fina ra, endi roji xo çarno verasano. Niadana ke mêrde, hao cêro yeno:

- Damao bao... ewru zaf qefeliyaune, nika kam destunê ney verde bêro u şero, xızmete bikero?

Mêrde vêreno'ro Aze sono çardağê de kurşî sero niseno ro. Mordemek hêni qefeliyaiyo ke xo sero nêşikino vîndero. Sîto ke maya xora lito, fek u pîrnîku ra amo. Puç u posatalê xo têde wertê çamure de mendê.

- Erê Azê, xêrê xo bê na puçu linga mîra veze.

Reyê –dırey vano, veng'ro cênike nêkuno, nafa qarino:

- Çêna pasay tora vanune, veng ça era to nêkuno? Ez vacine, oncia linga kewrau kota'ra ithawu, çiko?

- Hewwuuu... tezel-qusır! Xızırı ra biterse mordemek! Ewro ez ki jê to zaf qefeliyaune. Hona newe rovar ra amune, kar u gurey ver sarê mı nêdariyo we, xevera mı dina ra çina. Ni sene qesê bêsoliyê sat-rey çarç kena? Duzgîn bo ke fîrr zoniunê mîra onciyo, teqete mîde nêmenda. Nae raştî vanune, nara dîme her kes karê xo bikero.

- Çê, çêvêsaye niade to diiii... yine çitûr thız kerda, verda be mı! Ez vanune, linga kewrau kota'ra ithau, vejina'ro riyê mı vana, "nê!" Reyna linga dine era şemîga mı mekuyo, niade endi to zonena? Nara ki thol mendê, cêni u cuamerdu verdanê pê. Ni zıqmat ke hêni haq u huqîki sero lêleyê, ni ça heqa ma u pi hona wenê. Hên ke çhêriyê ça nêsonê nêgurinê? Jê berdosu ithau ra vetelinê.

- U çiko to oncia kota tewt, sa u sor ra gesey kena? Yê to endi beso! Tı zaf yena'ra mı ser, ez ki erzon xo ver, ma ça qarîna? Qırrê sarê xorê gunê tı derman bê, sari ra çî wazena?

Teselia mordemekî ke Aze ra kuno, lazê xuyê qiji ra vano, laz puçu lingu ra vezeno, çamuri postalu ra keno pak, şuno.

- Lazê mîno çhust u baqıl, ala bê lewê mı, lewê torani. Qadaê to cênune, tı ke mebe kes fîncikê awe mı nêdano.

Laz vozeno sono vîrara pi, xora hao çond rojiyo ke pi cite dero, koto'ra viri. Sami ra dîma mulxîtê çêyi her kes oncino cîla xo ke, sodir sewe ra urzê ra, oncia kar u suxrey verkuyê. Xafilde a deqa de phezn u vengê sîlxetiye pêyê çêver de yeno.

- Erê Azê, reyê çêver de niade, o çî vengo?

Aze sona çêver niadana ke cêncê ke na dormu

ra vetelinê iyê. Çêver çitur ke kena ra, pêro-pia qelevinê zere. Mordemek cıla xo sero nisenro ro, domon ki oda dotene de rakoteyê. Cêncu ra her jü caê de nisenro ro, tayê meqet sero tayê hard de.

Mordemek werte ra dî- hirê tenu sıvaynêno ro domonunê naskerdoğu, hama fıqarê mîno zar nêthoreno perskero. Mebo ke cıra sıkkerê, vanê, sarê tûyo ke nêdezeno huskebande ro cîne ke bîdezo. Nika biyo fênda dewiji. Aze ferq kena çîmu ana'ra mêrdey endi dîma nêkuno. Sono gosê cênia xo:

- Erê Azê, ni kewray niyê, ez vacine ni ki zobinaê. Eke kewray biyêne, qalê patron u ağau nika rew ra vêrdenê ra.

- Hesss! Wıy dayê, wıy dayê, ayvo nika hêşînê pê, la-lawoo!

Mordemek endi gıranê Aze caverdano, oncia ver keno cêncu. Çıqa ke tayînê de qesey keno, ge ki iyê ke wertê xode bêveng qesey kenê, gosê xo dine serowo.

- Ero bîra, o çiko sîma wertê xode philphilnenê? Qesa xo araze vazê, ma ki xorê goştîme.

Tavi cênci mesela desinde vurnênê, werte ra jüyê xo endi kuno ra cos:

- Apo, qesa ma "oligarşî" serowa. Oligarşî sîma, ma, dina pêro gureta bînê bandıra xo. Çıqa ke ni dina de senik bê, oncia ki xavik u mal u mîlkê na dina dine, dest dero, sayiya ma u sîmara wenê, sîmenê, pîze çîraynenê ra. Cokao ke dina sero zîlum, feqîriye u herv nêqedino. Yi wazenê ni dewrani nia bîramê, ma ki vame; dewran, dewranê feqîr u fıqarey bo, yi serkuyê. Verva dine leze dame, tî se vana, apo?

Tî vana, qesa "oligarşî" jê qersune verra gîna'ro şenê mordemekî, peyra wertê bêrîku ra veciya. Hêni qariyo, hêni qariyo ke, senik mendo ke biteqiyo, qesa xorti bîrneno:

- Nêro bîrayê mî, nika no Alê Qarşî sîmarê se kerdo? Sîma ça honde nik esto ney ver? Ero, Heqî ra bîtersê! Oli ra bîtersê! Sîma na pesewe honde raye kerda xo ver, dariyê we, amê, serva Alê Qarşî? Nêro, Alê Qarşîyo ke sîma vanê, na dina - alem nas keno: xorê dî-hirê bîzê xo, jü ki jê kozîki çê xuyo. Sîma Alê Qarşî ra çî wazenê?"

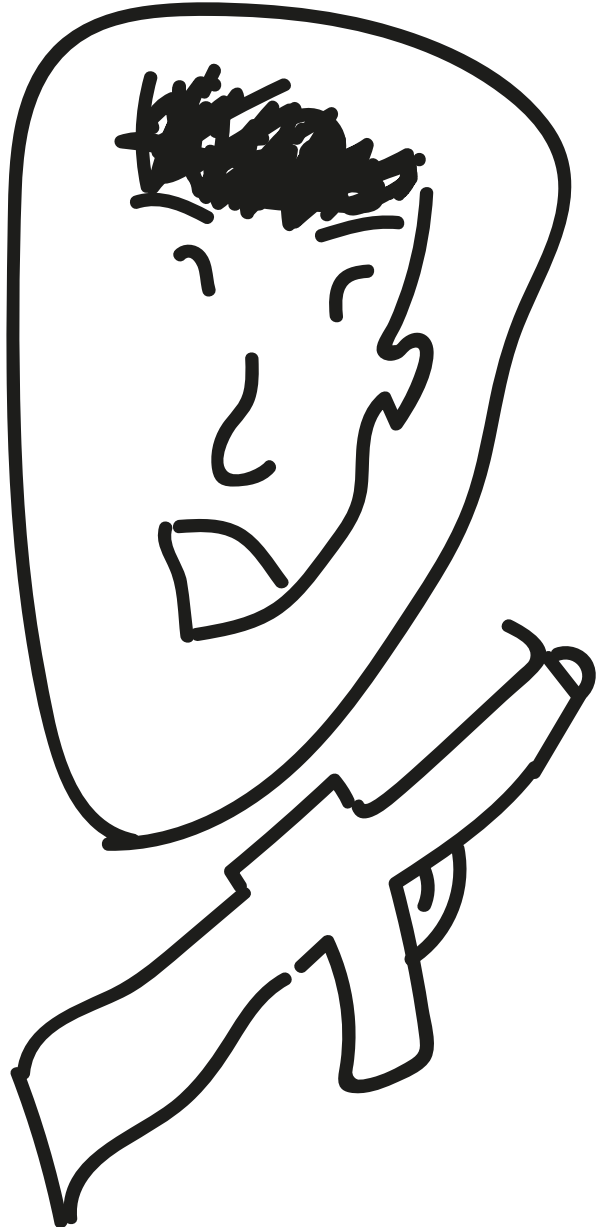
Cênc nia dano ke Api qesa 'Oligarşî' gîlet fam kerda, yeno ke qesey bîkero, mordemekê çêyi qesa bîrneno:

- Ez gunê rakune, waxtê mî çîno, sodîr sewe ra urzen ra, sonune cite. Darê Haqîyo

sîma ver dero. Sodîr ara xo bîkerê, sîmayê ke verva Alê Qarşî neçariyê, reyna linge çê mî meerzê!

- Nê, nê apo, apo; ma verva cîranê sîma ap 'Aliyê Qarşî' nîme, ma verva 'Oligarşî' me.

- Ero, tî na rayê ki mî kena hurendia xêji, pê mî kayê xo ana, çiko? Nêro sîma ke amê, nêamê, tharva Alê Qarşî derê, vanê, ha Alê Qarşî, ha Alê Qarşî...

BIRA NADİR DIMA | MA, HEPIS DE AMAYBİME RÜ BE RÜ (ju hêkata hawalêni) Hüseyin A. ŞİMŞEK

Viyana – Mı be Nadir Demirçivi, Hepisê Metris de jûbin naskerd. Ma xonde 600 tenêisoni, ju dawa de kerd bi kom. Makemê ma pia amêne vinayêne. Ez, Martê serra 1981 de gureti zere. Nadir Demirçivi be havalunê xo, di-hirê asmu ra têpia ardbi hepis. Ma, hire serru ra zaf ju hepis de bime, hama xona qe jûbin nêdibi. Mı xona Nadir Demirçivi, yi ki mı nas nêkerdêne. Teyna namê jubin zanitêne. Hatam ke serra 1984 de ma ju qawîşe de amaybi têlewe!

(Nadir Demirçivi, 25.07.2017 de şî Heqiya xo)

Hepisê Metris de ju blokê peyen bi: “E-Blok” Ma, uca ra vatêne “Sibiryâ”. Çıra? Waxtê waxtu de Sibiryâ, Rusya de caê surgin biya, cokîra. U bloko peyen, hire hette qayte dêsune berzu kerdêne. Hepis hire qat bi, yi dêsi ki xonde hire qatu berz bi. Blokunê B, C, D de qawîşi rû be rû mendêne. Werte de ki raştayê teber-veciyêne bi. Her qat de di qawîşi bi, rû be rû hire qatu de, kerdêne 12 qawîşi. Xeyle isanu şikiyêne jûbini bivênerê, jûbini de qeseybikerê. Hama bloko peyen de nia nêbi! Teyna ju het de 6 teney qawîşi bi, vera ci ki ju dêso berz bi. Kê nêwaştêne qawîşanê yi blokê peyeni de bîmanero. Kam ke ucaro, ma inu ra vatêne ke “surgin derê” ya ki “Sibiryâ derê”.

Mı be Nadir Demirçivi ki jê yi hawalunê bino, wertê hire-çar serru de xeyle qawîşi vurnay hepisê Metris de. Peyniye de, o bloko ke ma cîra vatêne “Sibiryâ”, uca de amayme têlewe, xeyle waxt ju qawîşe de mendime. Ma uca jubin nejdî ra naskerd. Hawalênia ma o waxt biye xurt. Nadir Demirçivi, mîra pil bi. Kar u gurê xu gureti xu dest. O, ju maylîm bi. Ez ke

quret bi zere, mı xona lisa qedenay bi. Xona 19 serranê xode biyu. Arê mîno Nadir Demirçivi de qe pilên-qicên nêbiye, hama ma her ju het ra, jûbin düştê xora diyêne. Mabenê ma zaf rînd bi. Mordemo de baqîl bi Nadir Demirçivi, bêveng bi, gîran bi. Misalê qesê “kemere caê xode gîrana” bi. Ma zaf qesey u mobed kerdêne, hama qe ju rocê nêhurênaybi. Goyîl u zerre jûbini nêşikî bi.

Çand asmu ra têpia bi nêno mı viri, hama ma a qawîşe ra ki kerdme vîla. Ez, yi ra raveri veciyo teber. Serra 1985 de, asma Payiza Wertêne de! Nadir Demirçivi, mîra xonde di serru têpia veciya hepis ra. Ey be Haydar Oğuri, rêça mı diye, amay lewê mı. O waxt, İstanbul-Rahmanlar de ju dukanê ma bi. Ez, hem uca guriyêne, hem ki mı romanê xuyo veren nusnêne. Nadir Demirçivi be Haydar Oğuri ra xona ke hepis de bi, yinu ki zaferî şîiri nusnêne. Mı be Haydar Oğur u Işık Ergüderî şîirê xo dêne jûbini, raweri wendêne, ora dîma ki sero qesey kerdêne. Nadir Demirçivi İstamol de nêmend, veciya Awropa, şî Alamanya. Gegane mîrê telefon kerdêne, gegane nusnamey (mektuvi) nusnên u rusnêne. Yi nusnamu de şîirê newî ki biyêne. Alamanya de komê perloda “Tohum” ra bibi nejdî. Waştêne ke ez ki a perlode rê nustun u şîirunê xo bîrusni. A perlode İstamol de ki vîlabîkerime. Ni kari re zaf heweskar bi, hama u hewes ju waxt ra dîma bi windî şî. Gîran gîran ma ki jûbini ra bime dîr. Mı, dukano ke pulîsnaybi vilê xo, wertê new asme de rot, şîyo Cağaloğlu, uca ju perlode de kewte kar. Tarîx, 1ê Gağane 1987 bi. 12 serri xeyle perlodu, nasnamu, radonu de guriyo. Na arê de 5 teni ki kitabê mı veciyaybi. Ma u piyê mı, bîra u

waunê mı, perune weşıya xo Viyana de ramîtê-ne. Mı 1998 qayit kerd ke, na raye ki sebeta dî-hire nustunê mı, raya hepisi asêna, a serre 1ê Gulane de ez ki ama Viyana, hatam na roce mendu.

Serru ra têpia, internet ma ardime têlewe

Rocê ke ame, teyna internet nê, Facebook ki ama raşte, mı be Nadir Demirçivi unca rêça jûbin diye. "Dina sanale" de bime hawal. Gegane telefon de ki jûbin de qesey kerdêne. Teyna ju raye amayme têlewe. Alamanya de cınaza Erhan Gencer de ma jûbin di. Halê Nadir Demirçivi, qe halo de rınd nêbi. Zaf bibi pêrsan, fek de dîdani nêmendbi. Nêvake "ez nêwesu". O waxt aqlê mı sero nêşi ke hawalê mı gino ju nêweşıya gıran u bêdermane dest! Demo peyen de şîirê xo kerdêne Facebook. Mı cıra vatêne ke, "niya meke, gramtik u rastnustena ni kılamu/şîiru ser tenê bıgurime, torê ju kitab bıvecime". Ez hawrê neweşıya hawalê xo nêbiyo ke!

7ê Gağandê 2016i de mı eyrê nia nusnaybi: "Tu, sayirê mı biya, hama biya vind. Nika zaf sabon ke uncia şîirunê tu şikin bıwani." 30ê Martê 2017i de resmê profilê pelga Facebookê xo kerdbi şa. Jê dî-hire hawalunê bino mı ki cıra pers kerdbi: "Çiyo de xırabın esto?" Nia nusnaybi marê: "Qısawete mekerê, tawa çino." 14ê Guciga 2017i de letê ju şîira xu vıla kerdbi pelga xode. Namê na şîire, "Ağwe ki vêsena" bi.

Tarixi ne sultan, ne tiran, ne ki sermiyan şikino isanu virabikero

Roce yena nu hardê ma ki lerzeno, ju veyve kenê têra

Text vêseno, sermiyan vêseno, ağwe ki vêsena...

16ê Guciga 2017i de mı cırê nia nusno: "Sayirê mine hepisi, kewta mı viri!" Nameyê sayireni, "Hüseyin. N" bi. Gereke noxta (.), herfe 'N' dîma biyamene. Hama i, kerdêne werte, hem ki nêne "Hüseyin" pıra. Hama yi nasnamê ke mirê rusnaybi, hem ki perloda "Tohum" de binê şîirunê xode imza xo nia eştêne: Hüseyin Nadir. Yanê, nu 'N', ye 'Nadir' iyo! Nadir Demirçivi, yi şîirê xuye ke mirê rusnaybi, wazon ke inu ra tenê misalu ebe zonê ma bideri.

Meryeme, namê maya maya mı bi eke vagununê textiku verde eglekerde ebe çêna xo Fecira porê aye ebe sıfır numura terd dewlete ver de da waro.

çêberê sımade gulê nan ro
çewres serre bımano xatirê ju şîire
o qefeso ke dalıka gule ra amo munitene
cao ke bılbıl maneno
kamci kimygêr şikino bızonu
gıranıya ju dılapa hêstira domani
jê fisêge gınena zerrê maye ro.
Kamci pêmitogê Richteri şikino bıpêmo
Hardlerzê ke serê zerria made gımnenê
Hona ki ıngayisê ju çekuye gosunê madero.

Tomi şiyêne mala karkerdoğu
domanu asmen ra dêmdiyayena tiji nusnêne
iye ke demê sondi rê lerzêne
rew ra caê guret bi Nevizade de
sıxletêni onciyaybi zuzaqu ra.

ewro des u çarê asmo zerya mı
mı qayitê asmen kerd, tı diya

hêstiri amêne chemunê welatê mıra

eke vorena, jê şiliya amnoni mevore!
heni tersonık u bêpısıke
belko zerre ruti fetelinê yi diyarunê sımade
tija ucawu ra xapinê
eke vorena
jê sıcim bıvore, bêhesab

eke vorena, jê kıla sımeri mevore!
ju vasena, ju sayina
eke vorena, jê ju bırrı bıvêse
çhik u kıla tu asmen bılêso, bêhesab
eke niyo, çitur ayni de qayit kena çımunê xu.

Hepıs, ma ardime têlewe. Hepıs ra ke weciyay-me, her juyê ma perra şî binê welatê dinawo bin. Hesabê made çıyo nianen çinêbi hama! Nadir Demirçivi, serru ra têpia merdena xu dîma, raya xu çerexnê Hardê Dewreş. Hey wax ki, çı hey wax! Çal u koyê, chem u golê, dar u bırrê Dêsimi, ebe çand se hazaru axê isonunê ma qıpıniyo? Kam zoneno!

www.huseyin-simek.com

BIZE VE HİRÊ BIJÊKU RA

Sanike: Dersim / Pulemoriye

Arêker: Hawar TORNÊCENGİ

Beno, nêbeno. Ju bîzê bena, jû ki hirê bijêkê xo benê.

Namê juye Tiğtiğe, namê juye Lingmercane, namê juye ki Çhule beno.

Rozê bîze bijêkunê xo kena koz, temey kena, vana:

„Tiğtiğa mı, Lingmercana mı, Çhula mı!

Ez son birr de çeron, velg u vas won, çıçikunê xo kon pîrrê sîti, kon jê xiyari yon. Sîma xorê mîrd bîliyê, xo mîrd kerê.

Ez ke şîne, mı dîma çêver peyra rînd bîjerê, nêbo ke sîma mîra qeyr kêşî rê na çêver rakerê!

Verg esto, hes esto. Yeno, jê mı qîrreno, sîma xapneno. Sîma ke cîrê çêver rakerê, sîma pêruno weno.

Nîadê, nîsanê mı beliyê. Ez qîrrenu, vengê mı beliyê. Peekê mı sîpiyê, lingê mı mercanê u îştîriyê mı tikê. Sîma ke ni nîsanê mı eve xo çîm vênênê, hona şîkinê çêver rakerê.

Bijêki vanê:

“Hêya, dayê tî merax meke. Kêş nêşîkîno ma bîxapno. Meterse, ma kêşê xamî rê çêver nêkeme ra”

Bîze teknena sona birr de çerena.

Verg uza nejdi de beno. A ke şîye, verg yeno verê çêverê kozê bijêku, vano:

“Çêver rakerê, ez amune..!”

Bijêki vanê:

“Wiy! Tî maa ma nîya, bese nêkena ma bîxapnê. Vengê maa ma zovînarî, a vana ‘Meee...!’

Verg peyser cêreno ra, sono. Dî-rê deqey ra dime reyna peyser yeno verê çêverê bijêku.

Vengê xo keno jê Bîze, vano: “Meee...! Ez Maa sîmawu, mîrê çêver rakerê!”

Bijêki vanê:

“Tî ke maa mawa, hala lingunê xo, peekunê xo bînê çêverî ra ma musne!”

Verg lingunê xo, peekunê xo bînê çêverî ra musneno cî.

Bijêki vanê: „Wiy!”, peyser voz danê.

Vanê:

“Tî maa ma nîya. Peekê to gêwrê, lingê to pencîkînê. Lingê maa ma mercanê, peekê xo sîpiyê. Tî ma xapnena, def be so!”

Verg oncia cêreno ra, sono. Sono, wele ra peekunê xo keno sîpe. Lingunê xo keno çîmekî, keno jê mercanî, reyna peyser yeno verê çêverê bijêku. Vengê xo vurneno, vano: “Meee...! Ez maa sîmawu, mîrê çêver rakerê, sîtê xo sîma dî!”

Bijêki vanê:

“Hala bînê çêverî ra lingunê xo, peekunê xo era ma musne! Îştî-riunê xo ki hala ma musne!

Verg peekunê xo, lingunê xo bînê çêverî ra musneno cî.

Bijêki vanê:

“Heya! Nîsanê to jê yê maa mayê. Hala reyê ki îştîrunê to bî-vênîme..”

Verg gosunê xo keno vit u musneno cî.

Bijêki vanê:

“Nêêê...! Nî îştîriyê maa ma nîyê, yê daye dergê, tik u phîzîkînê.”

Verg terkneno, sono. Na rayê ki sono Jiare de dî îştîrunê tik u phîzîkînu vêneno, nano sarê xora, vozzeno yeno verê çêverê kozê bijêku, vano:

“Meee...! Ez maa sîmawune. Mîrê çêver rakerê, sîtê xo sîma dî!”

Bijêki vanê:

“Heya, hala bînê çêverî ra lingunê xo, peekunê xo, îştîriunê xo era ma musne?”

Verg peekunê xo, lingunê xo, bînê çêverî ra

musneno ci. İştirunê xo ano verê lonike.
 Bijêki nisanunê maa xo vergi sero ju-ve-ju
 vênênê, inam benê. Çêver kenê ra. Se ke çêver
 kenê ra, Verg verdano bijêku, dî tenu quletne-
 no ro. A jüye ki remena kuna zerê ju lonike,
 Verg nêşiki-no lonike ra vezo. Teseliya xo ke
 kuna, caverdano sono.
 Vergi bijeki werdê, biyo têsan, sono hêni de
 ağwe simeno, binê viala de kuno ro, hewna
 sono.

Bize yena çê ke çî bivêno! Çêverê kozi peyser
 rakerdeo, ne bi-jekê, ne thawao. Bize qırrena,
 vengâ bijêkunê xo dana... Hama bijêku ra
 vengê nêvejino. Xeyle ke qırrena, bijêka ke
 lonike dera, veng fina'ra xo, vana, "ezo ita na
 lonike derune...!" Bize sona bijeka xo a lonike ra
 vezena. Bijeke pıloşina maa xoro, vana; hal
 mezal nia nia.... Verg ame ma qanker dime,
 wayê minê bin ki ju qulm de werdi, terkî şî.

Bize hers bena, xo dana nazaro, xo dana
 hazaro. Kuna'ra vergi dime. Vergi ke bivêno,
 hêrs ra ey kena parçey u pirtley. Reça vergi
 ramena, sona hêni de vejina. Sona ke, verg
 hao serê heni de, binê viala de hewn dero.
 Bize sona fireqet istirunê xo kena vêrê vergi
 de, vêre qılasnena ra. Tıgtıgıa xo, Lingmercana
 xo vêrê vergi ra wes vezena. Bize ana hurêndia
 bijêkunê xode ke-meru kena vêrê vergi, vêre
 qapa kena, bijêkunê xo cêna yena çê.

Verg hêsar beno ke, zaf biyo têsan. Hama
 nêşkino hurêndia xora raurzo xo ser. Çî ke, Bize
 vêre kemeru ra kerdo pırr. Pede-pede xo gız
 keno, ke şêro ağwe ser. Gındır beno, gıneno
 dere ro, xe-nekino.

Bize hêfê bijêkunê xo cêna. Bize ve Bijekunê
 xora sonê resenê mureddê xo.

ÇEKU BE ÇEKUYE Sait ÇİYA

Aqıl sare de beno.
 Barê sarri, bara sarri.
 Coru xovira meke.
 Çar heti, hawt rengi.
 Çhem raa xo vezeno.
 Dênê xo mêras meverde.
 Emserr bırame ke, serrena bıçine.
 Ê her kayi qeydeyê de xo esto.
 Ferrê çimu, firrê zoniya.
 Gegane gamê peyser b' erze.
 Gızar bırneno, arey rino ra.
 Her ke hero reê gıneno war(o).
 I ser nêoncena.
 İnsan ra her çî beno.
 Kerga to ke esta, luye bıpine.
 Kherr gosu se kero.
 Jiyar de lom nêbena.
 Lepê kutikê xo bıde ke serba to bılawo.
 Most ra ron ki, do ki vecino.
 Nir, bêkılame nêbeno.
 Ostor ki qefelino.
 Perperiki rew mirenê.
 Phiz u tuj jubini ra duri niyê.
 Qal u qırru dıma mekuye.
 Rae de rêçî estê.
 Se kena bıke, hama kerdena xo bızone.
 Şindori vurinê.
 Torge ki awa.
 Thamê fekê xo mexerepne.
 Uşıra xo mesıkne.
 Ü ki nêbiyêne, tûye şîrên nêbiyêne.
 Va het vurneno.
 Wele vaydina ro.
 Xayın, dostê tuyo vizêro.
 Ya tı be xo sona ser, ya ki to rê musnenê.
 Zonê to, qederê tuyo.

SITÊ MAE

Cengiz ASLAN

Roca kî ama dina
 Veng nêgina pîro
 Çimê xo nêbi ya
 Gosonê xo nêhesna...
 Der o ciran bi arê, ama, vati,
 'No doman mireno, nêreyino ra!' Mae tersê,
 vat,
 'Henî mevacê!' phitê xo girot, kerd quca xo,
 sana ra,
 Phistînê xo kerd ya,
 Sitê cicikê xo ra dîlopê kerdî qirtîkî, dîlopê
 kerdî çimo, jüyê kî kerdî goso...
 Tenê waxt şî, veng gina domani ro,
 Çimê xo bi ya
 Gosonê xo hesna
 Phitê xo berba u berba...
 Phiti destê xo fetelna, gêra cicikê maa xo,
 Mae gos dî, 'khurr' vat...
 Der o ciran sas bi mand. Vati,
 'Heqî girot, Heqî da.' Mae,
 'Heqî nê, hekmeta sitê maa' vat.

Serri amay, serri şîy
 Phitê xo cicik ra bîriya
 Bi gîrs, bi azeb, fêl kut zerri
 Çim verda malê dina, welatê xo çim dî qic asa,
 Mulxîtê kêyi cî rê bi dîsmen, kê dî qewgê kerdî
 'Daê, ez na dewî dî omrê xo nêvernonî ra, sonî'
 vat, 'sonî qezanc.'
 Kiber maa xo sero ont, ca da, veciya, şî...
 Şî...
 Şî şûka dî gîrsî
 Gêna da, guriya
 Kemerî pheştî kerdî, bonî viraştî
 Tapuy giroti, tapuy day
 'Îca to rê, îtha mî rê' vat,
 Werd, sîmî, hownonê xo dî perra.

Amîkî Zelxî tîmo vatênî: „Pizê sîma kî beno
 mîrd, piyê Heqî pers mekerê, xîrabo”
 Ariya waxtî tîmo çerrexina...
 Amîkî Zelxî şîya heqîya xo, hama qeşîyê xo
 hona ma virî derê...

Waxtê ama, phit bi kokim
 Miyanê buli,
 Çimê kori,
 Barê vîlî,
 Gosê xuyê kherri'a,
 Felek kerd xo dîma, oncia peyser ama. Miyanê
 xuyê buli'a oncia şî kozîkê maa xo...Vat,
 „Daê, ez şîyo, gêro, feteliyo
 Mî mal - mîlk girot,
 Non o sola dina werdî,
 Nae vacî kî, roca kî sitê to ra bîriyo, canê mî bi
 thîrs, mîlaketi mî ra kutî dîrî.
 Gosê mî bi kherr, çimo ra biyo pêrsan,
 Tabîb tabîb feteliyo, keşî derdê mî rê nêdî
 derman,
 Omîdê mî rîciya, zerrê mî zê page amo war,
 To dî? Dina gêro, feteliyo, oncia amo sitê maa
 xo ser, hey wax hey”
 Mae,
 „Phitê mî, cicikê mî daa biyê kor, felek dormê
 mî dî biyo perwanî, keskane dîlopê sitê mî daa
 bîbiyênî, to rê derman biyênî...”

Phiti malê dina ra destê xo ont, werd - sîmîtenî
 ra bîriya. Cîranê xo top bi, amay, vati,
 „Phito, tî çend rocîo nî wenay, nî sîmenay, bînê
 na pagî dî vêsaniye ra mîrenay” Phiti,
 „Ekî kes nonê phon keno, mî rê ano; miraz
 mekerî cî, çîyo thîrs mîna nêno. Ez daa xorê
 biyo zê domanê sawî, mal - mîlk u thal - thîrsê
 dina ra zerri - pîsîkê mî decenê.
 Ekî anê, mî rê tenê nonê tîşî (ancûlî), tenê kî
 awkî kuzîkî kerê, biarê, peê bercînê mî dî ronê,
 çîla mî bîsaynê, mî kozîkê maa mî dî ca verdê,
 kiber mî sero cadê, sêrê...Sêrê, waxtê rakutena
 mî amo, sêrê...”

TERTELÊ DERSİMÎ

Ezeli DOĞANAY

**Tertelê dersimi xovira nêkerd,
xovira nêkeme u nêverdame vira şiro!**

Hawtay hazar insan ame kiştene
Tertelê Dersimi se xo vira keri
Ziyar u diyar, kuyo phişt dêne?
Tertelê Dersimi se xo vira keri!

Goni biye lasêr, goni de şî Munzur
Hetkar nêbi ziyari, het nêkerd Xızır'
Koy u deşti biyi na hal ra bêzar
Tertelê Dersimi se xo vira keri!

Kiştî; cêni u ciamerdi, kokim u domani
Khuresici, Usivici, Alici u Demeni
Nêmendî kêsi de bavok u gumani
Tertelê Dersimi se xo vira keri!

Kiştene rê şa bi, zalimê goniweri
Kemere nêverde, kemere seri
Kerde letey, mara nêverde zerri
Tertelê Dersimi se xo vira keri!

Dîrbêta Dersimi, dîrbêta xori
Domanu rê vengê çeku bi lori
Ni ver u virardeg; her ca bi gori
Tertelê Dersimi se xo vira keri!

Rayver aşîru ra Dersim perseno
O, bêbextîye ra teyna terseno
Leşkerê Miste korri, eve hêrs yeno
Tertelê Dersimi se xo vira keri!

Ko u deştu ra goni rezê, biye gol
Ma kerdime goçber, ruşnayme çol
Serê zerria made goyni kerde thol
Tertelê Dersimi se xo vira bıkeri!

Tîrk şimîte, gonia ma Saresuri
Wertê goni de domani, çim u buri
Ma; welatê mara kerdime duri
Tertelê Dersimi se xo vira keri!

Wazenê bioncê we, royê Kirmanciye
Tija ma, a roce ra nat, nêveciye
Zê hardlerzi, dinya ma ser rîjiye
Tertelê Dersimi se xo vira keri!

Leşkerê tîrki, vergo vêşano, haro
Non marê bi ax, axe biye zê jaro
Cêsedê ma mendi, serê gîlbê daro
Tertelê Dersimi se xo vira keri!

Kowti dewu, dest u nîngi girêdayi
Kerdi zerê çualu, şilt u warwayi
Bînê lîngu de merdi, kokimê newayi
Tertelê Dersimi se xo vira bıkeri!

EZELÎ na hardê dewreşi de bêkeso
Reyê koto zere, no sene terso
Endi bîbime ju, wayir bîperso
Tertelê Dersimi se xo vira keri!

CA : DESİM-MAMEKİYE SEDAR U ÇARNEDAR : Cihan SÖYLEMEZ

**Desim-Mamekiye, Dewa Dinar (Gewru ra) ra Sarê Kurêsunê.
Mewali ra, Çê Apê Pili ra Bava Qemer Metin (80 serre dero)
Marê Zon, Raye, Tarix ser qesey keno...**

Kilmek ra nia vano:

"...Dewa ma nika Dinaru'no, Atatürk mahalesi vanê, Şeğank dera.
Cihan Söylemez (C.S.): Sîma kamci sarr rayê, kamci ezvet rayê?
Ma Kurêsonime. Piyê ma, khalikê ma Dewa Kurêsu ra, beka tarixê Hirêsey Serre ra avê (amê). Dewa Kurêsu de hire bîray benê, bîrawo ju Silemanê Dewreş, Hesênê Dewresu, Usivê Dewresu...Dewro vîren de çê marê; Çê Apê Pili vato . Ma Mewaliyunme (...)

Ma, sîro ke Dewa Kurêsu de, Tolivî de raya Oli-Mihemedî, hermeta de morrebere, yanî "nikahlî" cênike ke remna, amê gînê uzağ ro, khalikunê ma o uzağ terk kerdo ...Hirêmêna bîray, -hirêmêna Dewreşi benê-, eke terk keno yeno, Silemanê Dewreşi wertê domonunê Sılamanu de yeno xetê Xîrani, Hesênê Dewresu vêreno ra sono Khalu, Usivê Dewreşi yeno wertê Demenu. Yanê, eyalet eyalet sonê. Wayirê keramatê biyê.. Hata 74, her çê ra ju maro Dewreş biyo, ..hata 74, 7'ci ayın 5'i, tarix butu nao. Piyê mı ke tha ra şîyo, (Şîyo Heqîya xo) dewreşîne mara bîrrina, endî.

Rayverunê Ma; Sadîqunê. Piyê xorê vajine. Ma deyme çîralığê xo Seydu nêdo, Ocağzadu nêdo. Pirê ma ki ede Nazmiya de çê Hemedê Barani rayê. Terefê çê Uşenunê. Pirê ma ki za rayê. Hata na dewr pia jûmini ardo. Hama durum değışmiş biyo, mîleti Haq u iman xovira kerdo. Ayê ki ma nêzone-me, menda ve Haqî.

C.S.: Raveru kamci dewe ra bi?

Bava Qemer Metin: Yî Kilse rayê. Na Çuxure ra cor Kilse esto. Lazê Aliyê Jêvegi, birazeyê Bava Memedê Pili,

Lazê Aliye Jêvegi -Alla rahmet eylesin!- Ali bi, o rayverê mı bi...

C.S.: Ni sadîqu Uşenu na saybenê, hênima?

Bava Qemer Metin: Sadîqu, pêra Uşenunê, Uşenu ke ezbeta Kurêsunê. Pirê ma ki Nazmiye ra Dewa Yeresk ra Çê Hemedê Baran rayê, yi ki Uşenunê **C.S.:** Sîma vîrende sodir ke ustêne ra Tiji ra çîtur ibadet kerdêne? O ibadet ser marê qesey bîke, kerem ke.

Bava Qemer Metin: Ma sîro ke (sodir) ustêne ra, tij ke estêne, ma vatêne; "Ya Mihemed! Ya Comerdê Oli! " .. Ma ke dua kerdêne, marê, azê marê, cümle alem kerdêne werte. Ma vatêne; "cümle alemlî rê çêvero xeyr cısane, Roştâ xeyre cı sane, Feqir-fîqarey tenge de meverde, Azê mordemi tenge de meverde, şerivîye de meverde!" Dua ma ki nia biye.

C.S.: Tij ke şîye sîma çîtur dîay kerdêne?

Bava Qemer Metin: Sonde ke Tij dariyêne we, ma vatêne; " Ya Hezretê Mihemedî, tî ve xeyr şerê wertê Oli Mihemed, cemale Oli Mihemedî bîvinê..." ma nia dua kerdêne... Asme ke vejîyêne, ma dua ho kerdêne, asme ke biyene pîrr, çarnêne heto rast, ma oncia dua kerdêne. Sîro ke asme kotêne tenge, vatêne ke "asme cêriya" ma niyazê ho, qîrvanê ho a sewe kerdêne, ivadetê ho kerdêne...

C.S.: Qere Çarseme vanê, nika na zerê Marte de mîlet sono na fekê çemi. Sono golê Çetu, jiarunê binu. Qere Çarseme de se biyo, çı biyo? Ju sanîka Anafatma esta, verecoy vatêne. Çi esto vira tode, kerem ke, marê qesey bîke.

Bava Qemer Metin: Ez qîrvanê to. Qere çarsemê Martî, esas Mart vîst u

dî de, roza Eli ya, hem doğumê Eliyo, hem ki olimê Eli yo. Hama sîro ke ke hz. Hese ke terefê muaviye re zehirlemis kerdo, roza çarsemiye biya, vanê. Xevere ke danê Ana Fatma Sipîye, vanê; Hesen zehirlemis kerdo. Ana Fatima yas gîredana... Ju ke şî heqîya xo, hirê rojî kînc-kolu nêşûnê. Na vatena mîletê virêniya ma vame, qa ma lewe de nêbime! Hondayê ke qesunê vîreni, çî ke qesey kerdo uyo. Ma, hên heşîyayme pê, honde zoneme. Qere Çarseme uza ra yeno.

C.S.: Yanê to vana ke, roza Çarseme de xevara şîaye ama, coka Qere Çarseme vanê.

Bava Qemer Metin: Hêya, ma hên heşîyayme pê.

C.S.: Peki roza şêseme de se biyo?

Bava Qemer Metin: Niade, yê şêsemi ki vanê ke; Dûnya yer gôk su iken (Dina hard u asmen ke aêge biya), roza şêsemiye ki maya (amên) erjiya cî. O waxt ra na "kelime şaadet" biyo. Sîro ke honike nana ro, vano; Dûnya kurulmuş Pazartesi, yukardan inmiş hz. Muhamedin honçası. Üzerinde okundu ezlem şah duası. Her kim Muhammedi severse, Muhammede getirsin sılavet. O tarixte, na dinê ma, na roza ma nia ama. İyê vîrenu ra ma nia heşîyayme pê.

C.S.: Sîma ke doman bi, cem u cemat ke kerdêne, venga Haqî dêne, kamci zon de (cem) kerdêne?

Bava Qemer Metin: Zonê ma bi. Ma na Dêsim de bime, zonê ma bi. Piyê mî Dewres bi, Cemê Haqîye-Cemê Khurêş guretêne, belka se mordem amêne (cem). İqrar u Taliv. Cemê Khurêşî de zonê mara veng dêne ve Haqî. "Ya Duzgî! Ya Khurêş! ya Xızır! " vatêne, veng dêne ejdadê ho, veng dêne yer u goki, veng dêne dağ u daşu. Yanê; itîqatê mea ve kemer amo, itîqatê ma ve dare amo, itîqatê ma ve golê Xızırî amo, çhemî amo. Kotî ke ke qenatê xo amo, ho verdo uza.

C.S.: Na zono ke ma nîka qesey keme, namê zonê mara tî se vana? Çî heşîya pê, vîrende pi-khalîkunê hora?

Bava Qemer Metin: Verecoy na zonê marê "Dîmilki" vatêne, Wextê ehlibeyt u tolîvî de, pîr tolîvî iqrar-îman, mîsa-yiv, pêro-pîa ke Horasan ra ke amê, pîr-tolîvî piya amê, pero ju zon biyo... Zerê Dêsim de ma "kîrmanckî" qesey

keme, yanê "dîmilki". Avacuê tayê, aynî mordemê mayê, aynî mîletê mao, "here-were" qeseykeno, Pîlvancîku, Gomîlke ra dot, hetê Pêrtage "kîrdaşki" qeseykeno, na doymê Mazgêrtî "kîrdaşki" qeseykeno. Ma yînu ra "kîrdaşki" vame, yê ma kî "dîmilki" biyo, hama pêro ju mîletî. Pêro Aleviyo, pêro mîletê mao. Hama ma vîrende "Kîrmanc" Tolîvî ra vatêne

C.S.: Kîrmanc vîrende Tolîvî ra vatêne, tî vana?

Bava Qemer Metin: Helbet, verecoy Tolîvî ra vatêne. Verecoy vatêne; "No pîro, no Kîrmancî, no Rayvero..." nîa vatêne. Hama nîka genelinde ma hora "Kîrmanc" vame. Çî ke na zu' musayme, na yore (dorme) de bime pîl.

C.S.: Endî ho jê Kîrmanc say keme? **Bava Qemer Metin:** Ma ho yînu sero saykeme.

C.S.: Yanê, tu vana; Kîrmanc aşîru ra vanê, yî kî Tolîvê, yîyê ke destê Pîrî derê, yînu ra "Kîrmanc" vanê.

Bava Qemer Metin: Hêya, nîka gost ve nenîk rayê. Ma Nenîk me, Tolîvî kê Gosto... (nenîkê bêçîka xo musneno ma) Na Gost ke nêvo, na nenîk yaşamîs nêbeno. Pîr u Tolîvî niaro, iqrar îman niaro. Kam Haqî var keno? İnsanîoglı var keno. İnsan ke mebo, kam namê Haq dano we? Raya ma Raya Olî Mîhemmedê ya, Raya yîqrar-yîmanî ya, Raya dostenê ya... (...)

**Zeman : Howtemalo Pîl,
29.03.2019**

JÎARA GOLA BUYERE

Sinan AREKEYÎ

Dewlete koyê Munzurê ma pêro rotê. Şirketê pili kowunê Munzuri de maden fetelinê. Çim verdo hardê ma, jiaronê ma, kowunê ma. Endi beso! Yî destonê xuyê qîlêrinu hardê mara bioncerê!
Qarsê Dersimê ma meberê!
Qarsê isonê ma meberê!

Nika simarê ju jiare ra qesekenu. Serê kowunê Munzuri de ju golera, gola Xıziri ra qal kenu. Hetê Pulemoriye de, serê kowu de ju gole esta. Namê xu Gola Buyera. Tayê na gole ra vanê 'Buyer Bava', tayê ki vanê 'Gola Buyere'. Sarê Dersimi ravera xona ke dewu de bi, hona ke dewi thol nêkerd bi, şiyêne na gole sero miaz kerdêne vîla, mal sarebirnêne, qurvan kerdêne vîla. Ravera Sekaku çadırê xo dormê na gole de naybi ro. Sekaku qe kıymetê na gole nezonitêne. Mija xo gole de kerdêne, gole kerdêne qîlerin. Na qesa sari raver vatêne:

"Ju sewe de wareyij pêro şiyê hewna, xora ju veyvike verê kıla adiri de reştıke tada xorê. Veyvike defena sê kena ke, awe bıq dana zerê gole de. Veyvike urzena ra, hetê gole ser sona. Eke çı bıvino! Ju mormek serê ju astori dero, hêrdısa xo sıpiya. Ju mayine ju kurrikê wertê awe de yenê nat, sonê dot. Hirê çar defa yenê nat sonê dot. Cawo ke vejînê, sonê uza de benê vindi. Veyvike xu saskena. Tenê ke amê'ra xo, perune urznena ra. Vana; na Gole wayirê kêramtiya. Seke beno sodır, goçê xo cênê, uza ra vozdanê/remenê. A roze ra têpia Sekaki ke şî ware, sonê na gole sero qırvanu kenê, mal sarebirnenê, loqmu kenê vîla. Yî dewê ke dormê Gola Buyere derê, hetê Pulemoriye u hetê Vacuğê rayê. Warê xu nejdiyê Gola Buyere derê. Zaf haskenê Gola Buyere ra, cırê hurmet kenê. Waru ra ke amêy war, sifte qırvan u niazunê xu cênê sonê na Jiare ser, hona yenê dewu.

Sarê Dersim wayirê itiqatiyo. Jiar u diarê xo

zafê. Pêrone ra ki zaf haskenê. Sonê qırvanu kenê, düayunê xu kenê. Tayê jiare sero pesewe vindenê. Jiaru de sonê hewna. Hewn vinenê yî jiaru de. Hardê Dersimi, hardê asmêni yo, hardê dewresuno, jiargewo, kıremetiyo. Na dewlete Dersimi ra u sarê Dersimi ra qe has nêkena. Bırr u gemu vêsnena, baraj u bendu vırazena. Wazena ke isonê nazay ita terk kero şero, Dersim vindbero va şero. Ma gereke na hardê xuyê dewreşi rê wayir vecime. Jiarunê xorê, derun u dexulunê xorê, dar u berê xorê, dewunê xorê wayir vecime. Wayir vecime zonê xorê. Zonê kıрманcki/zaza-ki qeseykerime. Domanunê xo salıxdime. Kılmek ra zonê xode bırusnime, bıwanime u wendene dime.

MİLÇIKA VILESURE

Okan EROĞLU

Dewe wertê uskitiye de biye. Mabên de duri ra duri jü diki wandêne. Jü milçike amêne şiving de kutêne tarr. Jü Here zıqênne. Mabên de lizganê viyalan ra vore rijiyêne. Mabên de jü qilancike qırtnêne. Mabên de jü boğık borre-ne, jü manga qorrêne, mabên de miyi, bizi qırrêne. Mabên de kerge khurtnêne. Golige khırkırıyêne. Hama qe jüyê de xo uskitiye nêrızênne. Ne wendayis, ne zıqqayis, ne khurtayis, ne khırkırrayis.... peroinê xo uskitiye zêdnêne.

Ez ki xo rê serê bani de, jü kurşiyoy tek ninge sıktayi de ronıştaye biyun. Pheştia xo aznay bi dêsê khan ro. Asmenê khêwey de hewrê sıpi vêrdêne ra. Herdê dewreşi binê vore de bi. Dar-ber zê veyvike, ebe vora sıpiye munetayi bi. Xafilde jü çenekê da qıçkeke kute çımanê mı ver. Xo rê jü kay yımıs kerd bi, vore sero kayê xo de biye. Nıka nêno mı viri, sene kay bi, a çeneka qıçkeke kay kerdêne... Xeyle kay kerd. Xeyle ke kay kerd, belkia qefêliye, belkia ki hênde hedıra xo şıye, nêzon çaê kayê xo caverde amê leyê mı. Ebe ters qaytê mı biye. Xeyle ke mı ro sêr kerd. Amê çışta mıde nişte ro. Cıra name pers kerd, mı.

- Namê mı Tirice, wat.
- Çı nameo do rındeko, no name kami do tu?
- Nêzon... Ma, namê to çiko dedo?
- Namê mı çınno çêka m.
- Qe hên bêno? Yê herkeşi jü namê de xo esto, yê to çiton beno ke namê de to çinne bo?

Mı xo na nêzanayis ser. Cı ra nia pers kerd;

- Ma, yê her keşi ki jü namê xo esto, ek'hên mırê vace: tu çend namu zana?

Huyiye, didanê xoyê sıpiyê rındêki veciyay meydu. Vılê xo kerd çewt, destê xo kerdi ya:

- Ma to nêvinena, serrê mı hona senikê, ez zaf namu nêzon!
- Eke hênio çaê vana, "yê her keşi jü namê de xo esto".
- Gereko hên bo. Çike, hên ke nêbi, çiton

veng dayme jübini?

- Ma ni heywanê ke estê, yê dine qe jüyê de xo namê xo çınno. Yi çiton veng dane jübini?

- Ma, yi heywanê. Yi jübin de zê ma nêne têarê. Zonê yinu zonê mara zobinao.

- Naye raşt vana, hama yê yinu ki zonê xo esto.

- Heya zonê xo esto, hama khavê yinu, famê yinu zê ma niyo. Hama jü Rayberê ma esto, ey mı rê vat bi; "Yunuşi, ebe namê jübinia veng dane jübini".

- Belkia hênio çêka m. No Rayberê sîma senê keso?

- Rayberê ma mordemê do zanoğoy. Zaf çı zano. Biyayena kayinat bile zano. Hona ke kayinat çinne biyo, Rayberê ma est biyo. Hama zê çinnebiyayene est biyo. O hên vano.

- Rayberê sîma tıvanê tenê diwaneo çêka m.

- Nêê, hên mevace, xıрабо! Çı ke o diwane niyo. Sê ke piyê mı diwaneo, yirê vace, o milçikan de, hesê yabani de, vergi de, malê koy de mobet keno. Hama rayberê ma hên niyo. O ma de qeşi keno. Ma rê tek be tek estbiyayene izan keno. E hama na ninge halê xo hal niyo, dedo! Çı ke miyê xo binê hewreşi de mendi...

- ...?

- Nê nê, qırr nêbi. Veciyay Asmên. Sê ke, iyê ke Asmên de sipê kenê, yi miyê Rayberê mayê.

- Çêka m, ninu kamê torê yımıs kenê. Miy çiton vecinê Asmên?

- Ma dedo, çaê khavê mı, famê mı çınno?

Serrê mı hona sen'kêkê, hama ez çeneka da baqılu. Rayberê mı mı rê her doym nia vano. Mı be xo, ha ni çımanê xoa na hêkmête diya.

- E çêka m, madem ke hênio, zê vatena tuyo, yi miy çiton, çı sebep ra veciyay Asmên?

- Tey! Ma naye zanayene de çık esto ke..

Dewici nêşi miyi binê vore ra nêveti. Tersay, peyser findeti. Miyu ke ni nia diy, onciyay asmên. Çı ke miye mahluqata da zerrewesa, mıroziyene, tersungiyne, qewğa ra bis kena.

- Ma çêka m, aqılê mı qe nêcêna ni vatenanê tu, onciay ke tu no fıkrê xo Rayberê xo rê vace. Belka jü çare vineno, miyanê xo têpia ano herd.

- Mı cırê va.
- Ey sa va?
- Ey vat ke; "Yê herdi herd de, yê asmêni asmên de rindeko. Qe demisê cı mebe. Eke şiyê uca, yi endi yê ucayê. Va uca de finderê.
- Eke hênio, toyi ki vatena yi qeblu ke!
- Nê, ez qeblu nêkon. Ez her roc yinu wanon xo, cıra minete kon ke asmên ra bêrê herd.
- Çaçê, ça hên kena çêka m, vatena Rayberi ra ri çarnayene xırab niyo?
- Ez yi miyu an cêr ke, dewıcı tenê biaferiyê xo. Xo tenê rosanerê.

Qe cûab nêda cı mı. Hên Bukê Suri ro sê kerd. Xafilde jü tufang peqa. Peqayisê xo çar çengê buki de gulbang da. Çêneke biye mîrozın. Destê mı de gurot pê. Mı ki ro sê kerd. Ameyme têçım. Zerê çımanê çêneke de perperiki perrêne ra. Masu ajna kerdêne, astarey berreqiyêne. Çıqa waxt hên têçım de mandim nêzanon. Hama xafilde jü pukeleke pêda biye, her ca kut binê vore, perperiki bi vindi, masi bi vindi. Jü ovrês asa. Serê vore de xo rê jü dara dêmdaiye taştêne. Xafilde ze dara dêmdaye dêmdia, sifte nıngi eşti. Dima goni miyan de mand. Destê çêneke bi sıp u serdın. Destê xo mabênê destanê mı ra herbi onti, ebe hêrs va:

- Ovrêsu qırr kenê dedo?
- Kam ovrêsu qırr keno çêka m. Meterse, ezo le to deru.
- Nê dedo, nê. Ovrêsu qırr kenê. Muxtari be qeymiqaniya dest kerdo jü, ovrêsu qırr kenê. Sê ke, vengê muxtari nêhesnena? O, vengê xoyê weşi ra lawıku vano, ovrêse feqiri ki yenê ver u dormê yi de benê arê, qeymiqano qeda-cı-sanitaê ki, nano pıra. Her roce vişt ra zêde ovrês nia xapino, gıneno cı, mîreno.
- Ma, çêka m qe lawikê kefirsendu benê. Lawikê Ne'qu çinnê.
- Nê dedo, nê, hên mavace. Rayberê ma ma rê vano ke; no dewran dewranê - fam u khav ra-yê kherru, korru, laluno. Her qomi malumatê xo zêdna, hama cewerê xo ra kut duri. Waxtê de, rındu lawikê rındeki vıraştêne, kefirsend u bebexti ki lawikê qefçili vıraştêne. Na ri ra, herkeşi jübini, lawıkanê jübini ra naskerdêne. Hama no jü usıl bi, nika vuriya ra. Endi isani têsê ra naskedene biya zore. Hela ke lawıkan ra naskerdene zafina zora. Endi lawiki kuti têmiyan ra. Kamci mordem kamci lawıkana beno şên, kamci mordem kamci lawıkana yeno esq, kamci mordem kamci lawıkana weşiye zêdneno, kamci mordem kamci lawıkana weşiye birneno; qe nêzanino. Na ri ra, Rayberê ma marê salix da ke; "Lawikê ke fekê isani derê, ebe yi lawıkana qerar mecêrê,

ebe kerdena isaniya qerar bicêrê". Sê ke, nika Muxtar lawıkanê ma vano, hama serba weşiye-birnayene vano.

- No Muxtar Heqi ra ki qı nêterseno!
- Heq zê ma niyo dedo. Yi ra tersayene nêbeno. İsan owo ke xo cayiliye ra bixelesno ra! Cayiliye ra ke xeleşiya, isan, cewerê xo fam keno. Aye ra têpiya bêno mordemo rınd. Çı ke cewerê isani de qırrkerdene çınna.
- Ma çêka m, na kara da zora.
- Ne dedo zor niyo. Rayberê ma...

Jü tufang peqqa, ancia. Qesa çêneka qıçkeke birriye. Peyser-peyser şiyê. Ezi ki uştı ra, mı cırê va: "Finde, gınena varo!" Hama a remê. Şiyê kute peyê jü muğce. Ezi ki aye dime ra şiyu. Ver u dormê muğci ro sê kerd. Hama bibi sola theyr-thuri. Saê ke herd qılaişay bi ya, çêneka qıçkeke kuti bi binê herdi. Xeyle ke uca de, ebe çêneka qıçkeke feteliyu, jü dewıcı veng da mı:

- Nê bira, tu 'be çıka fetelina hên?

Qefeliyay biyu. Mı tenê solix gurot u hetê dewıcı ser şiyu.

- Bira, jü çêneka qıçkeke estbiye sata bine, amê ley mı, mı de xeyle mobet kerd, bado na cêr de tufangi peqqay, a ki xorê remê şiyê. Dewic peyser-peyser şı. Tenê mı ro sê kerd. Xafilde dest eşt kaleka xo, çekê xo vet; "Uca de finde!" vat. Ez ki xo rê hên findeto. Dewıcı luliya çheka xo çarnaybi mı ser, hetê ra ki peyser-peyser şiyêne. Xeyle ke şı, findet. Mı vat:

- Nê bira se bi, tu çaê nia kena?

Qe çiyê nevat mı rê, çekê xo kerd hurêndia xo, herbi herbi şı, bi vind. Ez ki amu çê.

Mulxıta çêyi hêrs pot bi. Ard vırniya mîde na ro:

- Bore bira! Manga ma vızêr zê, no sitê aye ra pot mı.

Zaf rındek assêne. Mı werd. Thamê xo ki zaf rındek bi. Nême tepsıye werd qedıt mı. Ebe fırasqoyia destê xo kerdi pak. Sıfre ra uştı ra. Deqê ra têpia çêber bi ya. Khal kot zere. Sılam da be mın u mulxıta xo. Ama leyê mı de nişt ro. Tenê mîrozın bi. Xafilde sifte bêrbi kerd. Mulxıta xo qabi şütêne çağê de. Qabi caverde amê leyê ma. Destê Khali de guroti pê:

- Se bi, çaê berbena?

- Se bo ke..! Muxtari be qeymiqani ra kokê ovrêsu birna. Destê mara ki thabayê nêno. Muxtarı bêbext lawıku vano, Ovrêse feqiri yenê ver u dormê deyi de benê arê, qeymiqano kefirsend ki nano pıra, dêmdano herd. Hela sêrê sê kerê ke buk çıton goni miyan de mando!

- Meberbe, meberbe, Wayir rocê ninu keno

hang u phang!

- Nê nê, hang u phang kerdene kara Wayiri niyo. Ma wayirê xo be xoyime. Ma ke thaba nêkerd, qe kes thaba nêkeno. Gereko ma bîbîrrime ninu. Hama qomê ma terseno. Qomê ma ki, cewerê xo ra kut duri...
Khali qesê xo zaf kerd derg, kerd derg, kerd derg. Hemi ki hên kerd derg ke, sewe ma sero biye thing u tari. Ne çî, ne çî hêkati ardi'ra jan. Bado Rayberi ra qal kerd, cewere malûqati ra qal kerd. Estbiyayene, çînebiyayene, kayinat ra, qomê mara, qomê binanna, usîlê weşîye ra qal kerd. Peyniye de ki xora şî. Tivanê kut tewt. Mulxîta çêyi cîle fite ra. Destê Khali de girot, berd kerd cîle. Ez ki uştu ra, şîyu çîmê bini. Cîla mî; çîmeo ke pençerê xoyo qîçkeke ra buk vinino, o çîme de bi. Mî hata lêl geyalê çêneka qîçkeke kerd. Deyê deyê dewîci ki asenê. Çêneka qîçkeke deyê vore sero kay kerdêne, deyê amêne leyê mî de niştêne ro, mî rê kayinat ra, Rayberi ra, owrêsan ra qal kerdêne. Dewîc ki duri ra gos nêne ma ser. Gos nêne ma ser, çêneka qîçkeke vengê xo ke kerdêne senik, gosê dewîc biyêne hira. Hemi ki hên biyêne hira ke, mî hên zanîtêne ke, kayinat pêro zerê gosanê dewîc dero. Geyalê mî birriyêne nia ke bi...

Lêl ra rew cîle ra uştu ra. Veciyu çardaxe ser. Axure ra vengê Khali amêne. Ez şîyu çêberê axure. Deyê sê kerd ke dewîcan ra xeyle kêş ki axure de ame têare. Sîlamê xo da cî, biyu nejdîyê Khali. Khali jû têliso khandia phêşta manga kerdêne pak. Deyê sê kerd ke phêşta manga araq de feteşîya. Ebe Khaliya ameyme têtçîm. Khali qafa xo sanite ra, vat:

- Xaçîkê kozîkê guku akerdayi mando. Guk veciyo teber, perro ra şîyo. Kam çî zano şî koyt de ama raştê vergu, qedayê xo di.

Veciyayme teber. Dewîcan ra jûyi xafilde veng kerd berz:

- Rêçha xo nawa itha dera. Sê kerê, itha ra şîyo.

Ma pêro kutim' rêçha guki dîma. Şîme dere de vecayime. Khal şî verê deri de bi bul. Tenê ke sê kerd cêra ra, ma rê wat:

- Guk gîno owike ro!

Qesa Khali sero, qesa nêveciye fekê kêşî ra.

Dewîcu mabênê xo de na qesa Khali ardêne'ra jan.

- Guk gîno owke ro..

- Guk gîno owke ro..

- Guk gîno owke ro.

Tenê uca de pitime. Na sîftê ke Khal vîreniye de, dewîci Khali dîme, cêrayme ra ameyme çê. Jû sîfrêa hiraye ra ro, mulxîta çêyi. Ma pêro sîfre de amayme jû ca. Ara xo kerdê. Ara ra

têpiya herkes oncia kara xo dîma şî.

Mî be Khali ki dere ser şîme. Dere binê cemed de bi. Khal lana ke serê cemedi de, serba owike werdena mangu, theyr thur u heywanê yabani kerdo ya, şî a lane ra Guk wand xo:

- Tîberç! Tîberç! Tîberç!..

Xeyle nia kerd. Wand u gos na ser, wand u gos na ser, wand u gos na ser. Reyê, dî rey, hirê rey, çar rey, phanç rey ke nia kerd, uşt ra, mî ro sêr kerd:

- Guk binê cemedi dero. Vengê yi heşîyo pê ez. Nîka tu su çê ra torcên, zêngel u dariye bicê biya. Cemed sîkneye Guk ita ra vecayime.

Na qesa khali qe aqîlê mî nêkute

- Guk nîka merdo. Çê vecerime ke!

- Va hên bo. Oncia Guk uca bîvecime. Tî so, tora çîko ke wazon, yînu bicê biya.

Ez şîyu, Khali mî ra ke çık waştbi, mî gurot ard. Khali cemed sıkî, Guk dere ra vet, ard eşt verê Manga. Manga biyê çar çîmi, borrê, fîrrê, fînciki kuti xo ra. Îştîriyê xo fit guki ra, guk ard kerd arra xo. Tenê hên fîndete. Na do ancia îştîriyê xo fit guki ra, guk eşt binê arre. Ebe xo ki mêlebiye. Mî be Khali ra axure ra vecayime, ameyme serê bani. Têlewe de niştîm'ro.

Mî; çêneka qîçkeke ke vîzêr şîbi a pey de bibi vîndi, a muğce musna Khali. Mî va:

- Vîzêr jû çêneka da qîçkeke ita de xeyle kay kerd. Bado şîye peyê a muğci de biye vîndi. A çêneka kame biye?

Khal hurêndia xo de cemediya, kuxa kuxa.

Dîma uşt ra, qe çîyê nêva, şî kut zerê çêyi.

Ez ki xo rê serê bani de niştî ro. Hên fîkîriyo ke belkia çêneka qîçkeke ancia yena uca kayê xo kaykena, mî de mobet kena. Xeyle serê bani de pitu. Xeyle ke pitu, jû Milçîka Vîlesure amê dormê bani de perrê ra, surre arde surre ser. Perrê ra perrê ra, nêzanu qefeliye se bi, endi ke hedîra xo nêamê, şîye şîye nişte muğci ra.

Rengê perrê na Milçîka Vîlesure tenê tenê tvanê şîyêne rengê zerni ser. Hama tenê ki şîyêne çequerê tîji ser. Pençîkê xo şîa bi, neniçê xo khêwe kerdêne, nuklika xowa gulere sîpe biye. Qafîka xo gewr biye, pulîkê xo ki zê perrê xo zern bi. Ez cemediyu mando. Nê, nê, çîyo niyanen raşt nêbeno. Qe imkan çînno çîyo niyanen raşt biyayne rê. No hewnno. Hewn ke niyo, geyalo. Uştu ra, xo sanî ro. Tenê vore gurete, şüaxê riyê xo kerd. Deyê sê kerd. Nêê! Milçîka Vîlesure hawa serê muğci dera. Têpia niştî ro. Aye ki perrê xo kerdi ya, tenê xo gîzgîzna ra, serê muğci de kote tarre.

Mabên ra tenê ke waxt vêrd ra, milçîka Vîlesure sîfteyê kîlama xoa rîndeke kerd. Sada vengê xo gîlor biye. Tivanê zerrê mordem ra çîyê antêne berdêne. Na Milçîka Vîlesure çîqa ke

kılama xo wande, ez hente vileşiyu ro. Qe nêlêwiyu hurênda xo ra. Helbet ke no destê mî de nêbî. Ez binê tesîre vengê a Milçika Vilesure de biyu . Ayê ki tîvanê no halê mî ferq kerd bi. No halê mî ferq kerd bi ke, kılama xo kerde derg, kerde derg, kerde derg, waxto ke roc ko'ro şêro, buk ra vengê tîfangî amay, kılame hên birriye.

Vengê tîfangî ra têpia milçike lîzge ra gînê waro. Dormê xode fîr de, çerexiye, qelebiye wertê vore ro. Ez uştu uştu ra veştu . Şiyu milçika feqîre wertê vore ra gurote. Zorê ke helm guretêne. Milçike gurete kerde kaleka xo, şiyu çê. Roc hendi şîbî ko ra. Tari pede-pe-de sokî kerdêne. Kuto çê. Mulxîta çêyi, verê locîne de nişti bî ro, cacîm perspan kerdêne. Gamê xo ke eşti zerê çêyi, Mulxîta çêyi ra amayime têçîm. Uştê ra:

- Bê bîra bê, tu serd ra nêqutîfiya? Çi waxto ke verê yî dêşî de niştî ro, çîko, tî çîk pinena hên? Ez biyo nejdiyê locîne. Milçika Vilesure kaleka xo ra vete, verê nînganê Mulxîte de nê ro.

- Mî gos nêne kılama na milçika rîndeke ser. Na sene thabawa!

Mulxîte milçike gurete darde hawa, dûwey kerdi. Têpia nê'ro herd.

- Milçike merda vat, mî.

Mulxîte beçika xo nêro sênê milçike, tenê findete, dîma va:

- Nê, na nêmerda, hona wesa. Hama nayerê se bî nîa?

- Kılma xo vatêne. Buk de tîfançî (tîfanci/tîfangî) peqqay. Na ki lîzge ra gînê waro. Mî ki gurete arde.

- Nêê, bîra na nêmerda. Na tersa, a rîra nîa biya. Tenê findero yena'ra xo.

Ma xeyle mobet kerd. Mulxîte ra gore, waxtê de na milçika rîndeke vîlakerdoğa rowu biya. Îsanê ke sonê Heqîya xo, usîlê weşîya yînu gore, royê yînu diyîno jû malûqatî. Yê royê îsanê rîndî diyîno mulûqatê rîndî, yê îsanê bebext ki diyîno malûqatê kîroğîn u xîrabîni. Na milçike hên heqaniyen biya ke, yê her kêşî heqa xo ke çîk biya, aye dayene rê zaf hez biya. Her kes heqa xo ra rajî biyo. Hama rocê ama, domanî qîckêki qîrr biyê. Hemi ki hên zaf qîrr biyê ke, na milçika feqîre qahr biya, zaf merax kerda. Zaf kuta domanun ver. Kara xo ca verda, şîya niştî lîzgê jû dara maziye, aca de rocan'na berba. Bado domanu ra pers kerdo:

- Sîma kamci herdu ser amay qîrrbiyayene?

Domanu jû fek'a vato:

- Dêsim de ma qîrr kerdim zalîmu!

Milçike uştî ra, ama nî herdu. Deyê sê kerdo ke, deran ra gonî sona. Şîya sê kerdo ke, domanî qîrr kerdê eştê pêser, her ca de meytê

domanun ra cûyn ardê verê, zalîmu. Milçke aca de jû kılame pêda kerda. Rocane qe nêfindeta. Ebe rocana berba. Bado royê domanu do milçiku, perperîku, do daru, do vilîku. Riyê dîna de çîqa ke çîyo rîndek esto, pêro nî domanunê masumê paku miyande vîla kerdo. Ebe xo ki, çîyo ke nî domanu vera mando, gureto kerdo yê xo. Şîya, pençê xo qelebno gonî nî domanu, gonî girota kerda vilê xo ra. Vata:

- Vad bo ke, na zulîmkariye ra têpia, royê qe kêşî nêdîno malûqatê rîndekî...

2019 AĞUSTOS

XIZIRÊ MA

Ali Dikme

Xızirê ma niseno ro astorê qırri, gılê kou ra tozike vay dano, sono, feqir u fıqaru xelesne-no. Rew beno, herey beno, jü Heq zoneno. Dewro virên de mordemê ro kokim be cênika xora benê. Rozun'a; rozê Xıziri beno. Sonde lêl kuno, xorê tenê şir pozenê, wenê. Cawu kenê ra, kunê ra.

Beno sodir, kokim urzeno ra. Verê çêveri ra vore erzeno, keno pak. Kokime veng'a cı dana, vana, "Bê, ara xo bike!" Kokim çarixunê xora vore rêç keno. Çarixunê xo erzeno dari ser, sono zere. O be kokime ra nisenê ro, nun – thoraq, piyaz honike sero no ro ke ara xo bikerê. Xafilde kokime vana:

- Nê kokim, çarixê to kuyê?

Vano:

- Mı tevera eşti ra darê ser ke tenê bionciyê.

Kokime vana:

- Ax, dele çarixi berdi!

Urzenê ra, sonê tever ke, çarixo jü dele berdo, hawo hêga de wena. Endi korr – phosema' yenê zere, kokim vano:

- Ma, a ki vêsana; şêro, buro."

Uza ra nonê cêno, nano sova ra, keno germ, thoraq, piyaz keno zerê gude, lewê xode nano ro. Kokime vana:

- Çae nêwena? To o kerd gude, lewê xode na ro."

Vano:

- Kinkor xeleşiy, son ko ra kinkor an. Nonê xo bure, tı ki mirê a çêsane u rêsen ra biya.

Nonê xo wenê, kokime sona, çêsane ve rêseni ra ana. Vana:

- Kokim, mı kerd xo vira, torê qesey nêkerd: mı ewro hewnê di.

Vano:

- Xêr bo, ala qesey bike.

Kokime vana:

- Tı ewro Xıziri vênena. Raye ra raştê to beno, xo vira meke.

Kokim o jü çarixê xo keno pay, lekanu cêno, girê dano. Kuno ra raye. Xeylê sono, kuno verê

koy, niadano ke jü hawo corde yeno. Sılam dano kokimi, kokim sılam cêno ra. Vano:

- Tı kamijiya, koti ra yena, sona koti?

Vano:

- Ezı k' na dewun'au, amune xorê loqmê heqiye dan arê.

Kokim vano:

- Xêr ama. So, dewe hazara.

Kokim sono, kinkor bar keno, niseno çêsane vera kas keno, ano çê. Kuno verê çêveri.

Kokime yena, tey rêsen kena ra. Vana:

- Tı mışêle biya, so tenê xo germ ke. Ez rêsen ken ra, peydo beme zere.

Kokim sono zere. Peydona kokime ki sona zere, vana:

- Qesê, xeverê, kokim?

- Ma, çı qese, xevere bo; gılê koy ra kam esto? Şine, mı kinkor bar kerd, amune.

Diasê roji ra têpia oncia kokime vana:

- Mı hewn di; Xızır raştê to beno.

Kokim vano:

- Raya virêne ki to va, 'Xızır raştê to beno.' Jüyo feqır raştê mı bi. Vake, 'son, xorê loqme dan arê'.

Kokim urzeno ra, sono ke velg biyaro, raye ra jü raştê cı beno. "Ma be xêr - xêr be sılamet!"

Kokim vano:

- Bıra, tı mirê pêse asena; tı koti rawa?

Vano:

- Na dewun'au, xorê loqme dan arê.

Kokim vano:

-Dewe hazara, so.

Sono, velg ano verê çêveri. Kokime oncia yena, vana:

- To Xızır di?

Vano:

- Cênik, oncia jüyo feqır raştê mı bi. Vake, 'son, xo rê loqme dan arê'.

Kokime vana:

- Bomo, bomo; Xızır raştê to biyo, koto thonê feqırı. O Xızır biyo!

Raya bine oncia kinkor xeleşino, sono, kuno peyê bonu. Kokime veng, dana, vana:

- Haydar be, Xızır yeno!

Kokim destê xo erzeno we, vano:

- Sarê tode aqıl nêmando. Vana, 'Xızır', jûna nêvana.

Xeylê beno berz, nia dano ke jû hawo yeno, her bar kerdo. Ortê vore de her ge gıneno waro, ge urzeno ra, yeno. Kokim nejdi beno ke jûyo Hermeniyo. Tayê çî-mi no'ro heri, vano, "ben, rosen." Kokim vano:

- Ez zonen, tî Xızıra. Uwo ke tî kota thonê Hermeni, mîrê Xızîrênia to lozim niya. Kata sona, so!

Yeno çê, cênike vana:

- Kokim, to Xızır di?

Vano:

- Xızîrê to koto thonê Hermeni. Mîrê Xızîro henên lozim niyo.

Cênike vana:

- Dî rey koto thonê feqîrî, tî oncia cîrê wayîr nêvejiya. Na aylim vato, 'thonê Hermeni kune, ala se keno?

Kokim cêreno ra cî, vano:

-Cênîk, Xızîrê ma nîseno ro astorê qîrî, kîncê xo sîpeyê. Ey ke zengû da astorê xoro, dîma tozîke vay dîna. Nurê rîyê xo esto. Herdisîno, buriyê xo qolîndê. Tenga feqîr u fiqarî de reseno ma. Nayê ke raştê mî biyê, pêro feqîrê, ero dey nêşîyê. Çayê dine ra vajîne, Xızîr?

Cênike vana:

- Heya, mordemek: feqîrêni u fiqarêni yê ma qulê Heqîya. O koto thonê feqîr u Hermeni ke ala tî se kena. Ey tî cerrevna. To lew dest'a nêne, xode haşt kerdêne. Xızîrê ma tenga itîqatû pêrûne de sono, reseno.

Ali Dikme serra 1945ine de Pîlemoriye de biyo. Ey xeylê waxt Estamol de weşîya xo ramita. O ra dîme şîyo Wiyana de ca biyo. Ali Dikme karê deştogîye ra biyo teqawid u wayîrê phone domanano.

...Van ke namê lazêki Ferat vo. Namê çêneke Şilane vo. Çênêkê ra ozeve Şilane eve lazêkê rê ozevi Ferat veyvê xo kerdo. Xeylê asmu ra tepîa veyvîke, Şilane mîrûdê xo Feratî ra digani manena. Zerrê yê çêyi de degme kes karo gran dae nêdano. Heme kes domono ke Şilane ra yeno homete, roz ve roz morenê. Heme kes dae rê duway kenê ke weşîye ser yê domonî biaro hometê. Asmî vîrenê, rojî vîrenê, saetî yenê nêjdi benê...

Gulvang u itîqatê Kirmancu

Ali Dikme

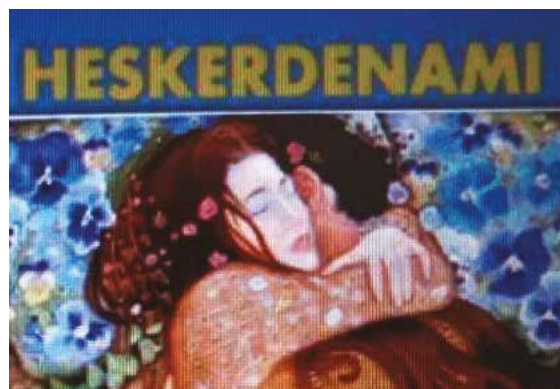

Ali Dikme
Gulvang u itîqatê Kirmancu

İbrahim DOĞAN

YA XIZIR ŞEWA TARIYE

Ge ge zaf bena, derg mêrata şewe
 Roşti rê ax u zar manenê, çimê mî
 Kuno ğeyalê şewa tariye de
 Ya Xızır, tî kotia, xo miresne!
 Bênas o bêdosto, zerê na oda de
 Zerê oda de ez o cila xo teyna
 Ğeyalê yare ra nêxelasino ra
 Tî feleka, tî meleka, tî cîna, tî periya, tî çika?
 Erê zalım, bê, zê Xıziri xo biresne mî!
 Hona ke ez nêmerdo, zerê na oda de
 Ya Xızır, tî kotia, xo miresne!
 teynaro zerê oda de, tîk o teyna
 Nêweşiy o merdene êna çimanê mî ver
 Emşo halê mî hal niyo, şodır nêvineno
 Belkê meytê mî na oda de poyino, maneno
 Ne naso, ne dosto, kes caê mî nêzano
 Ya Xızır, tî kotia, xo miresne!
 Qelbê mî tî vanê, dawulo, dano pîro
 Derdê ez gureto, nêzano, mî rê se biyo
 Canê mî zê cemedio, ez araq de xeneqiy o
 Çimê mî berbiş ra biyê zûa, hesir xelesiyo
 Yare ez kerdo wayire derdê heliyo, şiy o
 Ya Xızır, tî kotia, xo miresne!
 Domanê mî benê perişan, merdena mî dîma
 Gelê haval o hogur o der o cirana,
 Mî berêne welatê Vartoy, dewa Muska
 Dakıla mî, cigera mî Doğuş teba Direncani
 bavokê şîma
 Ya Xızır, tî kotia, xo miresne!
 No çî tofan bi, na zewaj ra mî rê ame
 Na senê şewe biye, mî rê biye mane
 Canê mî vêşa, cigeranê mî gureta kîle
 Kesê mî çino, mî rê tase ağwe biarone
 Ya Xızır, tî kotia, xo miresne!
 Hılke-hılka mîna, mî ra veng nêvejino
 Xo dêm dano, se keno, canê mî nêlewino
 Balişna mî berbiş ra biya çamure, serê mî
 nêlewino

Hermê xo keno berz, dest o paê mî nêcêno
 Dilega mî şaê pili ra esta, nê derdi yare ki bivino
 Ya Xızır, tî kotia, xo miresne!
 Mî qayt kerd, khalê mî sera vineto, dest de jû
 çüyo
 Va, a vîcdansîze zalıma, to rê se biyo
 Mî va, ya Xızır, va pîro Sey Nesemiyo
 Ez biyo heşar ke, mî hewn diyo
 Çimanê mî ra ebe kulma hesir şiy o
 Teze zere cîle de nişt o ro, zê ağwe cêra gıriyo
 Ya Xızır, tî kotia, xo miresne!

Milhe Ahmet AKTAŞI de mobet

Mobet: Veli KIŞIOĞLU – Ahmet AKTAŞ

Veli Kişioğlu: Bıra, ma ve xêr. Kerem kena, avê xo name kena. Tı kama?

Ahmet Aktaş: Ez Qisle, nameo newe Nazımiya raune. Dêsim ra. Namê mı Ahmet (Hemed) Aktaşo. 1956 de (Yeresk), Çamurek Avlêsu de amune dina. Avlêsu dewa Zeynel Çawuşia. Çê Zeynel Çawuşî ke 38 de qır kenê, apê mı Feratê qeweci Avlêsu de milkê Çê Zeynel Çawuşî cêno. Piyê mı yê sey benê. 38 ra dime dewlete iyê ke milkê xo çino, milk dana dinu. Apê mı piyê mı ra vano, 'bê, ma milk gureto, bê leyê ma.' Amikunê mı ve piyê mı ra beno leyê xo. Piyê mı yê biraê xo rê 40 serre more-vaênî kenê. Bêbare, bêmilk manenê. Moa mı va ke, 'ma neçariye onta, sîma meoncê. Bîwanê, xo bixelesnê.' Ez daune mektev. Ez Avlêsun'a amêne Yeresk, mı mektevo virên uza wend. O ra dime ki Qisle de mektevê werti wend. O ra dime şine Ostomol, mı eskeriya xo ke kerde, uza mı muracatê belediya kerd, kutune kar. Belediya de qısımê Cineza wedardene de gureyaune. Bine teqaut, peyser cêrdune ra, amune leyê ma u piyê xo, mı xızmeta dinu kerde. Ma u piyê mı şî heqiya xo. Nika ki milhêni ken. Merdunê ma rê xızmete ken. Waxto virên de iyê ke Qurane wendêne, inu ra vatêne milhe (mîle, mela), milhê meytu. Waxto virên de dewa Yereşki de 7 – 8 milhey benê.

V. K.: Bıra, na milhey Qurane wendene koti'a mîsê? Şiyê mektev? Na mektevi waxtê Abdulhamidi de yenê nazau?

A. A.: Pi zono, ey ki lazê xo salix do. Waxtê cumuriyeti ra raver, waxtê Osmanli de alfabê Arabki ke mîsa, Qurane wendene jêde çetine niya. Taê ki vanê, şiyenê Xarpêt ra xocey ardêne, inu ra mîsê. Ez waxtê Abdulhamidi nêzon.

Ma de Qurane teyna meytu rê wendêne. Radon de Qurane wendêne, virênunê ma vatêne, 'la-lao, ey qapa kerê, Qurane wanenê, ma ra jü mireno, tersêne. Qurane teyna kîtavê

meytu niyo. Qurane wesu rê ama. Emrê Heqi tederê. Ma ki meytu rê ke Qurane wende, sevavê na emrê Heqi, kam ke şiyê Heqiya xo, roê dinu rê şêro. Heq guna dinu ra vêro, inu ef kero. A Qurane meytu rê o ri ra wanina.

V. K.: "Bıra, milhe kami ra vejino? Eke milhe va ke, ilam ke uzağoliy bê (Khurêsu, Kudu, Bamasuru) ya ki her kes şikino ke milhêni bikero?"

A. A.: Quranê emrê Heqio. Emrê Heqi her keşî rê amo. Gereke her kes Qurane bîwano, sare kuyo, o ra gore raa xo beli kero. Gereke her kes eve zonê xo bîwano ke, rınd sare kuyo, rınd şêro ser. Ma ki na mesela her ca de qesey keme. Cineza de, xêr de, her ca de. Nika na zon Heqi do ve ma. Zonê her keşî, rengê her keşî zovinao. Nika nia bîposne, vajime, wa u biray bê ki, nurê her keşî zovinao. Pêsera nas benê. İyê mîleti ki rengê her keşî ayriyo, zonê her keii ayriyo. Her kes zonê xo ra veng'a Heqi dano. Xo rê mînete keno. Ma ki Qurane Arabki waneme, hama o ra dime mînete zonê xo ra keme. Wazeme ke mîlete ma bîzono, eve zonê xo bihesno ke se vame. Kami rê mînete keme, kami ra imdat wazeme, wayirê ma kamo, ewliyaê ma estê, jiyarê ma estê. Qelvê dinu pak biyo, Heqi ewliyaênî da ve dinu. İnu ki raa Heqi de xızmete kerda. Ma ki nika a xızmeta dinu dewam keme.

Virênunê ma vatêne ke, 'itîqatê ma Alevi de, biraênî ra dot dina tariya.' Her kes gereke biraênî de vîndero. O ra dot rae çina.

V. K.: Biraênî ke va ke, çika? To rê zamet, hevêna kena areze?

A. A.: Biraênî çika, biraênî himetê Heqi bare kerdene. Tı gereke ey wa u biraunê xo de bare kerê. Tı xorê çî wazena, gereke wa u biraê xo rê ki ey bîwazê. Teyna wa u biray rê nê, tı gereke serê hardi de çî mexluqat ke esto, cı rê hurmet bikerê. Yê pêro ki Heqi fiştê ra dina.

V. K.: "Bıra (tı mı ra pila, biraao pil), nika bêrime hal u mezalê Zonê Ma. Ma saiya Unescoy de hesar bime ke, Zonê Ma şîndorê vindibiyaene dero. Politika asimilasyonu, 38, 93-94, ninu pêrüne ki tharve nê ro ma,

tharve nê ro Zonê Ma. Hona ki cê nêvîşîya.
Nika ma kami desteber çî ke yeno, ma serva
zonê xo bikerime. Mî a rozê cinezade tî gos
da. To eve Zonê Ma zar u zu' da ve meyt, eve
Zazaki minete kerde. Ez bara semê xo rê zaf
bine sa. To ça Zonê Ma de minete kerde?"

A. A.: Îtha muftiyê Qıslî bi, nika tayinê xo
vejîya, şî Qonya. Ey mî ra vatêne ke, 'tî ke şîya
cineza, minete Tırki meke, eve zonê xo bike. Yê
kokime simaê ke Tırki nêzonenê, iyê ke
mektev nêşîyê, va yê bihesnê ke tî se vana.
Na zon Heqî do ve ma. Heqa keşî çîna ke na
zoni ma rê tomete kero.

V. K.: Bira, serva reportajî wes u war be. Ma tî
fişta zamet.

A. A.: Sîma ki wes u war bê. Senê zameto! Heq
sîma ra rajî bo. Ewliyaê jîyar u darunê ma sîma
rê qîlawuz bê.

*Not: Îyê ke wazenê Dêsim ya ki Erzîngan de
zonê ma ra ceneza xo wedarê, şîkinê Ap
Hemedî de irtibat kuyê:
Ahmet Aktaş: 0536 456 28 05
Gulane 2017*

HÊN ŞÎYA Çetin AKSÜNGER

*Ax le yaro, tî çayê biya zalîme
Mîra bêxeber u bêxatîr şîya
Çêber kilit kerd, kerd çewt vîlê mî
Çimê mî kerdî hêştîrîn, hên şîya*

*Tijîa sodîrî ewro mîrê tariya
Zerrê mîde dezo tenîk dariya
Ewro tî çîna, çayê mîra cêriya
Dîna mîrê kerde xîrave, hên şîya*

*Jê gula usarî kou ra bêkesune
Na şenê mî sero kuça girane
Kam ke perskero, vazê ez çînane
Mezela mî ya nêkerde, hênî şîya.*

HESEN AMA

Ümran DÜŞÜNSEL

(Çarnekar: Hawar TORNÊCENGİ)

Xece qefeliyayvi. Nêzona ke, sarê xuyo ke eve derd u keder biyo pîrr, uyo. Ya ki zerrê xuyo ke dez ra cüyênê genîmi de amo pêser, uyo. U ya ki lingê xuyê cîrê hên gîran yenê, nêzona. Raştiye ke vana, amayisê lazê xo Heseni diyağ dayvi cî. Par tenêna qefeliyaiye biye, tenêna kutvi mavênê merden u weşiye.

Pençere ra tenê motê cî biye ke, solikê ke satabine şütivi, sero milçiki amêyvi pêser, cîra ağwe sîmitêne. Xeyle waxt bi hurîkunê sapi de ağwe biyêne top. Xece, dest est ve gilê porrê xuyo heneyin, niada ke biyo jûa. "Xora çond têli mendê ke? Sîma ke, her zîmustonê weşiya mîde kêmbiyêne, hata nîka thawa cîra nêmendvi" vake. Dest kerd cî, gulangê xo muniti.

Milçiku golîka ağwe de rovar kerdêne. Kutêne ağwe vejîyêne, perrê xo dêne pêro. Çimê daye dîlapeyê ke pişkiyêne dorme ra, tey mendi. Yê tayê dîlapu, hurdiyê tîji ameyvi serde. Hesênê xo gunê endi biyamêne. Çewres u hêşt serriyo ke nêdivi, na dezê çimiyo vîren. Gunê derdê cigero sîftên bêyardêne Ereni. Dî-rê têlê porrê xuyê ke vîrare de bi, gurêti pîlosnay bêçîka xoro, kerdî gude. Tersêne ke bîerzo; beno ke linga Milçike ro pîloşîyo, bese mekero raperro. İyê ke aye ra têpia wes manenê, yînu rê ki temey kerdvi; yamu yamu binê hardî kerê.

Vêrde ra şîye oda rakotene. Astorê Hesênê xuyo ke balişna sero, guret xo dest. Etega xuya khana basmiye ra sarê Astori dêştvi, zere ki pîrç ra kerdvi pîrr. Gozagê xo gîrs bi, coka astori ki eve çîmunê xuyê zengu ra gîrsa-gîrs niadêne. Hesênê xo lîzgewo ke gil fiştvi sarê astori, niştêne cî ramitêne desta kowu. Gereke ravêr virêniya astorê xo bivetêne şax, hên biramitêne. "Ko ra astorê xora pia hewna şime, çiçêgê ke sare rayê, na sevet rayê," vatêne, eke ke cêra ra. Namê astorê xo ki "Şahgolig" nayvi pa.

Jê her Usari rê jû qîrvan dênê xo bi. "Omrê mî ke nêrest, peyde mendoğû rê weşiyê mî bê," vatvi hona na sodîr. Ayê zonêne ke, heqa cî teslimê cî kenê.

Eke şîvi asma zemheriye/çeliye biye. Ya ki ez gêlet şîyu? Ya ki, O ke şî demserre bîvi zemheriye, vir nêame. Usar cêrêne ra, vatvi hama. Belkia ki jû hekmeta Haqî biye, a cîra bêxevere biye. Hazar u jû vilîke verva Heseni şîyêne, eke biyamêne. Xozaya khêwiya rewiyaiye, deru u derxulu de ağwe, vengê xuyo zelal ra eve lawîkvatene verva cî şîyêne. Ma qa, eve xo bêxevere biye, hama taqîze ke jû xeverdar bî cîra.

Arebê Ereni ke dolamê raye ra sarê xo vet, hurêndia xora uste pay. O ke bî nejdiyê çêyi, Xece ki amê verê çêveri... Destê xo est kaleka çepe, tenê teqete dê xo. Gereke pay ra bîmendêne. Beno ke Hesênê xo mîrozîn bo, eke ad hên diye. Arebe binê darunê Vamu de vînet, darê ke çiçêg u tholebîsk ra vêrdê endi biyê vami. Raver Eren ame war, dîma Hesên ard war. Qe phijine nêvejiye fek ra. Xece ki veng nêkerd. Heseni ki. Waxti qeseykerd tawê xode: Pêrone gosda. Ereni, Hesên kerd ve vîrara Xece. Boe kerd dergaderg. Boa aqîlê xuyê verecoy rastê cî nêamê, nas nêkerd. Boa herre amêne cîra! Goni boe dêne! Hervina Hesên kerd rut. Rut u rupal bî! Hem ki dina ardene ra dayna jêde rupal.

"Porrê vorekê mîno şîawo filîkîn kuyo? Çimê xuyê şîayêk ki çînê! Ez yînu ki wazen!" Benzê ri çîkayisê vengi bîrna. Hêştirê çîmu, çolîka çîmunê Heseni ra rîşîyay etega pazene ro, uza ra ki gînay ve qorê dayê khalê cemedayi ro: Vêсна u phîzzîrna.

Eke ke bîbervo, belka ki dîma huyina. Vejîya kemercay ser ke cîğara bîsîmo. Destê xo ke kerd cêvê xo, hona ke paketa cîğara nêgîna, lîlîko tenekîn gîna ve cî. Xovira kerdvi ke, bîdo dêka xo. Kerre gurêtvî. Namê Hesên u Nesri-ne'wo ke qapağî sero reç kerdvi, ey ki kerre gurêtvî. Tira ke zerrabele lonekerda u dot vejîya, a ki...

KIRMANCIYA BELEKE (QILAÇI)

Usxan Cemal

Dêsim, tağa de hiraya. Şindorê Dêsimi dem ve dem vurino. Tertele ra têpia dendikê wertê Dêsimi; name Kerdo "Tunceli".

Ma sarê Dêsimi na dendik ra vame "Mamekiye". Suka Mamekiye ra nezdi, dewa Sağşegi esta, cedê mı a dewe rayê. Mara vanê; Çê „Usxanê Cemali".

Tağa Dêsimi, eve vatena sayirunê ma, eve vatena vengwesunê (Ozanunê) ma; "Kırmanciya Beleke" name bena.

Mı xo ve xora perskerd! Ça wanê; Kırmanciya Beleke?

Na name ra gore, ez van; Kırmanciya Beleke de lewê kamiya Kırmanc/Zazau de zewna kok u kulturê bini estê. Jê Hermeniyu, Tırku u Kırdasu (Khurmancu).

Heto bin ra, hetê itîqat ra zaf koyê jiargêyi, Jiar u diari estê. Kırmanciye zaf rengına, coka cıra vato "Kırmanciya Beleke".

Aşirunê Kırmanciye verva zumini her waxt kotê tê, seveta mal u gayi, seweta remnayena çênu, seweta şindore gemu u zewna qewğey kerdê. Heto bin ra verva dismenê teveri ki phoşt sana zumini, piya mereve/ceng kerdo.

„Kırmanciye" her waxt verva teveri sevekna. Tertelê Hermeni de, virende Zendel Ağa eve mulxutê çê xora remenê yenê wertê aşira Usivu çê Usxan Ağay. Des u didinê (12) Mihemedê danê Usxan Ağay cırê benê kewray. Dem ve dem ra têpia itîqatê xo ki vurnenê bene Elevi.

Yê Zendel ağay dı domanê xo benê. Lazo pil; namê xo Mino, lazo qız; namê Agop beno. Hermetê dewe ke vengdanê "Mino", vanê 'mino mino' ala bê ita!

Kırmancı/Zazaki de 'Mino' yeno mano de xıravin. Coka cuamerde Sağşegi benê top sonê lewê Usxan ağay vanê, 'ağa hal mesela niya niya'. Usxan ağa vengda khêwrayê xo Zeldel ağay dano, mesela cırê iza keno. Namê domanu vurnenê. Mino kenê Memed, Agop vurnenê kenê Ali. Sarê Aşira Usivu na domanu ra vanê, ' Memê Zeldeli, Aliyê Zendeli.

Mı domanena xode Aliyê Zeldel naskerd, zaf mordemo de kamıl vi. Haq rameta xo ve cıdo!

Mesela Qılaçi

Na mesela Qılaçi, Dewa mı Sağşeg ra Ap Heseni mırê qeseykerde. Lazê Zendel ağay Ali, Qılaçêni kerdêne. Cıra vatêne; „ Aliyê Qılaçi". Aliye Qılaçi dewe ve dewe feteliyêne, qavi qılayi kerdêne. Cencunê dewa mara Hemed ki leyê Aliyê qılaçi de, piya hostayena qılaçêni mısêne.

Rozê Aliyê Qılaçi u Hemedi ra sonê hetê Aşira Demenu ke, qawu qılayi kerê. Eke sonê raye ra Hemed hostayê xo Ali ra vano:

- "Apo ma ke nıka şime dewe, herkes to naskeno. Tora perskenê, na olvezê to kamo, çê kami rawo? Vaze; "olvezê mı Tırko, zonê ma nêzaneno!"

Ap Ali vano:

- „Hemed, na fıkır, qe fıkıro de hewl u wes niyo, bê vazbe! Bado phosema bena". Hemed vano: "Nê, ez phosema nêben, ala vınde Demenu sekenê, mira sevanê!"

Ali ve Hemedi ra sonê dewe. Dewiji verva cı yenê, zaf sabenê ke Aliyê Qılaçi amo. Ali ve Hemedi ra benê zu çê. Hal u xatirê zumini persenê. Wayirê çêyi Ali ra perskeno vano:

- „Bıra Ali na olvezê kamo, koti rawo?"

Aliyê Qılaçi vano:

- „Olvezê mı Tırko, Zonê ma nêzaneno."

Çutır ke hêni vano, wayirê çêyi vano:

- "Hew! Coka şıyo ro xoj!"

Hemed beno mirozın, vengê xo nêkeno.

Sonde wayirê çêyi leganê ardu mir keno, erzeno lozine. Şir pozenê. Ciamêrd oda meymanu de biyê top, wesa-wes xorê qeseykenê. Hermeti ki dunıke de şir kenê hazır. Sate ra têpia hermeti şir anê wertê ciamerdu de nanê ro. Ciamerdi destunê xo şünê eve bêçuku qelewinê şiri. Hemed cıra dır vındeno. Wayirê çêyi Ali ra vano:

- "Bıra Ali, olvezê xora vaze; mesermayıyo, bêro şir boro!"

Ali eve Tırki Hemdi ra vano, Hemed vano:

- "Sizin bu yemek hamurdur ben

yemem!"

Wayirê çêyi vano:

- "Bira Ali olvezê to se vano?"

Ali vano:

- "Olvezê mı vano; na yemegê sima miro, ez nêwen."

Wayire çêyi vano:

- "Mide khamora pi naye! Ma meyma-nunê qimetgıranu rê şır phozeme, no ki qayil nêbeno!"

Hemed beno'ra sur, vêngê xo nêkeno.

Hermeti Hemedi rê hire – çar haku sıknenê ron. Hemed haku weno. Hata sewe lete meselunê wesu sero qeseykenê. Sewe lete ra têpia wayirê çêyi oda meymanu de di cilu fino ra.

Cilê Ali maqat sero, cilê Hemedi ki hard de fino ra. Aliyê qılaçı ve Hemedi ra ki endi urzenê ra sonê oda meymanu, teyna manenê. Hemed ap Ali ra vano:

- "Apo! Mı vake ma xorê tenê yaranêni bırame, hama peyê na yaranêni qe xêr nêase-no. Ala vınde se beno?"

Aliyê Qılaçı Hemedi ra vano:

- "Mı tora vake; na fıkrı, qe fıkrı de rınd niyo!"

Kunê ra, soder urzenê ra tevera verê boni de dest u pawunê xo şünê. Wayirê çêyi ara keno hazır; ro (ron), thoraq, hemgên, nonê soji keno deyra.

Pêro-piya dormê xonca de nisenê ro. Hemed oncia dūr vındeno. Wayirê çêyi Ali ra van:

- "Nê, Bira Ali, olvezê to çaê dūri vınde-no?"

Ali eve Tırki Hemedi ra vano; gel kahvaltını yap! (bê ara xo bıke!)

Hemed Ali ra vano:

- "Söyle, sizin bu yağ çökelekte kıl var!" (Vaze, na ron u thoraqê simade muyi estê!)

Ali vatena Hemedi çarneno ra kırmancı/zazaki. Wayirê çêyi zaf hêrs beno, mılqi keno, vano:

- „Mı de nêzon çık u çıkê to nêne! To omrê xode na rono teze, na hemgênê koyi, na thoraqo sıpe diyo?"

Wayirê çêyi ke zaf xıravın mılqi keno, Hemed endi damis nêdano, eve zonê ma vano:

- "Az de nêzon çık u çıkê to nine! Vijer ra nato, to boyna mıra mılqi kena, thowa cayê mı nêverda!"

Naye sero, hurdimêna urzenê ra, kunê de zumını. Milet kuno werte, bırneno ra. Wayirê çêyi cêreno ra Aliyê Qılaçı vano:

- "Khewra Ali, to vake; na olvezê mı Tırko, zonê ma nêzaneno! Zeke mıra u tora daha rınd qesey keno?"

Ali vano:

- "Bira qusır de niamede! Hemdi rayê ra vake; 'nia nia vaze', mı ki vatena Hemedi kerde." Hemed, wayirê çêyi ra vano:

- "Bira ez zonen ke sima Tırku ra has nêkenê, coka mı vake; xorê tenê yaranêni bırame, ez koti ra bızonine ke, to honde xıravın, honde xori mılqi kena!"

Hurdimêna urzenê pay, kelê xo zumını ra bırnênê, zumını ef kenê. Wayis (huyayis) gıneno Hermet u domanu ro.

Aliyê Qılaçı cêreno'ra Hemedi, vano:

- "Mı tora vake; na fıkrê to qe fıkrı de rınd niyo! Bê vaz be! Se bıkeri. To qewul nêkerd."

Nafa ki pêro-piya huyinê.

Aliyê Qılaçı ve Hemedi ra qavunê dewızu qılayi kenê, cêrenê ra Sağseg. Dewe de keyi ke cemaat top bo, wertê xode na mesela Ali u Hemedi qeseikenê u huyinê.

Berlin / 29ê Amnaniya vırene 2019

HEMED

Fatma ROZİNE ZULAL

Rozê Hemedi tufongê ho fişto'ra hermê ho,
raye ra şîyo.

Niado ke, hewa jede germo, tîfong ho dîma
kas kerdo. Ju uza ra vêrdo ra, vato;

-

"Hemed, yî tîfongi çayê ho dîma kaskena?"
Ey vato;

- "Bira, tufongo, suro pêqeno, ma qırr keno!"

Rozê, nidano Bor'o bînen de dawuli cîninê,
veyve wo.

Nu vozeno, pêt vozeno, xeyle ke şî, gînenno
waro, vono:

- "Vîle ve bînra biya, gerde ve hurdi biya,
rew vo herey vo khoçikê sorvîka, thawa
veyvîke torê anê çîko!"

EKE YEW PHIT BIMIRO

Veraroc KARUL

EKE YEW PHIT BIMIRO

Veraroc Karul

Eke yew phit bîmîro
Hard u asmên pia ronîşenê
u bermenê

Eke jû phite bîmîra
Asmên xorreno
virê yeno war
harde keno lete lete

Eke jû phite bîmîra
Tince u aşme dinya ra herediyeni
u nêvecinê

Eke jû phite bîmîra
Dar velg rîşnenê
mîlê xo ronênê
u bermenê

Eke yew phit bîmîro

Dinya bena tîng u tariye,
çîmanê hewri ra hêsir yenê war

Eke jû doman bîmîro
Maey benê bêveng,
têşaniye u vêşaniye xo vira kenê

Eke yew phit bîmîro
Her çi vîndeno,
weşîya vîndena,
însaniye vîndena,
rîndekiye vîndena.

O waxt ez ki mîrenu.

PİLTANA MI

Cihan Ali DEDE

Piltana mı,
 Tî; namê mua mîna
 Tî; zerr u pısîka mı
 Berbişê domantina mîde,
 Weşîye u dejê mı,
 Tî; emeqdara mîna .
 Tî; roştîya çîmê mı
 Tî; rüyê domantina mîna.

Huyayîşê koyê mı,
 Tî reng u ruçîkê qomê mîna.
 Tî dermanê khulê mı,
 Tîya ebe leçaga sîpiye,
 Ortê aşîro de, sukîtiya qomê mı,
 Tî kılama piyê mîna.
 Tî bêhewn nêweşîya mı,
 To emeqdara çê piyê mîna.

Piltana mı
 Kewtê mı viri,
 dest u bêçîkê tuyê qelema
 Rindekiya fistanê tuyê sur u beleki
 Bejna to ya bariye...
 Kar u suxrê tuyê Gağani
 Koti de mendi yi rocê Xızîrî!

Ez domanê phîstîna to biyo,
 Waxto ke to çîçîk eştêne mı fek
 To xovira kerdêne, her çî a deqa
 Mı sero recefiyêne
 Biyêne phepugê des u dî kowu
 Biyêne perperîkê usari...

Piltana mı,
 Haylemewo hayleme,
 Dewro de siyawo,
 Goni tey nêgirina,
 Astê xo poyîyo,
 Çîmê xo biyê korr
 Mordem nêzano ke dosto,
 Nêzaneno ke dîşmeno
 Pîra pîra qurîfneno
 Bê Haqî yo, bê Rayberî yo.

Tî nêzanena ke heqîya
 Nêzanena ke nêheqîya ma sero
 Pîra-pîra hurdi keno.

Piltana mı,
 Cem u cemat biyo vîla,
 Pîr vîsiyo koka xora,
 Ne rûyo, ne ki astaro,
 Kam 'be kamo; nêzanîno.

Jiarê ma herediyê,
 Omediye made nêmenda
 Ma vêrdime'ra raştîya xora.

Piltana mı,
 To vilîka koyê mawa
 Bê, meke to heq kena!
 Rüyê ma
 Reyna bumusne ma...

**Bîngese: Piltan hem namê mua mîno, hem ki
 zonê mua mı serde perdola
 Mı, ni çekuyî ebe hesreta maya xo kerdî rez,
 ardi zoni ser.
 Îsala ke, sîma layiqê perloda Piltane vînenê.**

DESTANA MUNZUR PÊXAMVERI

Av. Cihan SÖYLEMEZ

De bê, hey Ravi ! Vaze marê, na sanika chemê zerefşan

Çi raştto, raşt niyo eve na sanike bêro gira u gira meydan

Gos bide se biyo - se nêbiyo, chemê tarixi de bêro zon

Kes mevazo endi, çimê weşıya çiko na dina de, ez qe nêzon

Cenabê Haq rusno, sehazar u vişt u çor nêbi, binê emru seveta derman

Vato ke; ğeletiya ra, tariye ra Ben-i Adem biçarne, biyarê raye iman

Tayine rê kitav da ci, tayine name da ci, yinu rê mısna fam u izan

Tayine rê teyna sır da ci, eve sır eve keramet, cısnê yinu de bi meyman

Waxte khani de ison onca kuto peye tariyê Kabil, ison kerdi vi qırvan
Qırva kerdene laj u çeney bive töre, ben-i Adem ho vira kerdi iqrar-i khan

Binê şiya kounê bimbarek de İvrayim eve çê ho, guret ware u mekan

Tija Mihemmedi her sodır sılam da, İvrayim de çinê bi qe Haqı ra guman

Munzur şüanê İvrayim bi binê şiya Haqı de, zerrê hode estbi kevn u mekan
Rozê di Vergi amay dormê mali de feteliyay, Munzur ra vake; ma bime vêsan

Munzuri vergu ra vake; mal malê mı niyo, ez çitur bavokê İvrayim sımare dan
Vergu cüav da; ma sond weme seveta hirê çı ser, tı made mevıne qe guman

Kam ke none pozeno serê soji, uzara vêreno kes, nêdano cire pırtekê nono germ
Kam ke hawlikê newu ra hawlikê khanu keno têwerte, hard keno pak, tey qe çino serm

Kam ke wayirê ju çêna beno, çêneka çê de manena, bervenena, nêmaneno çime de nerm
Ma, na hirê gunu sero sonde weme, İvrayim ra vaze; na hirê gunu ser vındeno çarxê na alem

Munzuri niada ke, vergu sond werd, vake: qarsê malê İvrayimi nêbeme ma
Kot ra raye, şı binê koyê bimbareki de İvrayim di, cıra mesela arz kerde, hêni va

İvrayim ke, sondê vergu hêşıya pê, destê ho ard hêrdisa ho vake; bara yinu dan
Munzuri kelê ho bırna, qesê İvrayimi bar kerd berd, vergê dot ra cırê bi ayan

Vergi huyay, vake; na miye awra, naye cême marê besa zovına nêvazeme çiyê
Munzuri vake; a miya awre teyna yê mına, sım nêcênê malê İvrayim ra jüyê

Vergu vake; Heqa ho helal ke, ma teyna na miya awre wazeme, dana tı ke naye marê
Muzır dustê yinu de nêvinet, wastena yinu arde hurêndi va; Heqa ho helal ken sımare

İvrayim ke lazê ho İsmail meredna ra, eve lay girêda kemere sero, kardia ho vete
Asmen ra di melakêy amey war, vake: "Vınde ey İvrayim! meğeletiye, kardia ho berze hete"

Cenabê Haqı, nêwazeno torê qırvanunê ison, eve ğeletiya sondê hora, meke lazê ho qırvan
Torê Haq rusno, ma ki tey ardê na vosnê sıpey, meke endi cısnê ho, raya Kabil rê ziyan

Melakêy vake; "ma thon vurna, kotime thonê vergi, şime reştıme lewê Munzuri
Ey İvrayim, to imtan kerdime pê Munzuri, eke xeleskar kamo bıpersê? Namê ho esto; Cenabê Munzur

Miya awre dı voreki ardi dina, ju sıpe bi ju ki şia, nao ke ma ardo sipewo, cısnê to xeleşıyo endi

Munzuri ke miya awre nêdêne ma, ey İvrayim! bizone ke cısnê isoni qediyêne, na alemde

Ey İvrayim! Layê lazê ho rake, bijê ho vırara
lazê ho, meke endi wayirê horê eve na qefçili-
ye yispat
Cısnê tu dewam keno eve xatirê Munzur, qesê
Haqi nuyo, vatena Haqi meke berbad

İvrayim ame çhokunê ho ser, destê ho kerdi ra
vake: Mıneta mı torê wa ya Haq!
Vosno şiao ke rozeşia, eve xatirê Munzur
birusne ma het, meke ma bêxo, bê Haq!

Melakêyu qesê ho kerdi tamam, vosno sıpe da
İvrayim, şî mekanê Cenabê Oli
Name jüy Heydero bin Murteza, Nurê Nuri
tede esto, to dîma yeno namê ho Ali

Ni qeseyê peyên bi, qesê Haq bi tamam,
İvrayim kotî'ra rayê şî rest Munzur
İvrayim vejîya duri ra, vengê cî da, vake; vînde
ey Munzur, yeno nîka xuzur

Tî wayirê sırriya, wayirê kırameta cısnê torê
Haq bi meyman, tîya tenga marê Xızır
Ma ke kume tenge, melakêy vosnunê to anê,
ju sıpewo o bin şîa, tîya marê hazır u nazır

Ey dostê Haqi! ey namê ho bîmbarek Munzur!
meso mîra dîrî, cısnê İvrayim torê mînetdaro
Kelê ho bîrnen torê, meso dîrî, tîya doz kena
şîndore welatê Gurux-u Naciye, torê ez can
dêndaro

Munzur ke İvrayim dî, tencık ve sıt verda ra,
game ve game sıtî ra çîmey vejîyay bi çhemê
zerefşan
Na çhemê zerefşani biyo hazar u jû lete,
şîndorê welatê Naciye biyo, destê Munzur'ra
niya ayan

Cihani vano; Nurê Haqi Munzur de osa, nurê
melakêy vergu de osa, İvrayim yînu ra zof çî
musa
Niade, na sanîke de zof çî vêrd ra, her çekuye
zu çîçêga, panîse jê mêse, bijê hemgen, cîra.

PINAR ÖZGÜL

PENAHÎ *

*Mi qurbanê cîgera to lajo!
 Kêwo gorgeçîno neqesşyaye
 Kamcî gonîwerî torê fermanê kîştene veto?
 Kamcî Heqo kîştene torê ker û lalo, bêvengo!
 Kamcî kitabo ke,
 Têy kîştene xort û azebanê ma êna nivîsnayene?
 Ez sebetanê xatiranê tora,
 îna pêrûne red keno!*

*Mi ewro hewn ra çimê xo kerdî ya,
 Oncîa jü mayê bêewlad menda
 Reyna jü veyvike bêsitara menda
 Domanê jü Pî oncîa sêy mendê
 Hêsîrî çimanê made,
 Non gula made,
 Dej zerê made.
 Derd û kulî kerdî para ma bênamusa.*

*Hard û Asmen,
 Dar û ber,
 Têyr û tur berba, amê zon zulmê zalimî verde.
 Gulo sosuna vile kerd çewt
 Mar û Milawunî sejde bî,
 Rindekîy u masunîya to verde.*

*Hewa bî tarî,
 Roj şî ko ra
 Çerxê Dînya vinet,
 û veng birîya.*

21.06.18, *Sebeta Wusên Penahîre nivîsnaybî.

MUNZUR

*Çira reyna nîya bêvenga
 Sîrr nêdana
 Zalima,
 Vengê ma nêheşnena..*

*Dayika Dersimî to sera berbena
 Şîn kena
 Cîgera xo wazena...*

*Ewro çendo çira murizîya
 Hên şelûya
 Veng nêkena...*

*Tîya hêdî hêdî şona
 Derbaz bena, gêncê cêna
 Xode meyman kena
 Roj be roj ma kîşena....*

23.06.19

MIRAZ

(Dez u sabiyayisê ju maye)

Sevim Aydın

Ewro şeşê aşma hamnaniya ortiyo. Mirazê mî dî aşmî u hirê rojiyo. Sava humara hireyina Piltan'i nawo çî ke zerrê mira yêno ey nusnenu. Phîtkê mî Miraz nîka dewurşa xode hewn dero. Ewro mî zaf çetîn fişt hewna. Mî herç ke o lawna, gazê ey guret kerd dewurşe; o herç ke hêşar bi. Hama nîka inda qefeliya u hewno xorin ro şî. Ez ki nawo hem qaytê şireniya dey kon dewurşe de, hem ki nusnenu. Ez ke xona ra-nêkewt bi, mî her roj sava Mirazî, roz be roz, rozane nuştêne. Hama Miraz ke bi – nêbi, mî inda qe waxt nêdi ke bunusni.

Dî aşmî ra dîme nawo xona teze heqa Mirazî de sîmarê -mî ve deyra çî dî nêdi- nusnenu. Miraz, 3yê hamnana verene de bi. Erzingan de newesxanê Neoni de ebe sezeryani ame dina. Çîra sezaryan ra ame dina? Lajê mî tenê qelew bi seveta ney doxtori malumat da mî, waxtê 'doğum'i de qalê ihtimalê seqeteni - meqetêni kerde. O waxt, ez ki tersane, mî ki sezeryani de qerar da cî. Lajê mî emelet ra guret. Dî rojî newesxane de mendime. Miraz'i dî rojî tedawiyê çeqerine (sarılık) di. Ora dîme ameyme çê xo; Pîlemoriye.

Emeliyet de narkoz da mî letê ra. Mî vake; "sebeno, mî balmîş kerê, ez qe thowa mevîni u mehesnî." Doxtori vake; "hama canweşiya phîtkî yê tora muhîma?" O waxt mî ki vengê xo birna. Sîrê emeliyet de buwa vêşayî amêne pîrnîkanê mî. Dêrane serê mî, serê mî zaf zaf dejêne. Hên ke dej zêde bi, ez zirçêne, mî vatêne; "se beno, mî balmîş kerê!" Peyniye de layek ke zerê mira guret, toxtori ez balmîş kerdane pêro ra piya. Xunde hêşar biyane ke, doxtor hawo phîtkî pêceno, peyê pêruge de ebe huyayîş musneno'ra mî. Xona nak nebîrno, o qeyde layek bervenno. Juyo de qafîke-gîrso, ri-qîçkêko. Ez şaş biyane, matê cî biyane mendane. Sava nî masumê paki, mî xunde ke Zonê Ma de reja kerd, vengo berz ra mî vake; "Xîzîr to qori kero, masumê mî!" Waxtê de kîlmek ke vêrd ra, layek ard lewê mî, riyê dey na'ro riyê mira. Mî, nazikiye ra ebe dey khelê xo birna. Riyê xo zaf nazik bi.

Dîma layek guret berd, ez ki berdane woda. Nêjdîyê 40 deqa ra dîme, lajê mî ki ard woda. Se

ke layek ard, mî hervina layek lawna şîtê xuyo tewr veren da cî. Lawnayena tewr verene xeylê çetîn biye, hama mî lawna. Lewê mîde zêyiya mî, çêna amîka mî u alvaza mî biye. Mêrdê mî çînêbi. O kar de bi. Çîke ez be zêyiya xora şodîr çê ra sava qontrolî şîme toxtori. Xona roja doğumê mî nêbiye. Rojê bayremî (rozşeni) ra ver biye. Doxtorê mî ki rojê ra dîme şiyêne bayrem. Doxtor ez miyane kerdane, vake; "Eke wazena, ewro emelet ra layeki bicêrî". Mî ki va; "Tî raşt vana? Eke bicêrê ez zaf şa bon, çîke 9 roj bayrem esto ez terson, buriyê mî ke bêrê bayrem de tî ki çîna, gereke ez se bikerî!" Vake; "Tî mêrdê xode qesey ke, eke qerar da cî, tedarîkê xo bivêne, peroj ra dîme saete diyine de emelet kerî." Mî va; "Hiya, ez wazon." Zêyiya mî şaş biyê; "No senê cesereto!" va "xafilde to qerar da cî". Mî, a hên şaşkîn caverdê şiyane mêrdê xorê telefon kerd ya, mî va; "Ez doğum bikerî - mekerî?" Ey vake; "Eke wazena u doxtor ke vano tamam, o waxt layeki bicêro, ezo yon". Mî va; "qîsawete meke! Thowa nêbeno, bado bê". Xora çantê xo u yê phîtkî mî tey guret bi, seveta ihtimalê doğumî ra. Zê vatena mî ki bi. Alvaza mî ki nêma saete mira ver doğum kerd, woda aye ki lewê woda mîde biye. Ma phoştî dê jumîni, ebe no qeyde doğum ra vejîyayme. Sezeryan qe rehet nêbi. Hama doğum ra dîme nêjdîyê vist rojî de dejê mî vêrdî ra şî. Çîlê yî roju mî xovîra kerd şî.

Nîka çê de şan-şodîrê mî Miraz'o ey lawnon, gazê ey cion, fin hewn. Mêrdê mî zaf mordemo de xaso, tîm u tîm phoştî dano mî. Qaytê Mirazî u mî keno. Eke nîa mebiyêne, mî tek u teyna bese nêkerdêne heqa nê roju de bêrî. Xeylê çetîniye mî u piyê Miraz'i piya derbaz kerde. Eyrê zaf duwaci-yane, hem na dina de, hem a dina de. Heq ey qori kero, her ca de ma jumin ra cêra mekerî, coru ez cîra zaf rajiyane, Heqî ki rajî bo.

Nîka na deqa de mî Miraz lawna, cîrê lorîke imîş kerde, Zonê Ma de vate u dîma Miraz hewna şî. Na lorîke ki yîta bunusî. Miraz ke bi pil, xorê bîzano:

Hewna şîyo, hewna şîyo

Mirazê mî, semtê mî, hewna şîyo

Hewno xori dero

Mirazê mî, ro u canê mî, hewna şîyo.

Hemgênê mî, şekîrê mî

Phîtkê mî hewna şîyo...

PİRİKA MINA PERE

Arêkere: Gule MAYERA

*Sodiro; tica homete hona esto şêmige ser
 Çerange veciye çêber ra, mı ver
 Domanu hona ez,
 dı qesu bile neşkin biyari pêser
 Vace hela xatuna xo ser
 Key usta ra, tı hên leze ra sana xo ver
 Xo xemelno hendayê kinc u koliya, veciya teber
 Pırıka mına Pere; perri nustê nêbe xete ser
 "Munzur"o namê khalikê mı.
 Rew caverdo şiya Pere, destu ver
 Hawt domani, diligê çêyi, barê mali, hêgayi, dar
 u ber
 Dina da arê, kes u pesê xo ayê sero zê laşêr
 "Ya Xızır!" vat, "Perê, Heqî ra be xêr!"
 Kelê xo bîrna;
 dekerna namê çend jiar u diyarê ke amay jani ser
 Vengda roca yum-cumi, dîma game este teber
 Cianda, sodır-san araq rîşiya çare ra, kar u bari
 ver
 Ne ju domanekê xo mend vêsan, vîran u destu
 ver
 Ne ki manga bore axure de mende bêsîmer
 Pere cêr, Pere cor, aver, naver, Pere bover
 Hata merdene qese nêveciya fek ra; ne beso
 endi, ne ki yeter
 Xejibê mı bo ke, tı biya na weşîye de mîrê Rayber
 A waxt ra hata na waxt, torê to sere u çımanê mı
 ser
 Yê ma ser..*

Qemera BARIYA

CERREY VANÊ

Cerrey vanê;
 Dang de azlanê min u to, olozno ve têro!
 Ezo bêguman kotira bizoni ke,
 Na amro khulîlîk,
 sincik ra nêqesno,
 na khaliye de mirê rusno!
 Toz ve rêça xo meerze!
 Xo haqaniye ra meke!
 Horê têververo şime;
 Dest ve xherrike erjime,
 tî vaze; ez gosdi, ez vaji; tî gosde!
 Endî;
 Derd u khulî,
 qar u qotîk,
 esq u sewda,
 zerrê mîde kerkeşîye we!

Qîrsê ke kot ve çimê to,
 bêçîka xo mirê sanena ra!
 "Torê khewê asmeni ra, rayê viraji biresni
 astaru.."
 Vana; Ting u tariyo,
 Hewrawo,
 qe paka nêbeno?

PÎLTAN

Sosîna koyê welati,
 zerd-çeçera m'
 sare zerna m'
 avê ra,
 jê veyvîka peyê peruge,
 balişna neqêşaiye de, reqîs de viye!
 Nîka; çî hewla!
 phêl u phewr ra
 virare fişta'ra ve virakewtu
 kêsrete onteğu;
 xojivê ma bo!
 Bawesnena bowa tûya wese!
 Binê perrê kamij thayri de,
 Perra, ama peyê duğelu de,
 resa helmê zerria ma!

MAMEKÎYE!

Ax Mamekiye!
 No çî sarewo tode oncenê;
 To ser tim phoşt kunê, ge xemelinê, ge texelinê
 Cêng u cor nêqedino;
 Ni serevdeyê lewendî ke; xape ra xeleşay ve ra,
 kerm u çêz, mor u milawînunê xo anê vorenê
 ve toro;
 Xo ragîzne,
 bîpême,
 rovîze
 De bê'ra xoser!
 Rêzu biya ve pêser
 Puxtêku birusne çerxê senqeri!

Pîrdê to dêyrayê,
 sonê resenê jar u diaru,
 royê zerrpak u ewliyawu!
 Qomê xorê hayir u wayir be!..

DARA TEKE

Fintoz DİKME YILDIRIM

Sodir ke serê koyê Jele ra tij zereqê xo est, yekte çinga serê xo bena, eve ters nat u dotê xo niadana. Birr u game cıra tenê dur bena. Dot kertig ra ju çiçega sermonike vilê xo kerdo çewt. Liska gule ra ju dilapa gınena hard ro. O oxt dara teke vinena, tenê eve vengo berz gula sermonike ra pers kena, vana;

- "Tı çıra na fecir ra berbena?"

Gula sermonike vana:

- "Hey wax, mı hewnê di!"

Dara teke vana;

- "Xêr vo, xêr vo!" Niade lewê tode çimê Munziri sono. Ravê hewnê xo ağwe rê qesey bike. Eke hewno bêxêro, va ağwe de şêro!

Vana;

- "Hiya wayê beno beno.."

Gule ağwe rê hewnê xo qesey kena, dima cêrena'ra dara teke, vana;

- "Eke mı can u bas ra gosdana, torê hewnê xo qesey bikeri."

Dara teke vana;

- "Soz vo, to can u royê xora gosdanu, gula sermonike."

"Hewnê xo ez xorê hardo dewres de hemhal binê, riyê mı sermayino. Koka mı binê hardi dera. Mı va; "heqa xo helal ke!" O sireo ke mı helaliye waste, yekte juyi payna lingunê mı da, hên dezê xo da'ra astunê mı ke, hên vaze. Reyê dormê xode şêr kerd ke; - wiy leminê!- zafetenê ademoğli (ademza) amo dormê mîde biyo top. Çitur ke mı yi di, ez biyo firaqet xo qapakerd, gos naro ser, va - hala vinde, ni çiko qesey kenê.- Gos naro ser ke, -lemin lemin!- ni amê kowu rizenê, vanê binê kowu de zern şêm esto, inu vezenê.

Ju birrakçiyu, ju torjênçiyu, ju makinaçiyu, ju ki theyro de temasewo. O na welatê mara niyo, zonê ma qesey nêkeno. Hama çim verdo kowunê ma, Xızır eskera bo, yi çimunê dinu korr kero!

Mı tenêna gos naro ser. Xo-xo de qesey kenê, vanê:

- "Binê na kowu, binê na dar u berri pirrê zern u şêmunu. Ma nayine pêroyine birrneme, bin ra zern şêm vezeme. Vezeme beme welatê xo."

Namê welatê xo ki "qanada"wa, hên nameo de têmase va. Çitur ke yi mordemu nia va, yekte hewri ve tiji ra amey'ra zon, hewri vake:

- "Heqa sîma çina, sîma kokê na dar u berri biyarê. İta jêderi sîmoriki, mîloçiki u luliki toxim kenê binê hardi, ezi ki şiliya sepeliye vornen, ağwe danu dar u birri. No pêro marifetê ma pêruno. Sîma çi sevev ra na qese qesey kenê u anê'ra zon. Sevevê xo çiko?"

Tiji ki amê'ra zon, vake:

- "Sîma çi wazenê, heqa sîma çika? Fecir ra ez urzen ra, qayitê ni kowu benu. Sîra ra zereqê xo rusnen. Tayê cau de şiyê gınena pîro, oncia 'thowa nêbeno' nêvan, zerê mı jê kîleo, oncia ki damis beno. Koti ke şiyê esta, soz bo, uza kenu pirrê roştî ke, koy urzê ra, theyr u thur pîraniso, bîwano u kowu rê lorike vazo...

Sîra amê mîloçike, lulik u mîsa hemgêni.

Mêse vake:

- "Ma, na cihan de pêro-pia ortağime, çike hemgênê zerê toximê vilik u sosêne seveta mı haqê talayi kerdo zerê yinu ke, ez şêri xorê bîline, key ke binê mird; kenu vize-vize. Yanê vanu ke; Haq raji vo, helaliye cênu, perrenu ra sonu..."

Lulik u mîloçike ki vake:

- "Ma ki some cêreme, uza suka mawa xorê boa wese onceme. Ma viçikime, rêça lingunê ma kes nêşkino bivino. Teww, sîma ke jê ma binê hardi bivinê, endi sebeno haq zoneno. Hama haq zoneno ke ma hunerberzime, yanê vatena ma awa ke, na dina, dina mawa..."

Birrakçi ame ke, 'dara teke' bîbirno, ez uzade lerzu-lerzu, xo-xode cêru vero, hama ez zonê dinu nizonen ke... Haqi ra bi nêgar, birrakçi dara teke de qesey kerd, vake:

- "Tı çiko qayitê mı bena? Kermê to, zerê

to dero, mira çı wazena?"

Sıra ama Hêşi, hes wertê game ra hên ke yeno,
dar u birr wertê ra birino ra. Hes qorreno,
birreno, vano:

- "Çiko! na ademoğli mira çı wazeno?"

Mı ki vake; hal-mezal nawo, vanê; 'ma na kowu
rızname, cıra zern u şêmu vezeme'.

Hes ame'ra lingu ser, lapê xo avoro day, vake:

- "Nê lao-lao, na ademoğli xo sas kerdo,
aqlê ninu şıyo. Ninu aqlê sarrê teveri gureto,
kerdo hurêndia aqlê xo. Mezge sarri tırto.
Homete de feqir u fiqare, kamo ke motazê
loqmê nuniyo, kuno'ra wayirê qonaxu, wayirê
mal u milki, kuno'ra barzınganu, aqlê dinu ra
sono, jê dinu fikirino. Tersê dinu ra eve xo
tersenê. Omedia dinu ra, omed kenê, jê dinu sa
benê, bervisê dinu hewes kenê. Nayinu endi
vengê Phepugi kerdo xo vira. Vaze; sımârê se
biyo? Ravê ebe xo bê. Ya ki tenê xo hurêndia ma
kerê. Niadê; ma qarsê dina u hometa kêşi
nêbeme. Heqa kêşi nêtîreme. Endi beso! Ma
xatirê Haqî, xatirê Oli sanê lao!"

Ez hêsar biyu ke, mı hewn diyo. No sene hewn
bi, ez zaf tersune dara teke!

Dara teke vake:

- "İsala xêra, sevaji! Hama, ma ve hardê
dewreşi ra ortağime. Na ortağıye çitur roşina?
Ma barebıroğime. Heqa xo domanunê xorê
caverdame. Hata nika na koy, na dar u birr, na
derey u çemi pêro-pia kam cırê wayir vejıyo?
Ma gerek cırê wayir vejime, naye ra qeyr zovına
dına çına..."

DEZÊ ZERRÊ MA

*Koyê dersim jıvayisê
Merdunê ma,
Axê maya ma
Dezê zerrê ma
Ğeyalê domanunê ma,
Ax de lemin lemin..!*

*Çond rojiyo ju xevere ağme bena,
Pelge ve pelge sona,
Sifte ke çımê mı gına'ra cı,
Xof kot ve lilika mı,
Çımê mı ters u hof ra qayit benê...
Ağwe miro bo, no sene qesewo!
Vanê; kowunê ma bın ra qılaynenê ra,
Diyağê zerê ma rıznenê,
seveta zern u semu.
Xevere ama, vanê; zaf zeçê kowu
dar u birri veng dardo we,
hayleme wo bervenê jivenê,
Vanê; sıra ama ma,
ma na din ra danê we...*

MUNZUR BAVA

*Munzur itiqatê mı
Omedia zerrya mı
Kota tenge endi rema
Sero amê pêser
haylemeo,
govenda
Kerdo cayê pikniki,
herediya*

*Rozê zerria mına bele ke vınete
Berê kowunê ma
Ağwa deru şêro mı sera
Ju dılapa bi,
bifeteli Munzur ra
Kemere sero sewa yeniye
Çıla bi, sewle bi şêri Oli diwa
Bivêşi seveta hardê ma
Porrê mı halênia mirçıku bo.
Kozike warê mara bîfeteliyo,
Wayirê çê ma; Morro şia.*

*Têsaniya zerê ma
Ğeriviya piyê ma
Perperikê zerê zerria ma
Toximê gul sosinunê ma
Phepo Khêko!
Kam kist!
Mı kist!
Kam şüt!
Mı şüt!*

*Çıqaşê derdo gırano
Merdê endi çinê sanikê ma
Ma vera kemer kuç biteqiyo
Homete ra vıla kero
Ax u waxê ma
Xatşrê haqiye sanê
Peyser bê Munzur Bava...*

MARKASOR

Yılmazcan Şare

Mı endi zona ke, ma pesewe de mendime. Theyr u thurê kemer u dari perray ra, şiy amrê mara. Rınd bızone, zerria mı, huyayisê ma endi anciliyo. Rınd bızone, zerria mı, der u ciran riyê xuyo germ bırna ra, berd riyê mara. Endi riyê na dina uzağkorre de jü tı menda, jü ki ez. Ewro ez şine ve derdunê xuyê virênu ser, zerria mı. Mı pede-pede dırvetê xo dest kerdı. Des cay de şikiay bêçikê mı. Bêkês u bêveng mendime, zerria mı.

Domonênia mın u cêncênia mı ewro amey têri. Mı endi zona ke, peyê pırdê Markasori peyniya mın u tüya. Pay ra vinetune, mı düri ra düri şêr kerd ke naverê çemi de cendegê mı, boverê çemi ra royê mı mendo. Ax, zerria mı, ax! Ma nıka derdunê xo kami rê qesey bıkerime? Kami rê qesey bıkerime ke, o ki dırvetunê marê jê ma bıbervo. Zonê mı bi' ve taliyo korr, zerê fekê mıde bi' ve vıla. Çekuya virêne biye' ve adirê thuji, nişte' ve lesa mıra, çekuya peyêne ki zerê fekê mıde xerrepıye. Ez bine ve lal, zerria mı! Zonê mı nêcêriya; jê merdê mezele, hên gıra', hên ğais, hên bêveng, bê to jê dara huske payra merdu. Ez merdu, merdena mıra ne xevera to biye, ne ki xevera mı biye. Mı wast ke Koê Buleji khal bırıjiyo, bêro Derê Markasori ser, bêro destê bêkêşiya mı de bijêro, mı bero Korta Mezelu. Ez zonen, zerria mı, Beşire endi Hermeni ra nat ciniya viawa. Korraniye to bijêro apo! Reyê çımunê xo we ke, tali u tezelê maê şıay de niade! Sarê xo weda mezela hora, kemerê mezela to kami sıkıti? Na pelax u puço ke mezela to sero, çiko? Bonê ma kami rızınay, bırırê ma çayê vêsênê? Tu çayê mara heredana, ma çayê xonde tora düri mendime?

Vinde, qarsê cı meve, zerria mı, va gıra'-gıra' puçunê xuyê rêsenu paykero, domonênia mına barikêke.

Ax, zerria mı, ax!

Ax ve mirê bo!

Natê çemi dina tariya,
dotê çemi asme cêriya...

Pay ra vinetu, mı hurdi hurdi dırvetê xo mordi. Oradime, mı vırare fişte ve lêya muriya huske ra, bervune. Bervune, kılacêri bine. Muriya huske mıra vake ke: "Haqê uzağkorri ma çayê fiştıme' ra riyê dina? Çayê hetê mao jü peyê dıgoli de mend, hetê mao bin pelaxa huska?" Ax zerria mı, ax! Ez naverê çemê Pilemoriye de pay ra mendu, royê mı perra ra, şı Markasor de nişt gılê goza huske ra. Pırdı ke zalımu rızna, ez endi xonde yi pırdı dırvetinu. Bê, vengê mino budela; bê, piya şime, bêkêşiya xo ser bijêrime. Çıqaşı ke ğaişime, xonde ki kherrime, korrima, lalime. Wiy, amrê mı, tu nia çıqaşı pexıl viya ke, ma xonde payiz mendime. Ez çıturi bine vindi ke, ne kês rastê merdena mı bi, ne ki mı axreta xo diye?

Enê (2)

Hıdır EREN

"15'ê Asma amnaniya wertêne 1938. Tugaiya Ercinganiya destê zimi ra, Tugaiya Mamikiya vereroc ra, Müfreza Derê Laçiya destê roc akutenê ra eskeri Derê Laçi pişt. Qewğa zaf biyê sılxet. Milletê Kırmanci zedirê anciya miğarun. Na yem de Derê Axpanoşi gureti bi binê muhasara! Naca de ki henda aşirun dewi kerdênê thal, vazdenê koun, birrun." (Akt. M.Kalman "Belge ve Tanıklarıyla Dersim Direnişleri", Nûjen Yayıncılık, İst., 1995)

Rocan ra disemê bi. Hona kutibime deşina asma amnaniya wertene. Serê cüamêrdun qê ver ra nêdariyene we. Çend rociyo sodir lêl ra sonê doverê Derê Axpanoşi, sanun yenê çê. Piyê m'ama zerrê, vengo mawa mı da. Vat, *"Erê kheçe, zanena Sey Rıza'y inê çêyi kerdê thal. Vanê Sey Rıza vışıyo bover. Şiyo aşirun miyan. Zeyneli Alişer kişt - nêkişt tıfang bertel kerd. Kes nêşikino ke eskeri ver findo. Vanê esker hetê Heyderun ra koto dewanê Keçelun. Mao ki çêun thal kime. Koy u gerisan de hele kude halê ma sebeno?"* Mawa mı tae piştiki day arê, kerdî boxça, boxça gire dê. Ez, tersan ra tê de recefinun. Piyê'm cêra ma vat; *"sêrê raküyê. Mao, sodir lêl ra urcime."* Tirêma ma ro sebeno? Cile de mılqi da, findetun. Sewê nême biyê. Mawa mı ma esnayme xo, veciyayme teber. Teber ra verê çêberê ma de; Piyê m' bi, Aliyê Bertali bi, Mıstafaê Bertali bi. Jü ki Rızayê Bertali! Hirêmina bıray. Ma têhet de bimê. Va ke, "esker yeno". Ma, malê ma ki sanıt xo ver, dewe ra veciayme. Kutime derê Axpanoşi. Esker koy u gerusun de zê laseriyo. Ma reştıme Derê Axpanoşi nêreştım; henda esker gır bi ama, gır bi ama. Nia, têdime, têdimel!.. Ti vana, mılcoruk vareno. Ma xo çarna Derê Axpanoşi ro evero gınayme cı. Aliyê Bertali ver ra şı. A cor, kemera da belê esta. Nia, rınd diyar de. Cêra ya, vat, *"binê aye de esker esto!"* Mitralyoz tê dero!.. Ha nafa ki ma xo çarna, everdê. Verê ma de tırrê do berc. Gınayme a tır. Demdiyayme na yem. Nejdiye hirê-çar saatun

şim. Kemer ra jü lanê esta. Cı re Mığara Siprati vanê. Hetê veri jilo. Fekê lane tılpê birri nia munito. Ma domani ebe antena, ceni cüamêrd apuriyaisa veciyayme lanê. Mığara ver çarno hetê Çhemê Muzırı. Malê na dormi zêdire amo ni caun. Verê lane piske nia rınd munito, nijiya. Piske sero niştun ro. Mal hetê bineniya ma de çerenno. Bıraê mino pil mali ver de caverda. Ver-pey mali ro yeno sono. Piske sero niştun ro, inero niadanun. Mawa mı vaciye mı de, ez guretun zerrê. Zerrê mığara roştıyo. Tırince sureta Mihemedi ercenê zerrê lane. Ma pêro kutim aca. Doman momani, hermeti mermeti... Piyê mı be i bıray hirêmina şı doym, vırendiya eskeri. Vati, *"Metersê! Ma eskeri na het ser nêviyarnenim ra. Hendo ke qersunê ma estê sima qetiyen metersê."* Tırrê verê ma ro, apuriyay cı, şı diyarê Kasê Suri, vırniya ekseri. Deqe, dı deqi vêrdi ra nêverdi ra ha zê va u varışi qersuni varnay jübinan ro! Nay jübin ra, nay jübin ra, nay jübin ra!... Yaman ya Oli! Vengê tıfangun çıton yeno, çıton yeno. Mitralyozo çiko nêzon, niya tê dime tê dime ercenno. Piyê m'inay, nat ra tek tek ercenê. Hata san qewğa ramıt. Bi ke muğırbe vengê tıfangun bıriya. Piyê mı bo dı bırana amay. Vati, gereko roc jüyê de ma mığara bıpiyo. Esker çıka ke sewe nêtowreno bifeteliyo; ancia ki ma miyanê xo pet giredime. A roce Aliyê Bertali şı dotê mığara de pit. Ma na mığara de nejdiye asme mandim. Her roc lêl ra cüamêrdi şiyenê a leyê Kasê Suri. Heta san terqo, req! Biyenê ke san jüyê de xo aca mandınê, iyê bini amenê mığara. Nan-namêt zaf senik mandi bi. Ceniye şiyenê cêr derê ra awke ardêne. Esker her roc tenêna amenê nejdi. Nika jü hetê pey ra nê; hetê ser ra ki ma guretim. A roce rocan ra şêsema bi. Cüamêrdi ancia lêl ra veştı ra şı. Qewğa henêna gırede, qê tıfang nêbıriya. Malê ma zêdire a roce qır bi. Her ke şı vengê tıfangi tenêna nejdi ra amenê. Zele-meliyê kuti bi cêniye. Ma domani tersan ra berbenê. Mal sat hetê ser kerkelê biyenê, şiyenê. Kutim vera san piyê'm inay amay. Amay ke, Mıstafayê Bertali pheştı dero! Gon, golaseri!.. Ma zırçaım. Domananê xo, xo da herd ro. Cêniye, hen çımı kerdı pır, mande!

GULHESEN

Ali GÜLTEKİN

Zof semt beno, rindek beno Gulhesen. Jü lese pa ra, jê jü qewaxa reze derg, zarif u jüyo de destpay... Çimê ho, buriyê ho tıvana Haqi neqesno hên virasto. Lewê ho, liskê ho jê ipegi; riyê ho bulışkino. Porrê huyo şia ke cora gına ve serê riyê huyê sıpey serde, ison qayilo ke motê cı bo...

Namê ho vejıyo, vanê; kêso de jê Gulheseni semt çino riyê hardê dewreşi serde. Pêro çênêkê ozovi esqê Gulheseni biyê geyalunê hode. Çimê pêrunê rau rayê ke, reyê bivinê. Roce cênê, minete kenê ke, azlanê ho be yê Gulheseni pêojiyo. Omid kenê ke, Gulhesen rozê çêver de bivejiyo, ma u pi ra ho biwazo... Ma u pi ki çimê ho tederê ke Gulhesen zamayê ho bo. May minete kenê ke çênê ho jüyo de jê Gulheseni de şero... Jüyo de honde rindek, honde semto Gulhesen!

Ma, jü semtenia, rindekênia, Gulhesen pêzoni-no? Nê! Teyna rindek niyo; honde rindekêna ho jüyo de naziko ki. Jê çênêka ozeve kibaro. Ronışten u raustena hora oseno, sene kêso. Hal-usıl rınd zoneno. Xatır u xızmete rınd zoneno. Pil u qız rınd zoneno... İsoni ey sero sond wenê. Jüyo de nianeno Gulhesen. Qeyta rozê fek ra jü qeseo xırawın nêvejiyo. Rozê zerrê keşi nêsikıto. Jüyo ke cıra zerrewes niyo, çino. Vengo de nermin, mılayim pa'ro ke qe mevazê; zerrê isoni rê wes yeno. Morri lona hora vezeno, zerria zalımı keno mılayim... Tım rihuyayiso. İsoni ke se va ki, hên keno. Rindekêni u kibarêni ra ca jü berrê huyo bini ki biyo; o ki çêreniya huya. Jê jü Şêri qayim biyo. Ters çiko nêzono. Cayê de ke jü kot tenge, desinde cırê reseno hawariye. Namê ho vejıyo, vanê; piyê feqıru u bêkêsuno, piyê neçaruno Gulhesen...

Gulhesen, dewa Sekermu ra lacê Alê Sorti yo. Alo Sort ki, hetê osayis ra şıyo'ro lacê ho Gulheseni: derg, semt u eve destpay. Hama hetê xuye ra zof nêşivî'ro lacê ho. Tenê qert bi; ho çiyê zonêne. Jü ke goyna, met kerd; vatêne

esto çino uwo. Kar u gurê ra ki zof paygıran bi. Yi wertu ra feteliyêne. Koti ke veyve bi oca de bi. Cırê koti ke sodero, oca son bi. Na rivat ra barê çêyi ki phoştia Gulheseni de bi...

Rozê jü Xıracık yeno çê Alê Sorti meymanêni. Xeyle çimi, purti ki tey ano. Wenê, simenê u movete kenê. Xıracık vano, "Bava Ali, jü wastena mı esta, nêzonon vaji, mevaji?". Al vano "Vazê bıra, çayê mevazê!" Vano, "ma nêbo ke to ho qar bıcêrê!" Al vano "nê-nê to vaze". Xıracık vano, "Hasa, ma ho coru dustê sımara nêcême. Sıma Bavayê mayê, Pirê mayê. Ma naye qe hovira nêkeme. Wastena mı awa ke, lacê ho pêsa to erji." Dest erzeno cevê ho, cıra des u dı qurışı vezeno honike sero nano ro. Al urzeno ra vano, "Na des u dı qurısê to sarê u çımunê mı seroyê". Hên jümini de benê kewray. Soder urzenê ra, ara ho kenê u bado Xıracık tekmeno sono çê.

Serra zof nêvêreno ra, Xıracık oncia çêverê Alê Sorti de vejino. Oncia eve xeyle çimi u purti. "Mave xêri! Xêr ve sılamet!" nisenê ro wenê simenê u qesey kenê. Xıracık urzeno'ra dare, vano, "Kewra tora jü wastena mı esta". Al vano, "Vaze kewra!" Vano, "Jü kêso esto Mazgêrt de, koto rıka mı, mîde sare oncenê. Yê mı ki kêsê mı çino. Kewrayê to hona domano. Mı persêna, ez hora -eke pufkerê- gınon waro." Vano, "Kewrayê mı Gulhesen ke şero dersa ney bido cı, çı wazena dan."

Al, ha-ha vano, huyino: "Kewra, çıyo ke to mıra wazena! Ez meste Gulhesenê ho rusnon, şero eyi bıksa bêro!" Xıracık beno sa, sono destu. Soder tekmeno sono çê.

Al, vênda Gulheseni dano, vano, "bê ita". Gulhesen sono lewe. Vano, "hal-hêkat nia-nia". Gulhesen vano, "Bao, ez çayê na mordemi bıkişi? Ey marê thawa nêkerdo! Dezê de ho ma nêresto! Ma ey nas nêkeme, o ki ma nas nêkeno." Al, nal vano mıx nêvano. Yılam ke, "to gunê şerê eyi bıkişê. O çayê kewrayê marê xırawınên keno? Çayê ma merdime, çıko?" Gulhesen se ke vano, Al qe gos nêdano. Gulhesen niadano ke çare çino, vano, "Ma se bıkeri, horê şeri".

Soder urzeno ra, nisenê ro ostorê ho ke, ara

rayê kuyo, jü xorteko bin vano, "Gulhesen ez ki tode yon". Gulhesen vano, "nê", hama çare tey nêvineno. Piya kunê rayê sonê Mazgêrt, mordemi vinenê. Gulhesen vezeno nano pa, mêriki dêmda hardi dano. Nisenê ro ostorunê ho cêrenê ra, Kêrti sera kunê doym. Cayê de Hêni sero vîndenê, loqmê non wenê, awe simenê. Xafilde phêzne hesnenê, niadanê ke eskeru dorme gureto. Gulhesen beno tîfongê horo, nano pa. Olvozê ho qersune ginena cî, beno dirvetin. Ostoni remenê, her jü cayê rê sonê. Olvozê ho qorê hora beno dirvetin nêşikino linga ho berzo ho ver. Gulhesen vala vilê ho pulesneno qor ro, sero çip giredano, 'ke goni zof meşero. Cêno olvozê ho erzeno ho doşi, hetê ra ki nano eskeri ra. Xeyle ca ke sono, qefelino. Olvoz vano, "Gulhesen, tî mî caverde, ho bixelesne! Yi, mî dîma nê; to dimerayê!" "Ez, ho tha cayê de dan we, yi mî nêvinenê." Qersunê Gulheseni ki senik mendê. Vano, "Ez çituri to caverdi! Mîra nêvanê ke; to sene ciamerda, ison olvozê ho coru caverdano?" Gamê sono, cêreno nano pa, oncia gamê sono, oncia cêreno nano pa...

Xeyle waxt vêreno ra. Tiji, waxto ke şero war. Ebe ho ki bêtaqate kuno. Niadano ke dî-hire qersuni mendê. Lewê olvozê hode niseneno ro, vindeno. Kuno geyal. Ho-hode; mî tora vake bao, Haqê sarri ki esto. Çayê bilasevet morde-meki dana kistene, eve lacê ho dest! Cêreno olvozê hode niadano. Hetê ra guna ho cîrê yena, hetê ra ki vano, "To koti ra kota'ra mî!? Hem biya sevevê ho, hem biya sevevê mî". Vano, "To ke caverdi, mîra nêvanê Gulheseni berd olvozê ho da kistene ame!"

Esker ki endi amo nejdî. Qersununê hora jüyê horê verdano, iyê binu ki nano eskeri ra. Niadano ke endi esker waxto ke bêro lewe, qersuna huya peyene nano hora, ebe ho dest weşiya ho qedeneno.

Na mesala ser jü kılame esta; ez ke vaji Silê Qiji vata. Kılame de pi ser tayê qeşi yenê vatene; xêgênîa ey ser, bomênîa ey ser. Vajino ke; eve tenê çimi u purti xapiyo. Lacê huyo de jê Gulheseni eve ho dest esto adîr. Biyo sevevê lacê ho.

Fekê Gulheseni ra ki vajino ke, sevevê merdena ho dî keşi biyê; jü piyê huyo, jü ki olvozê huyê raye biyo. Piyê hora vano, "Seweta Xıracıki ra to ez esto adîr. To eve destê lacê ho jüyode bêguna da kistene. Haqê ey ki na qewul nêkerde." Seweta olvozê ho ki vano; "Kês olvozê gêveşi de rayê mekuyo. Çi ke, sarê isoni rê beno bela..."

Na hêkate mî maya hora gos dê. Xeyle serru ra avê bi. Mî emser maya hora u dî-hire kêsunê

binu ra reyna gosdê. Mî di ke, tayê çi cia yenê vatene. Kêso ke Gulheseni kiseneno eyi ser zovîna çi vacino. Maya mî vana; O kês Hermeni biyo. Jü vatis ra gore ki, O kês pilê İzolcıkuno. Mavênê Xıracıku be İzolcıkı de xusîmet vecino, danê pêro. Gulhesen, seweta kewrayê ho Xıracıki sono eyi kiseneno, mordemê eyi ki kunera dime Gulheseni kisenê. Vatisê Yivrayim'i ra gore, - khe ebe ho Sekermu ra mordemê Gulhesen'ıyo-, kêso ke Gulheseni kiseneno; Rauf'ı. Mî vake Rauf'ı ke vanê Tırko? Vake nê, suniyo...

Gulheseni sero tayê lawik u kılami vajinê, ninu ra 2 misali:

HEWA GULHESENİ (Mazgêrd)

Mazgêrdo şewtimal peyde bıko go, da Gulhesenê mî kemero

Mazgêrdo şewtimal peyde bıko go, da Gulhesenê mî kemero

Cêbxanê Gulhesenê mî qediyo, Ya tîfongo thol ozno ve ho vero

Ax leminê bıko Gulhesenê mî

Cêbxanê Gulhesenê mî qediyo, Ya tîfongo thol ozno ve ho vero

Vano, "yel u qomo, weşiya ho mî kerda sîmarê Kês mordemê mixenêti de havalên nêkero"

Ax leminê bıko Gulhesenê mî.

Sozdarê Khurêsuno leminê bıko go, Vano, "kês mordemê mixeneti de havalên nêkero go."

Korraniya wekînu mî bijêro lemin bıko bıko go,

Kês çîno cigerê mirê serbest cêbxane bero go Ax leminê bıko Gulhesenê mî.

Ondêrê Mazgêrdê şewtimali verde ge, ya Gulhesenê mî hênîyo

Rauf efendi vano, "Gulhesen tîfong mîra mene ge,

wertê mîn u tode mordemo de beliyo."

Ax leminê bıko Gulhesenê mî.

"La-lao Gulhesen tîfong mîra mene ge, Wertê mîn u tode mordemo de beliyo go"

Vano, "Bao, Rauf Efendi perskena, baoo go go, Ya zalîmo, Heqê xode dorğîyo go, ya hêfê ho pêsin cêriyo."

Lawîke khan: Mursayê Silêmani

Arêker: Hawar Tornêcengi

GULHESEN

*Koyê Mazgêrdi berzo
Pêro tirro, ax qirazo
Çheku biyarê Gulhesen rê
Eve çeku qeyde vazo.*

*Gulheseno, Gulheseno
Coru kêşî ra nêterseno
Dismên rê ki dismeno
Kutiku ra nêterseno.*

*Gulhesen sono Mazgêrd
Rauf koto qılıxê Fiqari
Niştô ´ro heri,
Dismenê sarrê Dersimi
Qatilê Hemed Begi.*

*Gulheseno, Gulheseno
O kêşî ra nêterseno
Dismenê xorê dismeno
O tek ordi de baskeno.*

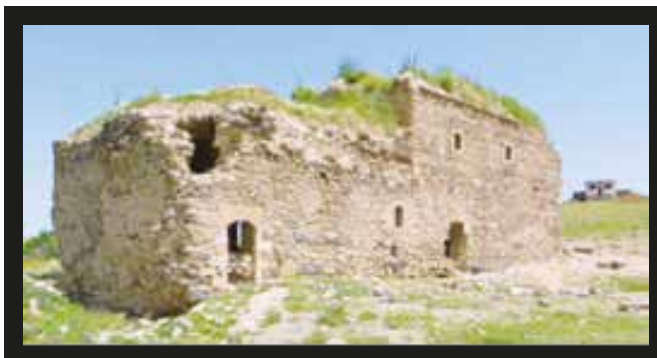
*Koyê Mazgêrdi kuç u kemero
Fişegê Gulheseni qediyê
Tifongo thol ozno xo vero
Vano; "Hên asêno ez mirenu,
Dersim thawa nêreseno."*

*Gulheseno, Gulheseno
O kêşî ra nêterseno
Fişegê xo ke bibê,
O tek ordi de bas keno.*

Vatoğ: Tornê Mılday
Arêker: Hawar Tornêcengi

DERSİM DE MİTOLOJİYÊ VENK'İ, ANAHİTE U BAĞINI

Cemal ÖZEL – Hawar TORNÊCENGİ

Hulvenk - Xarpêt

VENK/VANK

Venk/Vank; jü Mezrawa de Halvori ya. Dersim/Mamekiye ra 14 km. düriya.

Gundo vîren de na Mezra de jü manastır biya. Gırêdayê kilsa Gregoryani biya. Tertelê 38i de na bina ki bara xo gureta u ama rîznayene. Mezra ki namê xo na manastîro qîzkêk ra gureto.

Na hardu de namê venki ra xeyle kilsey estê. Xarpêt de kilsa "Hulvenk", Têrzan de "Abrak Vank" esto ke, hem kilse wa, hem ki manastîro. Hazar serru ra nat hona ki payrawo.

Namê Vanki u namaê Kilsey koti ra amo? Eke hênîyo tenê bîwanime. Namê Kilse, yunanki de Ekklesia (ἐκκλησία) name beno, yeno mana cematî. Yunankiyo khan de Cematê Xıristanu Ekklesiya yanê; kurultayo, mecliso. Ekkalêo (ἐκκαλέω) eve vengo berz vendayena, ilan kerdena. Zonê Hind-Avrupa de; kela yena manê vengdayîşi. Demake mabedê Xıristanu ki na vengdayîşo berz ra amo.

Kırmancki de namê Kilse yunanki ra amo. Kurmancê mısılmani mabedê Xıristanu Suryaniyu ra gureto, zonê aramkiyo. Na zonde mabed yeno manê "Dêr", yanê namê Kilsa wo.

Venk: Hermenki de Kilsewa, Manastîro. Manê xo: Vengo, vengdayiso, sarê avrupa neyrê "ton" vanê.

Kilsa Venk -Halboriye/Xozat

Etimolojiyê Venki niaro:

Sankritki: Dhvāni, dhvānita, dhvāna; ton, veng.

Partki: vāng,

Pehlevki: vāng,

Farski: bang,

Kırdaşki (kurmanci): deng,

Kırmançki (zazaki): veng.

Îta de asêno ke, hermenki de koka qesa "venk"i indo-ariyen rawo, partki ra vuriyo v>b (v biya b) kirdaşki de; v>d (v biya d) zonê made ki hê khan eve "v" menda, yanê "veng".

Kilsa Gregoryan Hermeni hetê lazê jü Şahê Hermeniyu ama ronayene. No Şah ki Partu ra biyo. Wertê mîleti de no name "Khirikor yaki Kirkor" vajino. Hermenia de ke sifte na kilse niya ro, yunanki de qesa "mabetê isevi" vejîya ser. Na ki yena manê "vengdayis u pêseramayis"o.

Partu ra aziz Gregori ki no name motamot çarno zonê xo u ni kilsey ki eve "vank" namekerdê. Waxt ra têpia na name zonê hermenki de biyo "Vank-venk". Nayê ki vajine ke; zonê hermenki de xeyle qesê partki estê.

Abrank Vank -Têrzan/Erzingan

ANAHÎTE

Ma ke namê Anahite de niadame, marê qe xam nino. Eve Namê Anahite zaf çî yeno ma viri. Ana; jiargiya. Hit; bereketo, têno, çunîdo, azdarê cênîkêni, rewayê sodiriyo.

Namê Anahite/Anahid (farski) yeno manê wayira 'Hir u Bereketi', no itîqat gundê Ahamenidi ra mendo. Bado riyê siyaseti ra kuto ve itîqatê Zerduşti. Raştiye ke vajime; Zerduşt pêxamberi verva na kulturê Anahite xeyle xoverdo ke, werte ra wedaro. No itîqat, hên mîqerrem biyo ke, Zerduşti bile tey bas nêkerdo.

Anahite u Îştare

Împaratoriya Ahamenidi waxtê Artaxerxes II. (404-359) de eve manê "Royê paki, seveknayisê Cênu" vejîyo werte, (Amesha Spentas) eve 'wayira çimê ağwe u çhemu' zerê itîqatê zerduşti de ca gureto. Derheqa Anahita de kîtavê 'Bundaşin' o jiarge de qalê cî beno.

Avesta de namê xo; "Ardvi Sura Anahita" vêreno. "Ardvi" beno ke jü namo de şexsi bo, yaki namê hardi ra bêro, hama yeno manê 'hit, tînin u reway'. "Sura" yeno manê 'çhêr, khamor, girs'i.

Anahite u Îştare

"Anahita" yena manê "pir u pak, zela'i. "Hit" na mane de zonê made esto. Hit yeno manê hir u bereketi, Anahite, Wayira hir u bereketiya. Ana cênîyuna, azdara, ber dana cî, yi ki domanu anê dina. Hardo hit de ki bereket esto, rewino, beno khêwe, dar u ber vejino, kilmek ra weşiye jedina. Na wayire; horiya, yanê maykeka. Rindêkênia xo ev zern u şêm ev cêz xemelnena. Temsildarê cênîyuna. Sare ra jü tazê xuyo şêmen, vile u gêrden ra zincila zernêne, hermu ra mojinê zernêni estê. Wayira

têde ağwunê serê dinawa, coka dina ra bereket kena vîla, sît kena cızıkê cênîyu.

Mitoloji ra gore; eve emrê Ahura Mazda asmen ra şiliye, vore, torge a vornena dina ser. Yê Anahita asmen de jü arebê xo esto, eve 4 astorunê qırru ra oncino. Ni çaremêna ki hurêndia; hewri, şiliye, torge u vore cênê. Venüsi rê her çığa ke Afrodite vajina ki, mitolojiyê Yunani de Anahite; jê Artemis'ö ke temsilkarê pak u zelaliye wo, Diana'wa ke Roma dera, dinu ra alaquadara. Ni hurdimêna ki alaqa xo ve Asme u Asmeni esta. Mitolojiyê İslami ra gore 'Venüs'; astarê 'Zuhre' wo, asmen ra bereqino. Kırmacki/zazaki de na namey (Venüs) rê **"Astaro Çhik"** vajino.

Wayira Anahite ra ravêr, namê İhtar (İştaxar) ra Babil de jü Wayira hir u bereketi biya. Jü horiya çêkere biya, mucêwher u tacê xo jê zerni bereqıyo. Lewe de theyra qumriye u tawuze asêna. Serrwaxtê (taqvimê) Avesta de Asma 8.ine, yani asma Themmuze kerda zîmetê İştare.

Tarixê İranu de adet u torê "Ardvi" eve itiqatê Anahita dewam kerdo. Farsu de namê Anahid' ra A~gina waro biya ~Nahid (Anahid > Nahid), Nahid ki farski de namê astarê Venüsi'yo. Namê Anahid; cêografya rozwarê İrani de lewê Wayir Ahura Mazda u Mitra ra jü cade saybeno. Erzingan u Ani de namê Anahite ra mabedi khani estê.

BAĞIN

Reyê ki koka çekuya **"Bağın"**i de niadime.

Hind-Ariyan u Sanskritki de **"Bhāgā"** yeno manê pare, bare, tali, qeder, rovileşaye.

Zonê Ahamenid de (Sarê avrupa na zoni rê vanê persisc/perski): Baga,

Zonê Avestade: Baya (jü namê Ahura Mazda'wo),

Pehlevki: Bag,

Hermenki: Bag > bare, miras, jü ki Bağın: Xonça Kilse name beno.

Dersim de namê "Bağın" ra jü jiare ververê chemê Peride esta. Naye ra vanê "Jiara Bağını".

İyê ke İtiqatê Raya Haqi derê, yanê sarrê Dersimi sonê na Jiare ser, qırvanu sarbırnenê u minete kenê.

Hên asêno ke, verêcoy ra nat na ca (Bağın) amadeyê (sunağê) Adırgeyê Anahite biyo.

İtiqatê Raya Haqi eve hukmê islamiya Farsu, hurêndia itiqatê Anahite de Ali-Ehl-i Beyt ca gureto, hukmê xo ramito, çêna Mihemedi, cênîya Ali "Fatma" zovina jü figur de enkarne kerdo u kultê "Ana Fatma" de, zovina jü name u form ra estbiyana xo dewam kerda.

Na enkarnasyon çıko? Quveta Haqi, ya ki royê Wayiri kuno canê isoni ya ki canê heywani, estbiyena xo uza dewam keno. Ney rê vanê "enkarne kerdene, ya ki enkarnasyon". Mordem şikino na rewşi (durum) efsanê estbiyena Ana Fatma de bivêno.

Qela Bağını

Germika Bağını

İseviyên ke itiqatê Heleni serde şıye, hurêndia kultê Wayira hir u bereketi, hardê dewreşi, yanê; hurêndia Kibele u Artemisi, metaforê maya İsay "Meryeme" guret.

Hermeniyê ke raya xıristanên gurete xo ver, yinu de ki -jê yê Raya Haqi u "Ana Fatma" - hurêndia itiqatê Anahite, caverdo, figurê maya İsay "meryeme" de estbiyena xo dewam kerda. Çıyo ke Anahite ser jiarge biyo, berdo kilsa Gregoryani de, serê xonça jiargiye de no ro. Na xonça jiargiye, kerde cayê hurdiyê nuni. Ma nıka dayna rınd vêneme ke; Venk, Anahite u Bağın, çitur jü bingey sero amê pêser u vuriyê, eve vurayiso newe amê na roze.

Çime:

-Geschichte Irans Ferd, Justi

-Die Religion Iran, Geo Widengren

-Studien zur pahlavi-übersetzung des Avesta, Alberto Cantera

-Etymologisches Wörterbuch des Altindoarischen. Manfred Mayrhofer

-Deutsch Sanskrit Wörterbuch, K. Mylius

-Türkçe etimolojik sözlük, Sevan Nişanyan

-Mitoloji Ajandası Gökyüzü, İsmail Gezgin.

WUŞENÊ SEYDÎ VE SEY RIZAY RA ARİFKÎ QESEYKerdÊNE

Xıdır AYTAÇ

Sey Rızay rê cıl fişto ra, sero ronişteo, heto binde çi Wuşenê Seydi ronişteo. Dorme de xeyle isu esto, qeseykenê.

Sey Rızay vake: „Sey Wuşê, az tora Gaê de bori wazenu. Se vana, key bêri?

Wuşenê Seydi vake: “Sey Rıza dıseme meyê, şeseme meyê, çarseme meyê, phoseme meyê, yêne meyê, seme meyê, Pazar meyê, dodime ra key yena bê.

Qesekerdene qediye, ma xatirê ho wast. Eke raye ra ameyme, ma perskerd, ma vake, “o çıva vi, Sey Rızay tora Ga wast, to roji mordi? Ma thawa ser nêkotime.

Wuşenê Seydi vake: “Sey Rızay mıra Hemedê Şedxani wast, mı vake: Qetya nêbena, az Hemedê Şedxani to nêdanu.”

Dewa Halvoriye; dewa Aşıra Avasuna. Na dewe de Çê Aliyê Seykemali hetê derê, çê Sure hetê derê. Mavênê ho rınd niyo. Çê Sure wazenê ke, nayinu werte ra wedarê. Wuşenê Seydi na duvara çê Sure veta werte. Nae sero, Çê Aliyê Seykemali barkerdo, amê ho esto şıya Wuşenê Seydi. Aliyê Seykemali ame leyê Khalikê mı, ame Pulo Çeqer. Çê Delali şiyê lewê Hemedê Seydê Mıstı.

Waxtê ra têpia Sey Rızay, Wuşenê Seydi rê xevere rusna vato, “az yenu Hênîyê Dızdu, va o çi bêro, mordemunê mı tey biyaro.” Çê Aliyê Seykemali u çê Dedali rê vano.

Wuşenê Seydi ve tayê mordemunê huya Aliyê Seykemali ve Delali ra cêno sono dewa Hênîyê Dızdu ke, Sey Rıza; hao cırê cıl fişto ra, ronişteo.

Hal u xatirê zumini perskenê, zumini niyaz kenê. Sey Rıza vano, „Ey Wuşê, tı Pirê mına. Mordemê mı amê, ho esto şıya to. Az amu ke, ni mordemunê ho peyser beri hurêndi, beri Halvoriye.”

Wuşenê Seydi vano: “Sey Rıza, Çê Seykemali naê itarê, az qarsê a xevere nêbenu, yenê çi yi zonenê, ninê çi yi zonenê.”

Verê coy ho çarna Hemili, Aliyê Seykemali ra pers kerd, vake: “Berê hurêndia ho.”

Hemilê Aliyê Seykemali vake, “Rayver, tı ama; xêr ama, sarê u çımunê mı ser ama! Az ninu. Az zonenu ke, eke bêri; xırave bena. Eke merdu; lewê Wuşenê Seydi de miron.”

Na reyê ki Delali ra pers kerd, vake: “Tı yena - nina?”

Delali vake: “Awo ke tı ama, Rayverê mawa. Azu bêri, az yenu.”

Wuşenê Seydi gula ho kerde pak, huyiya. Sey Rızay vake: “Sey Wuşê, tı çınayrê qariya?”

(Sey Rızay zonêne ke, Wuşenê Seydi ke huyiya; demeke qariyo, cokara pers keno)

Wuşenê Seydi vake: “Sey Rıza, az tora nêqariyu, az Delali ra qariyu. Delali ke şêro, vişt roze de ey kisenê.” Delali vake, “Sebeno va bibo, az peyser sonu!”

Wuşenê Seydi, Sey Rızay ra vake: “Rayver, to thowa hewn di?”

Wuşenê Seydi, Sey Rızay ra vake: “Rayver, to thowa hewn di?”

Sey Rızay vake: "Mı hewn nêdiyo. Az nıka sonu Halvoriye, esmu uzaru, mı ke hewn di, torê xevere rusnenu. Mı ke hewn nêdi, az sonu lewê Besa ho, tı ki so lewê Besa ho."

Qese qediya. Ma xatirê ho zumini ra wast, bırıayme ra, ma hetê Galvosu ser ameyme, Sey Rıza ve alvzunê hora çi, bi rast şı. Ma ke tayê ca ameyme, ma Wuşenê Seydi ra pers kerd, ma va, "To Sey Rızay ra vake: to thawa hewn di? Ey çi va, "Az sonu Halvoriye, esmu uzaru, mı ke hewn di, torê xevere rusnenu. Mı ke hewn nêdi, az sonu lewê Besa ho, tı ki so lewê Besa ho." Ma thawa na qesu ser nêkotime, ey çıra hên va?

Wuşenê Seydi marê kerd eskera, vake: "Mı, Sey Rızay ra vake: Tı itimat dana? To çê Sure de qeseykerdo, Çê Sure yi sevanê?"

Sey Rızay ard o mane ke, yanê: "Mı qesey nêkerdo, az nıka sonu Halvoriye, yine de qeseykenu. Yine ke itimat da mı, ma endi qarsê çê Aliyê Seykemali nêbeme. Torê xevere rusnenu. Eke tivar nêda, az werte ra vejınu, sonu çê ho, tı ki so çê ho."

Az zonon ke, Çê Sure itimat danê Sey Rızay, çı esto ke, yine de xofe Haqi çino. Çê Sure itimat bîdê – nêdê, itimatê ma yinerê çino. Delali seke şêro, ey kisenê."

Delali barkerd şı ve Halvoriye. Wertê ra tenê vêrd ra, cıra dı mordemi kıştı, vatena Wuşenê Seydi vejiye.

Wuşenê Seydi ve Sey Rızay ra çê Khêkê Aliyê Berti de qeseykenê.

Na qesekerdena Piyê mına:

Hal u waxtê Khêkê Aliyê Berti rındo, dewletıyo. None, çê eyde dina. Çı esto ke, Pilênia aşire kota Wuşenê Seydi, qese Wuşenê Seydi de qedino. Hama hal u waxtê Wuşenê Seydi rınd niyo.

Sey Rıza zoneno ke Wuşenê Seydi baqılo. Sey Rıza vano: "Sey Wuşê, az Sey Khêkoy ra qese perskenu, tı veng meke, va cuavê mı Sey Khêko bîdo". Wuşenê Seydi vano, "va hên bo".

Sey Rıza vano: "Sey Khêko qeda koto'ra to dime, to dimera nêvışino, tı sekene?"

Khêkê Aliyê Berti vano: "Rayver, az qeday ver vozdanu."

Sey Rıza vano: "Tı ke kata şêrê, to dimera nêvışino"

Khêkê Aliyê Berti oncia vano, "Sey Rıza, az qeday ver vozdanu."

MEMIRE Alishan KAYA

*Hewr amo ra, xureno
Bulisk erzeno, reqeno
Badena siliye vorena
laşer yeno
Gavar ra dūr vınde...
Ho bisevekne
Memire*

*Hard lerzeno, zelzelewo
Dêşî qılaşinê ra, bon rijinê
Qonağî, zofqati ginenê pıro
Binde memane
Ho bisevekne
Memire*

*Dersim jıveno
Xortu rê, cianıku rê
Kowu ra tıfong erjino
Na het ra do het ra
Badena muay bervenê
Şüare vejina'ro asmê'
Dür vınde
Ho bisevekne
Memire.*

KLAMÊ KOÊ VORINÎ Sero Nuste Hawar TORNÊCENGÎ

Hunerberz **Yılmaz Çelik** ra albumo de newe, eve namê **"KLAMÊ KOÊ VORINÎ"** Kalan Muzik de vejîya. Dersim u koyê xuyê vorinî se-serra ke binê zulmê zalimu de nalenê. Zon u zagonê Dersimî, itîqatê Kîrmanciye qedexê wo, tometa. Sayirê na qomî se-serre ra jêdero ke lawikê xuyê esq u çêfî xovira kerdê. Cîrê teyna şûari verdê. Vato; Phepug va şêro cîrê bîwano. No qederê qomê mawo. Cêografya xo rînda xozanewa, hama dewleta ke paytaxt dera nêwazena ko, rîyê qomê ma bîhuyîyo, mîletê ma sa bo. Dîsmenayênia ma kenê. Nêwazenê ke mîletê Dersimî weşîya xu bexteyar bîramo. No durum u rewş giraniya xo dano lawîk u şûarunê ma. Coka hunerberzê ma ka muzik vîrazenê, her waxt albumunê xode giraniye danê şûawaru. Derd u kederê ma eve şûaru anê'ra zon. Yılmaz Çelik lawîkunê xo têwêrte ra vano, gegane tîrkî de ki lawîku keno albumê xo, hama qe zonê pi-khalikê xora dûrî nêkuno. Lawîkê ke o tîrkî de vano, jêder beyitê Elevi-yunê, lawîkê qomiyê. Lawîkê ke o zonê made vano, vîjerê qomî meştêy rê keno haleta. Wazeno ke, azê ma vîjerê xo biyaro xo virî, coka vano; "biya xo virî". Zoneno; jû qom ke zon u zagonê xora bi dûrî, kok u bîngê xora ki beno dûrî, peynîye de beno vîndî. Coka vano; "Biya dûrî", yanê; kamiya xora, hard u itîqatê xora dûrî mebe! O, zoneno ke, her qom wayirê kultur u kamiya xuyo, wayirê zon u muzikê xuyo, ey sevekneno, keno hewl u newe. Gegane "Veyve Veyve" vano, vengê çênu u cênu ano'ra zon, gegane "Mezela Seyidî" ano ma virî, kele keno. Gegane derheqa tertelê 38î de şûara "Dayê dayê" vano. Gegane ki; "Çhik

be!" vano, "bê zerrê miro gîne, tanya adîrê xode mî bîvêsnê", Esq u sewda xo îlan keno. Na rozu ju albumê Yılmaz Çelîki yo newe, eve namê "Klamê Koê Vorinî" vejîya. Hama ez wazen ke sîfte qalê kar u barê dey bîkerî, hata nîka çî berhem veto wêrte, ey sîma zonayene dîne, bado ki qalê albumê newey bîkerîne. Nayê ki vajîne ke; Yılmaz teyna lawîkunê xo nê; bestunê zovîna sayir u ozanu ki vano.

Yılmaz xortênia xora nato zonê ma; zazakî/kîrmanckî de lawîku vano. Ey, serra 1988î de eve hirê alvîzunê xo Îsvîçre de ju koma Muzikî sanê pê, veyvu de lawîkî vatî, konserî day. Albumê xuyo vîren serra 1988 de ASM Mûzik (Arîf Sağ Mûzik) de eve namê "Çeke Çeke, Hal Yamano" vet. Dî-hirê asmu ra têpia kerd qedexê u da topkerdene. Çike, tede tayê şûarê kîrmanckî/zazakî bî, coka dewlete nêverda ke a kasete (o waxt kasetî bî) ağme bo. Hên bî ke, binê deştî ra bî vîla, rest gosedaru. O waxt ra nat ey vîndayîsê xora coru tavîz nêda, rêça pi u khalikê xora şî. Belkîa, ey ke raya pi-khalikê xo caverdêne, dayna jêde pere qezenc kerdêne, biyêne wayirê mal u milki, hama ey raya raste gurete xo ver u ame na roze.

Serra 1991 de albumê xuyo 2yîn; "Gelin Canlar Bir Olalım, Dayê Dayê" oncia ASM'de vet. O waxt ra dîma Yılmaz Çelik endî ame naskerdene. Vengê xuyo nerm gosê isanî rê wes amêne. Zafetenî şîkiyne lawîkunê dey vazê. Tayê lawîkî ki eve xo dêne arê, aranje kerdêne.

Serra 1994 de albumê xuyo 3în; "Veyve Veyve" vet.

Serra 1997 de albumê xuyo 4în; "Mezela Seyidê mî" vet.

Serra 1998î de albumê xuyo 5în; "Güle yel değdi" vet.

Serra 1999 de albumê xuyo 6în; "Clara, Yaprak Ağlar Dal Ağlar" vet.

Serra 2001 de eve Tolga Sağ u Erdal Erzincan

ra pia albumê "Türküler Sevdamız 2" vet.
Serra 2006 de "Türküler sevdamız 3" vejia. (ni, tırkiyê, say nêken)
Serra 2008i de albumê xuyo 7in; "Biya düri" vet.
Serra 2010 de albumê xuyo 8in; "Çik" vet.
Serra 2014 dealbumê xuyo 9in; "Jil" vet.

Na album ra têpia xeyle mavên da ci. Nika na asme de (9ê Ağustoze, 2019) de albumê xuyo 10in eve namê "**Kılamê Koê Vorini**" vejia. Koyê Munzuri gegane zaf vorino, demserri yê nê têsêr, hona ki vora xo gılê kou ra nêsona. Coka, namê albumê xo 'Kılamê Koê Vorini' no ve pa.

Na albumo newe de 13 (des u hire) lawiki estê. Ninu ra 7 teney eve zonê ma vajiyê. Ni lawiki nia kerdê têpey: **Uşenê mı** / Medet Mürvet dedim kapına geldim / Dost özlemi / **Warê viyalla teke** / **Vergi ra vêsan, morri ra vırran** / Nasıl anlatayım hasretim seni / Kiblemdir cemaalın / Sıla arkadaşları / Kevengin yollarında / **Biya düri** / **Dada sano sano** / **Çayê berbena** / **De wayi**.

Lawika "Uşenê mı" tertelê Dersim sero jü şüara, vatoğê na şüare khalikê hunerberzê ma Kadri Karagözi yo, sifte Kadir albumê xode vate, bado Ozan Serdari vate, nika ki Yılmaz Çelik. Na derheqe de emegê Kadri Karagöz ki zafo.
(Not: *Yılmazı rozê mirê têl kerd, tekstê na lawike waştı, mı ki cırê rusnay. Rınd ke na lawike reyna vata.*)

UŞENÊ MI (HEWA UŞENÊ GOMÊ ZİMİ)

Uşenê mı rındo, cigerê mı morjino zernêno
Telgırafê Mama Xatune bîdê
Derezunê binenu ewro veyvo peyêno.

Vana; cigerê mı ewro seferê Dêrsimiyo
Kês uza'ra nino naza nêreseno
Khilê tersamçike ez bımırı,
Çımê mide çavri ra u rawunde maneno.

Dünya Heqi şîrêna, daê - daê, mı mirdi nêdiye
Zeke theyr vêreno ra pençeri vera,
Ax roê mordemi kena ve şıye.

Uşenê mı Têrcano, Cigera mı Têrcano
Dünya Heqiya, coru kêş de nino,
Ax leminê dem u dewrano
Tora ravêri uşto ra, Lemînê goç u kêwrano
Des u phonc serru ra raveri nasnêkena
Biraê tuyo ju Memedo, ju Silemano.

Uşenê mı rındo,
Qomo Heq kenê, morjino zernêno
Vana; Uşenê mı rındo, astarê desta sodiri
Vana; Uşenê mı rındo, mı mirdi nêdi.

Şüare: Khan, Vatoğ: Lazê Hesenê Aliyê Hemedi (Khalikê Qedri yo. Serra 2003e de ke şî heqiya xo, 98 serre de bi.)
Reyna-Vatoğ: Kadri Karagöz

Nustoğê "**Warê Viyala Teke**" Hüseyin Arslan' o, hama ez nêzonen kamci Uşêno, made Uşêni zafê. Çı esto ke, çekuyê na lawike ki zaf hewlê. Xoriyênia zonê ma tey esta, edebiyat esto. Nayê ki vaji ke, eve vatena na lawike, zon u zagonê ma tenêna raver şî.

WARÊ VIYALA TEKE

Warê Viyala teke, mı va yano berzo
Astaro çhilek bêro, tora roştı bıtırı
Nêrê mırade mîno toyi ke, henê destê domanu bo
Nêrê hewlo hewlo, henê destê domanu bo

Verê xeyma made, lêylê sani bîreso
Adirê sewe weke, tey sanike bîpêso
Nêrê der u cıran, zano no hewno de khano
Nêrê hewlo hewlo hewlo, no hewno de khano.
Qese: Hüseyin Arslan, Muzik : Yılmaz Çelik

Raştıye ke persenê, ez wazen lawika "Vergi ra vêsan, Morri ra vırran" sero vınderi. Çekuyê nia rındeki qasê her keşi niyo ke, na çêşit biyaro werte. Serva na sayirên mordem gereke zaf xori wayirê zon u kulturi xo bo. İta de, heqa Hüseyin ayrılmazi gereke cı dime. Zaf kılama-de hewle nusna. Haq cıra raji bo. O ve xo ki gegane lawiku yımıs keno u vano. Mı ve xo gos no'ro thamır u vatena dey ser. Emegê xo na zon u zagonê Dersimi de zafo. Ma; Uşeni zovina lawikunê deyra ki naskeme. Lawika "DİREGA ZERRÊ MI" de ki qesê rındekê zerrevê-sayı vatvi:

Nuğda mı nêna ke, torê se vacı
Ez tu kotiyê xode, çıtun wedari
Tu zaf kuta mı viri, nêzon se bıkeri
Qutiya şêmêne kêr', phistinê xo kêr'
Direga zerrê mı
Sêmıga çêberê mı
Çıla zerrê çê mı, çê mı

Nika ki "**Vergi ra vêsan, Morri ra vırran**". Ni çekuy, çekuyê Pilunê Dersimi yê, mı ki serru ra ravêr nusnayvi. Khalikê mı nia vatêne: "**Uyo ke**, sarri rê rameno, sarri rê çineno; rozê yena

ke, sarri rê rameno, sarri rê çineno; rozê yena ke, vergi ra vêsan, morri ra virran maneno!"

Hêya heya! Wele ve maro bo! "Domanê ma zalumu rê biyê ara sodiri, wiy!"

Uşê, lawike de qalê mordemunê çêru keno, eve çekuyunê xo tertelê 38i ano'ra zon. Qewğa derê Laçinu, kokimê Ağdati (Sey Rızay), Koyê Bokire, Saanê Bextiyaru, Uşênê Qop Ağay, vîradê Marçik u Hemê Jivê Kheji keno. Qırkerdena sarê Dersimi ano'ra zon. Teseliya xo kuna, zawt dano dismenê bêbexti ro, vano; Vergi ra vêsan, morri ra virran na bîmano.

VERGİ RA VÊSAN, MORRİ RA VIRRAN

Derêkê Laçinano wiy, lemin lemin wiy!
Sewe tariya, vengê vergu yeno, wiy!
Sodiro, tici hona newe dobe homete
Domanê ma zalumu rê biyê ara sodiri, wiy
Kokimê Ağdadi vano; la-lao kamo ki naye 'be ma keno
Vergi ra vêsan, morri ra na virran bîmano.

Koyê na Bokirano lemin lemin wiy!
Des u di taburu gurto be xover wiy!
La-law no kamo ke mecal ma nêdano
Vanê; sefkanê Kirmancu, Saanê Bextiyarano.
Saan vano; kamo ki made xayniye keno
Vergi ra vêsan morri ra virran bîmano.

Derê Ali Boğajiyi wiy lemin lemin wiy!
Zê torge qersuni ma ser vorenê
Usen Ağayê Qopi vano; metersê rê, dest be xodê
La-law hona ro binê qirtika ma dero wiy.
Usen ağa vano; no kamo ke azê/nîrxê ma bîrreno
Vergi ra vêsan, morri ra virran na bîmano.

Vîradekê na Marçikiyo wiy, lemin lemin wiy!
Zê mali, lesê ma sanê be têver wiy
Hemê Cîvê Kheji vano; sê kerê,
Sefkanê mı (Uşênê mı) koti de mendo
Ezo serê têla porrê deyi, jû tey beri
Hemed vano; kamo ke naye be mawa keno
(Hemed vano; kamo ke nîrxê ma bîrreno)
Vergi ra vêsan, morri ra virran bîmano.

Qese u qeyde: Hüseyn Ayrılmaz

Lawika xuya "Biya duri" reyna vata, lawika de rindeka hama gerek nêbi ke aye u "Çayê berbena" reyna vazo. Çi ke, çayê berbena hên jêde vajiye ke, honde veşêr. Gosê isoni lawikunê newu rê dayna rakerdewo. Çarnayisê "Dada sano sano" de ezvaj geletiyê esta, ita

da vano; sano: akşamdır, lawike de yeno o mane ke; sono: yani gidiyor, çekuya peyêne de qalê varasoni (akşamüstü) keno. Lawike niara:

DADA SANO SANO

Dada sano sano sano, mı va sano
Ax Sebriyê mı, mı va sano
Sebri vano; xebere bîderê dedê mı Seydağayi
Vacê; Sebri ewru torê meymano

Da-da Semkanê, Semkanê birayê mı
Sebri marê ewru di meymano
Xılmalê dûna gewre, savana?
Bîrayê mı jûkeko marê di savano

Wuyi de sano sano, bîra sano
Sebri vano; bawo nowu veresano
Sebri vano; dest be mı ercê
Canê mı sero têde di lerceno

Mîstafa vano; ez torê korr bi
Qedayê tu mîrê ça nêamo
Musa vano; ez çi welle be xoro keri
Jûkekê mı howu caverdano dima sano.

Lawike: Khan, Arêker: Yılmaz Çelik

Şûara "De wayi" şûara merevê wertê aşiruna, ezvaji şûara de khana, mesela şûare senik zonina. Gomê Kilsey sero do pêro, Warê Çeti ra mordemi amê kistene, hama kami; kami de do pêro, kamci aşiru do pêro, jêde areze niya. Ez guman ken ke transkribê na şûare ki rind nêbiyo. Beno ke mordem reyna bînge ra gos sero.

DE WAYİ

De wayi de wayi de wayi, lemin wayi
Verê Çeti persena na gavano
Hala bêrê qomo hewlo, kerdanê na duzani
Caru, bîra beno be dismenê birayi

De wayi de wayi de wayi, lemin wayi
Verê Çeti persena na gavano
Hala bêrê qomo hewlo,
Onderê Çeti de şino na şivano

De wayi de wayi de wayi, lemin wayi
Verê Çeti persena na xelaşi
Dîdanê Heyderê na memişî
Mı va; Heyderê mı, sona ke qewğa aşiru de
Cor be cêru de qewğa ma be gomê Kilişi
To sero vano, dano xoro, na Usenê na Kaşi

**Lawike: Khan Arêker: Yılmaz Çelik,
Rezkerdis: Sinan Cem Eroğlu**

Derheqa Albumê Yilmazi de çekuya peyene ka vajine: Her het ra albumo de zaf rindo, muzik zaf rindek amo. Emegê Erdal Erzincan u Mercan Erzincan tey esto. Aranjörêni ki Sinan Cem Eroğlu kerda. Sinan hem hazetunê muziki cineno, hem ki hostayê vengiyo, qeyd keno, yanê arifê muziki yo. Haq cıra raji bo, karo de zaf rindek u pak veto meydan. Marê ki; album hêrnayis u gostayis mendo. Vajime; kami ke khed u emeg do ve na gurenayis, emegê xo va hêçe meşêro!

10.09.2019

MUZIR **Haydar DOĞAN**

*Bi xirave çê xo
Munzur, Xızır, Duzgîn
Sıtarê xortê xo
Munzur, Xızır, Duzgîn.*

*Ortê de ju khêko
Lewê simade teko
Pil lewe de Heqo
Munzur, Xızır, Duzgîn.*

*Kuto'ra ma viri
Yara (dîrvêti) biya xori
Mara kerdo duri
Munzur, Xızır, Duzgîn.*

*O xona cayilo
Şüanê mali çilo
Awe yena şelo
Munzur, Xızır, Duzgîn.*

*Cayê to bi koti
Maye nuni poti
Tî mebe na xorti
Munzur, Xızır, Duzgîn.*

*Bi keder, bi (derd u) tasa
Qayti kenê, (tî) nêasa
Dersim neçê (rey) vêsa
Munzur, Xızır, Duzgîn.*

*Dü bikero baca (Dü bikero lozina to)
Engin xona gêncâ (Engin xona tî zaf gêncâ)
Heyder vano naca (Heyder minete keno,
naca)
Munzur, Xızır, Duzgîn.*

24/06/2019

KEWLÊ ŞİNİ – ZİNİ GEDİĞİ

Mehmet TÜZÜN

Tornê Thuji

Surbano, Surban çimu ra yano
Hetê de xo koyê Dêsimi Mirzano
Heto bin Ağwa Tariye u Erzingano
Zulmi çim de Dêsim tim kergano

Vali veynda Uşên Begi dano
Nazau terk kerê, şêrê, vano
Kesê sima nacau ra memano
Dêsimu rê têpiya nao fermano

Cêni, ciamord; têde der u cirano
Day arê ardi naca, lemi Surbano
Hirê sewi, hirê roci thowa nêdano
Axurê de vêsan u têsan verdano

Zofe ca; kemer u kuç u xorasano
Kemer ra perskerê, sima ra se vano
Kewl; wertê di koyiyo, cêr Surbano
Fîşti 'ra raye, qız u pil ra pia, se cano

Ne gepê ağwea, ne letikê nano
Roca çorinea; germo, omnano
Surbani sero na mız u dumano
Dano piro; qe wes u nêwes nêvano

Qe kes nêşkino gama xo rano
Çarnay 'ro cerde, mezal nêdano
Nêverdano kes dest'ra xover sano
Cor; Kewlê Şini, xam Zini Gediği vano

Kuno 'ra qersunê ver, pira nênano
Dano ve piro, sungi zerrê de tadano
Bêgorn u bêkefen; na ko ra se cano
Nêwazeno ke kemera de xo bimano

Meytu tijia omnani vera verdano
Howtay u ses serri kes şuarê mewano
Bara cîrê dina lal u kherr u korr bimano
Ewro hona Tornê Thuji vendia cı dano

Dêsim-Surban __ 08. 08. 2014
Dewrê xo daim vone....

JÜANÊ MIDE TU ŞÜARA HERÊDISA

Türkan EROĞLU

*Tu esq u qewğa mı...
 Tu hêrs u hezê mı...
 Naca de ez tora duri,
 Tıp u teyna zerrê vore de tode esır...
 Howa qersunı ra betera...
 Namê to fekê mide hêni gonın,
 Hêni deco ke, dirbete goni ra pırı.
 Dıdanê fekê mide tu zê nanê cütêne,
 Ağmê san u sodıranê mı biya.*

*Çığa canê mı deceno bıdecero,
 Camalê to na bere de çığa beno qerşunı,
 Varênero bıvarê mı ser,
 Çığa zulım ma sero helmo germin beno,
 Bıbero; to şia...*

*Ez xo dımê şüa qerta quwağê, çımê mı to
 royê...
 Tu esq u qewğa mı,
 Tu hers u hezê mı;
 Lewanê tode jü şüare bıbı ro...
 Biya xo viri, sefkan be şüar u finiska nêbeno.*

*Mêrdenı marê ze sola nani ya...
 Nayi ra têpia bıbero mebi ro; endê waxt
 vêrd ra şı...
 Cênciyine zê owike raye gurête, destê mara
 rêyê ra şiyê.
 Tu royê mide can u weşıya mı,
 Rocanê tengı de sodıranê mırê omedia,
 Ticia pê kou biya.*

*Ez to sero hona hêni hec,
 Hêni hez ra pırrê owa zalalu...
 Tu havalê mınô qedır gıran; miro sêrkerde-
 na to,
 Zê ticia peyê kou dina mı kerdine roşt.
 Tu royê mınê dirbetını de helmê weşıye biya.
 Şiya pır u khali to dime; tora qeda u bela
 duri bero.
 Tora dime, naca de şüari
 Huyayisê domanonê sewo de bekeş mandi.*

*Hêrsê kutko, zê qersuna korro!
 Deyi kı veciya,
 Hergo çi rıznenoro,
 Key ke nişt ro,
 Dima thaba perey nêkeno...*

*Tu esq u qewğa mı...
 Tu hêrs u hezê mı...
 Tu kes niya...
 Xo ki niya...
 Yadigra, mide tu jü hêrs u qewğa...
 Tu rawa hoqısa...
 Karkaran de araqê çariya...
 Tu hêni çetın heni sefkano yabun u yajani;
 Roca tici de, tu torga varêna mı serde...*

*Ez dara tıp u teyna,
 Tu jilê çiçêga heji qurfna xode berd...
 Tu xode esq hefekna...
 Jüanê mide tu şüara mına herêdisa...*

DERSİM

Koyo BERZ

Serra 1937 an,
qe yena şıma viri?
Koy u kerrey, erd u azmin,
bibî mij u duman.
Goni virîtê,
goni virîtê laya Mınzuri.
Şehidan ra pırr bibî deşta Laçi.
Lo bırayêno, nalini, nalini,
nalini kewtîbî şardê Dêrsimi.
Qe şıma anê xo viri?
Qe yeno şıma viri laya Mınzuri?
Şehidê Dêrsimi, şehidê Dêrsimi!

Teniya, tıp u teniya,
bı seredê xoya sere hewada
Xoverda, xoverda u xoverda
Bêdost, bêolvaz u bêpaşti,
bêgazi u bêçiri mendi bi.
Koyan serro tıp u teniya.
Bêgüman,
bêgüman xoverdayê,
lacê camêrdan, xortanê Zazayan.
Bêçiri u bêpaşti hemberdê hezarana,
hemberdê tanq, top u teyarana,
vınderdê u xover dayê şaranê Dêrsimi.
Ma qe yeno şıma viri?
Şıma qe anê xo viri, şaranê Dêrsimi?

Qirini, qijini, fixan u bermi,
ofi, axi u naliniya Dêrsimi.
Qe yena şıma viri?
Eger, eger nina şıma viri,
labirê nay rınd bızanê,
xo vıra nêkerdo milleta Dêrsimi.
Torinê Seyid Rıza yan u peyê Elişêran,
Qeç, qul, ceni u camêrdan,
têtewr sere hewada bêgüman,
Bı xençer u şemşêrana,
lec kerdê,
xoverdayê hember tanq u topana.
Arêbiyay, arêbiyay, arêbiyay,
jew Dêrsimici serro hezarana,
hezarana eskerê Osmani,
hezarana eskerê Romi.

Fına zi xem nêwerd şarê Dêrsimi.
Qe şıma anê xo viri?
Şêr u şehidanê ê wexti?

Axi u naliniya seran,
axi u nalini kewtîbî,
Dêrsim u Dêrsimican.
Bı qerşunana qül qüli bibi,
xortê zey şêr u keleşan.
Adır u şewate kewt bi,
welat u ganandê inan.
Fına zi bêters u bêxem xover dayê,
ceni u camêrd, Dêrsim u Dêrsimican.
Şıma qe anê xo viri?
Qeç u qul, şehidanê Dêrsimi!..

Serra 1937 an,
teqini kewtî tıfing u topan.
Azmin dı bı güümü güma teyaran,
erdo bı vızı vıza qerşunan.
Adır pernayê u veşnayê zalıman.
Fına zi bı çıwana xover dayê,
keyna, xort u lacanê Dêrsimican.
Înana piya may u piyan,
desti day destan, doşi day doşıyan.
Semedê serbestey u serdesteyda,
şar u milletandê Anatoliyan.
Labirê tıp u teniya mendi bi,
milletandê dinyay miyan dı.
Qe şıma anê xo viri?
Ê rocanê Dêrsimi?

Hember diktatorey u zorey,
semedê tehamül nêkerdenda bındestey
Sere hewada u kewtî ray
Qandê xoserbiyayene u serdestey
Labirê ordiyanê Romi cırê rona ferman
Dêrsim kerd adır u duman
Teqini vıstı tıfing, top u tanqan,
erd u azmin dı bı vızı vıza qerşunan.
Şanay top u qerşunan fek,
Gird u werdiyê Dêrsimican.
Bı qeç u quldê ciya ardi meydan,
kerdi hedefê qerşun u topan.

La nêzana kî, inan rê vanê,
lac u torî nê şêr u keleşan.
Mîrenê, mîrenê,
la fîna nêbenê teslimê zalim u zordaran.
Hendikî cidî gan bîbo ê xover danê,
u mîl nêronanê hember dîşmenan.
Şîma qe anê xo virî?
Şehidanê ê demi!...

Verra 38 an, tepiya wesari bî.
Semedê inan roneyay darê idaman.
Gîrêdeyay bî kelepçana,
dest u lingê şêr u keleşan.
Amey kewti meydan,
xortê zey şêran.
Qix nêva, pes nêkerd
u nêbî teslimê dîşmenan.
Qerşun bî, darda bî.
Labîrê fîna zî,
çîm nêkuwa ê xortan.
Qerşun bî,
kîşîyay u darda bî jew bî jew.
Fîna, fîna zî,
sere nêrona u teslim nêbî.
Keleş,
şêr, şêrwan u lecwanê Dêsimî,
nêbî, teslim nêbî.
Qe yeno şîma virî,
qetliamê Dêsimî?

Not: Mî na şîêra xo dî serda 1987 dî,
semedê virî ardenda şehidandê Dêsimî
yê serda 1936-37-38 an nuşnê...Dî serda
1990 an Suka Îsveçî Uppsaladî Radyo dî
wendî.

ERO BÊMIRAD! **Gürsel Sarıkış**

Ero vavuruçikê mî!
Peêk-leyleg u qene-thambur
Nêzano se vacî;
Zawt u zuneta bîdî tora
Ero bêmrad!
Tî çî zê tilefirî
Ca be ca cêrena
Şaqa to ju ita, ju uja
Roca vêrnena xora.

Vêreherê mîno lewlesk
Vano; belkî tofan bêro to ser!
Bicêro bero itara...
Heqî to rut da ma
Ma tebe kîncara dan'me cî.
Ero herê mîno peyê axure
Gayê mînê garane
Çî cêrena sîlonda sera
Xo têv dana wele de
Cunîspiyawo kotibîyaye
Sîa u sîpîndî
Zê Kutikê gerrîni recefîna
Hên semşolîk şemşolîk lerzena.

25/5/2019 Ank

GEANE

Fırat ALİ

GEANE

Gegane zere biyêne tever
Tever biyêne zere
Mı sera gırediyêne çêver
Mı nêzanitêne
No hepsê kamci welatiyo ez
tede...

Gegane tı biyêne ez
Ez biyêne tı
Roj biyêne şewe
Bajar biyêne dewe.
Gegane nenikê xo kerdêne hene
Zerrya mı ze usari biyêne
khewe....

Gegane ez biyêne jü çeneka
qışkeke
Destanê mîde nono oncili, rüyê
mîde hêstiri
Ğij biyêne hetanê serê khendali
Wazenu pêbici destê jü hevali
Şiliye bıvaro mı ser bari bari
Ez nezanu mîrê qey biyo bar,
derdê şari...

Gegane ez biyêne qertal (hêli),
Xoritina asmeni de fırdêne
Ğeyalanê xo dîma şiyêne
Rüyê mîde huiyayış la bele
Pizê mîde ağuyo de thal
Çı buri, zonê mîde thamo de
khan (?) Mendêne...

Gegane zê dejê dıdani
Hini (hên) xori, hini bînera
amêne
Lerzayîşê hardi
Hevalê minê rîndi zaf rew merdî.

Gegane zê merda cêro
Hini bêveng
Hini bêaqıl
Hini bêbine
Gegane ez xora
Maya xora çinbiyêne.

Eyam/
va yeno/
dar u ber/
vengi keno zede/
tevané hard u asmen/
pia hejino...../
ez hini teyna xo be xo/
pîlosiyo ğeyala ra /
şiyiyo welat ra vejîyo/
hewri hini tari/
adîr hini serdîn/
eşq bîne welede/
tevané dolîmena nebena
khewe.... /
şodîr hini dîri /
her çımdê roştîya /
hazar astari vejîna /
çı bero aqîle mı /
ebe xer keno ya/
çeverane qelbi.... /
va yeno /
areye onca renora/
eyama, waxta, kuşon u kemera/
çı dest kuyo..
Va guveno hetan quvveta
peniye/
areye çerexino beveng xori xori....
/
eşqa musno mı ebe zor /
nedino caa çevere qelbi/
kam şono şoro.. /
şiliye yena birina kena weş/
kam vano çı vajo/
dej ra vîrazino eşq..
Dej ra vîrazino eşq..

ERZINGA RA DOT - MEKTUVA NAZÊ

Asmen Ercan GÜR

Heq bolemkeru; ju mîlet ke honde xorê dismen vo.”*

... Mî, namê Naze deqerna, cıra qal ard ra. Qesê ke mî Naze ra hesnay; u taw mî hên zona ke suji ame kot canê mî; tûkê mî, mî ser hesar bi; nia qutê mî qurfiya. Çi ke ju doman ke nêşikino welatê xo de, wertê qomê xo de eve zonê dakîla xo ra, eve zonê pi u khalkunê xo ra, eve zonê dêk u pirkanune xo ra nevazo; “zerrê mî dezeno”; nia derdê xo ke nêşikiya biyaro ra zonê xo ser; endi çi xêrê xo esto!..

Hama na suz, nê suze domanu, nê ki suzê pilunê dinuno; çi ke serru rao ke na qom eve kistene, eve qirr kerdene ters u xofi dê cî. Nafa ki vato, “sîma zonê xo caverdê; qesey mekerê, Tırki bimisê”; nêvato ke “hem Tırki bimisê, hem ki zonê xo qesey bikerê!” Coka na suz, nia têede suzê devleto, suzê hukmatunê Tirkuno.

Helvet ma de ki gewseğîn esta; ma ki pê zone xode nêvinetmê! Ala nia de; wakîle Naze, serrune 1989 u 1992’ine de suka Erzîngan’î qeza Tercan’î de şîya mektevê yatîlî; şîya mektevê wertey. Waxto ke ma welat de doman bime, cenc u burc bime; welat de weşîya xo ramîtenê, awa ke ama Kîrmanc u Elewûnê ma ser, zonê isonî nêsonu ser ke biyaru ra zon. Zof tengîye ama isonê qom u hometa ma ser; mîletê Kîrmancê ma zof tharve diya. Ala reê nia dê; na sene tharva, na sene alanga şîawa ama isonê qom u hometa ma ser! Bêrê nae, fekê wakîle Naze ra, eve destê qelema Naze ra bêhelm buwanime:

*

• “Mae feqîr hona doman bime; aqîlê ma nêşiyenê ser. Ma çi zonenê ke nia kenê! Ma, zon u zoganê xo ra kume duri, vurîme ra, beme Tîrk...”

“Bîraê mîno pil, bîrao delal Mîstefa!

Tî ki zonena; cî ra ‘sosyal medya/facebook’ vanê. Rozê çutîr ke bi ez, naza hên esalet ra rastê namê to amune; mî resmê to di. Nae ser, ez hên hêsar bûne ke tu weşîya xo ser, weşîya welat u dewa ma ser, weşîya qom u hometa

ma ser ju kitav nusnena. Nae vaji ke, na karê tora zof bûne sa. Helvet ma, jumîni rînd nas keme; namê çê sîma “Özbey” vajîno. Ju ki cîranê ma bi; çê “Ap Wusivî”. Nae vaji ke, na kitavê tuyo ke, tî qomê ma ser nusnena, zof çîyo de hewlo. Çi ke na kar u gurê torê zof motajîya qomê ma esta. Çi ke cao ke ma, dewunê welatê qeza Tercanî de zon u zagon ve yitîqatê qome ma ser weşîya xo ramîta, hata nîka keşî karo de nîanen nêgureto deste xo. Weşîya qom ser, weşîya isonê ma ser, hata nîka se biyo, se nêbiyo; nia pêro çond sey serru ra, nia fekra ve fek, qosra ve gos hata na roze ame. Nia ke biyo tae malumatê qomê ma waxt ra vurîyê; a tae ki biye vind şîye. Na minval ser ez hên guman kon ke, na kitavê to zerrê qom u hometa ma de zof alaqa vînenê; coka ez honde bûne sa. Endi se ke biyo!.. Van, qesa xo zof derg mekerî; mesela ke torê qesey kon, ez bêrî a mesela ser:

Hona ke ez, wertê des u dî ve des u phonc serru de bûne, şîyenê mektevê yatîliyê Tercanî. Nia hirê serri, têsêr şûne na mektevê wertî. Çutîr şûne na mektev; mî çi tengîye onte, xorê ey ki ez zonon. Uncia ki tenê biyarî ra zonê xo ser; bîrae xorê vaji:

Dewa ma de ju çê bi; sarê na çêyi, name xuye peen ‘Sözer’ vî. Inu ke cesaret kerd, axrê ju domanê xo rusna mektevê yatîliyê Tercanî. A, sera tene waxt vêrd ra; nafa ki ez şûne na mektevê yatîlî. Ravêr zerriya mua u piyê mî zof çîneviye; hama ma na çêra cesaret guret. Na serru de ez gîno na raa qurvetiye; na serru de mî ‘ğeriviye çîka’ zona; na serru ‘ğeriviye’ nas kerde. Yî serru de mî ra tepîa, dewa mara çor domanê bîni jê mî amey na mektevê yatîlî.

Nia ke bi, kam ke domanê mae ke mara tepîa newe amê na mektev, iyê ke inu ra ravêr amê, eve dinu ma, nainu rê wayîr vejîyayme ke zof tengîye meoncê. Heya; ma kar u gurê dewe ra, suxre ra, çînebiyayîna dewe ra, feqîrênî ver xeleşîyayme; hama çîye esto ke u waxt onder, aqîlê mî zof nêşiyenê ser! Mî yê serru de xori fam nêkerdenê; ‘Na hukmatê Tîrk, mare na rîndîye ça keno; ça honde maseraf keno, na mektevunê yatîlî seweta ma kerdê ra!’...

Mudirê mektevi ki her roza Heqi, her sodir amene, mara vatenê; 'Qimetê ma bizonê; sans u taliye sima gureo ke sima amê na mektevu; qedir u qimet rind bizonê! Nia vatenê, pey ra hukmatê Tırki goynenê ke goynenê. Ça zur bikeri; Heqi ra ayano; ravêr hewesê mı na mektevrê zof bi; ravêr ke şüne, ez ki zof büne sa. Hama dıma ke sera tenê waxt vêrd ra; hama hama ke hire serri ke bivi pırr. Ez endi gıran gıran na mektev ra bêzar büne; çı ke dewa mı, çê ma zof kotene era mı vir; ez, zof biyenê şeriv...

Gegane ke, nınga mua u piyê mı kotenê raa qeza Tercani; tey nonê soji ve hewla çeyi ardenê. Na çi dêne ju kesi mirê rusnenê. Mı, na non pêro nêwerdenê, nêqedenenê. Hên ju di çivi, hurdi murdi ke ver ra mendenê; mı kerdênê zerrê ju paçi, kerdênê binê balişna xo; dênê we. Werte de gegane vetenê, phaç kerdênê, kelê xo cıra bırrnenê; tepia kerdênê hurendi. Endi tı hesav ke; ez naza nia honde bivi şeriv...

Na mektevê yatılı de domane ke tenê piliyê, inu ki şeriviyê ontenê. Uncia ki na şeriviyê inu rê zof çetın nêviye. Hama domane ke hona hurdiye inu rê zof çetın viye. Çi ke gune bê mue, bê pi eve xo rovarê xo bikerê, eve xo kincunê xo buşiyê; ronê, wedarê. Teyniya no nêvi; hetê ra ki na domanê qom u hometa ma, silxetiye ra Tırki nêzonenê; alanga şaa bine ki na hal vi.

Nika yenu mı viri; hona ke mua ve piyê mı, ez nêrusnay vi na mektev, ez çipa çip temey kerd vi. Mıra vat vi; 'Tu ke şiya uza, tu ke şiya mektev uza mevaze -Ez, Elewi u Kırmancune. Xora ke sere yitiqati de qal ame ra, qeyta qesey meke; xo bêli meke! Nia, ez temey kerdune...

Na mektevo ke ma şime, hama hama ke nêjdiye 500 (phonc sey) televê xo bi. Nia pêroyine ki zonê ma 'Kırmancı' rind zonenê; çı ke zonê mua u dakıla xo vi; zonê pi u khalikê xo vi. Hama uncia ki na domanu ra qeyta ju keşi, na zonê ma qesey nıkerdenê; çı ke tersenê, xof day vi ma. Hên ke u xof u ters do ma honde beşir!.. Yimkaniye çinêbiye; nia ju doman nêşikiyenê zonê mara fekê xo tern keru; zonê mua dakıla xora, zonê pi u khalikê xora ju di çekü vazo; derdê xo biyari ra zonê xo ser. Yê domanê ke tenê qıjiyê, hewt heşt (7-8) serrude rê, belka inu Werte de zonê xo qesey-bıkerdenê. Çi ke doman bi; hona ters çiko, xof çiko nêzonenê!..

Hal mezalê ma domanu yi serru de nia bi; zof sarrê to ki medezninê. Hama na serru ra, ju xatıra mına xıravine esta ke hona hona yena mı vir; nae ser ez zof kun xo ver. Hona hon ake

yena mı viri kun xo ver; bon mirrozın. Torê qalê na mesela bıkeri; biyari ra zonê xo ser:

Ju çêneke biye; rozê zerrê xo dezo; nae ser gureta arda revirê mektevi. Xamşıra cıra Tırki pers kena, vana: 'Çena mı; çıkê to esto?' Çêneka feqire zonê ma Zazaki ra vake; 'zerrê mı dezeno! Helvet xamşıra zonê ma nêzone-na; çêneke se vana, se nêvana, nêşiyê ser; fam nêkerd. Waa na çêneke, waa pile ki tey ama; a ki uza lewe made biye. U ca de ma ju di, hirê kes bime.

Xamşıra ke na çêneke se vana, fam nêkerd; nafa xo çarna ma, mara vake; 'Na çêneke se vana; bıçarnê Tırki, mıra vazê? U taw, to hên zona ke dina rijiyê ma pêroyine ser; ma tersu ver nêşikiyayme ke fekê xo tern keme; çeküye, di çeküy vajime. Waa a çêneke bila tersu ver vengê xo nêvet! Nafa ki xamşıra her ke şiyê qariye; herediye mara. Tırki ra vake, 'Nêere sene çor sano sima; simare se biyo; sima ça zonê xo quletito ro; qesey nêkenê?'

Qoğisa made ju çêneke biye; namê xo Birgöl'e viye. Dewa İkişleri ra biye. Birgöl'e, isonê xorê zof zerrewêsayi biye. Ez desinde terkito, şüne qoğise; mı hal meal Birgöl'e rê qesey kerd. A ki uste ra amê revir; derdê na çêneka qize, zonê mara çarna Tırki; xamşıra ra vake...

Uyo nuyo, her waxt na çêeka qize ke yena mı vir; xora zof sermaon; kun xo ver. Werte ra çond serri vêrdê ra, hona hona ki heniyo. Çi ke ma, u zon zonitenê; jê sitê mua ma ki mare helal vi; hama ma tersu ver veng nêkerdenê; xo nêne nêzonetenê ser. Helvet hona ke ma dewe de bime, hesnenê 'Tırk estê, zonê mara qeyir Tırki qesey kenê.'

Maylimê ke amenê dewa ma, yi ki Tırk vi; ma, yi di vi; zonitenê sene isoniyê. Hama çi hêf ke mua u piye ma, ma çipa çip temey kerd bi. Mara vat vi, 'yamu yamu; zu çekü zonê ma qesey mekerê. Ma ki vatenê, 'raşt ke heniyo; ma ke qesey bıkeme, na mektevu ra ma erzenê tever; dıma mua u piyê ma heredinê mara. Hem ki ma, nêwastenê şime dewe; çike dewe de mal gau dıma, bijeku dıma bifeteli-me; suxrê dewe gıran bi; mare çetın amenê...

Naza ret vi; mektev de cısn cısn werd vejiiyenê. Ju werde nêvi; kincê newey ki dênê mara; cıl corê ma nerm vi, pak vi, qulelık bi. Olvozê ma ki bi...

Mae feqır hona doman bime; aqılê ma nêşiyenê ser. Ma çi zonenê ke nia kenê! Ma, 'zon u zoganê xo ra kume duri, vurrime ra, beme Tırk. Serru ra tepia ez rastê na olvozunê xuye mektevi amune. U waxt ju girê ame nist serê na zerriya mı, hona hên vineteu. Çike mı

di ke ma endi isonê jü qom nime. jümini ra zof durime; wertê ma de thowa nêmento; alaqa ma rew ra jümini ra birriya!

Ma, honde kes jümini sîlam kerdênê; dîma wertê ma de thowa nêvêrdenê ra; ma jümini de bime isone xami. Hên ke jümini 'merava' kerdene ra qeyir, thowa wertê ma de nêvêrdenê ra. 'Zerrewêşiya Kirmanciye' ra, pey ra thowa marê nêmend bi; tu hên zonene ke jü zerrewêşiya ma, zerrê mara jê ciğê u piske qurfna berda...

Dêma ke hukmatê Tırku, na 'Mektevunê Yatılı' de ma, destê mısayis ra hên hên berdimê raa xo ser. Waxt ra ma, zon u zagonê qom u hometa xora fitime duri; vîsnayme. Hama ma key ke alaqiayime xo, u waxt ki her çi vêr bi ra, şî vi... Tae Dêsimij ke na mesela qesey kene; coka ez qe sas nêvon. Dêma ke têde na sevev rau; nu çîyo xerrepîyayîyo ke amey vi sarê ma ser; ez xo xo de van, 'dêma ke amu nainu ser ki, coka na tae Dêsimîzu, na sarê mau Kirmancu raa xo caverda; şîye raa Tırku ser. Jê ma, eve zon u zagonê dînu ra qesey kenê, eve Tırki fam kenê.

Nika ki xo xo de nia fikirun; hetê ra ki binê lewu ra huyn! Hama nae vaji ke; serru ra dîma zof hêfê mî mire, na domanê ke şîyê na mektevu, nainu re; qom u hometa mare ame. Hem ki hêfê mî mire yenu. Hem huyn, hem ki bon mirrozîn; xo xo de fikirûn, van; 'Ala nia de; u waxt ma, biyenê sa ke, tali u tezelê ma gureo; ma rînd ke ameyme na mektevunê yatılı...'

Dîma, mî sosyal medya ser (onder, cîra 'facebook' vanê), restune zof olvozunê xuye na mektevi. Mî, yî jü ve jü kerdî sae di. Hama, dîma mî niada ke ma jümini de isonê jü qomî nime; jümini rê isonê xamime. Zerrê ma jümini rê nêvêsa; çi ke wertê ma de nê zon u zagonê qomê ma bi, nê ki yiman u yitiqatê ma bi; wertê ma de ke nia thowa nîmend bi; alaqa ma jümin ra zof nêmende...

Nika, sayiya to de şune yê rozu. Nia ke şune yî rozu; Wuşen ame era mî vir; Wuşen ki u waxt hona hewt u heşt (7-8) serru de vi. Hona hona ke u bervis u jivayîsê dey na gos kherrikunê mîra nêşîyo:

'Apoo, mî ca meverde; apoo, mî ca meverde!' vatenê. Wuşen, eve a domaneniya xo roze mektev ra rema şî. Hêvetu ra remay vi; çike doman vi, aqıl nêkerdenê. Rema şî ke şero dewa xo, şero bîreso mua u piyê xo. Fiqare Wuşen, nia gînay vi ra u olağu, gînay vi yî dere u derxanu, gînay vi yî ko u qerisu ke şero dewa xo, şêru bîresu çê xo. İson ke na mesela Uşeni ano xp viri; tûkê isonî benê thik; tî hên zonena canê isonî rê theji sono pede; 'Çîqaş zoro; na

serru de, jü doman tek teyna bigîno yazî u yavan; ra u olağa xo vind kero!..

Coka van; 'gunê ma rew bialaqiyene xo'; dustê na politîqa qefçîle de, dustê na politîqa hukmatê Tırki biyamenê. Zon u zagonê xorê wayir biveciyênê; na asimilasyon xora duri fiştene!..

Hama çî hêf ke hên nêvi; niye ke jê ma, nia gîran u yaxe xo da destê na politîqa hukmatê Tırki; çî hêf ke nainu, sîlxetiye ra zon u zagonê xo, yitiqat u yimanê xo, 'kamiya xo' yinkar kerde; nia kerde vindi...'

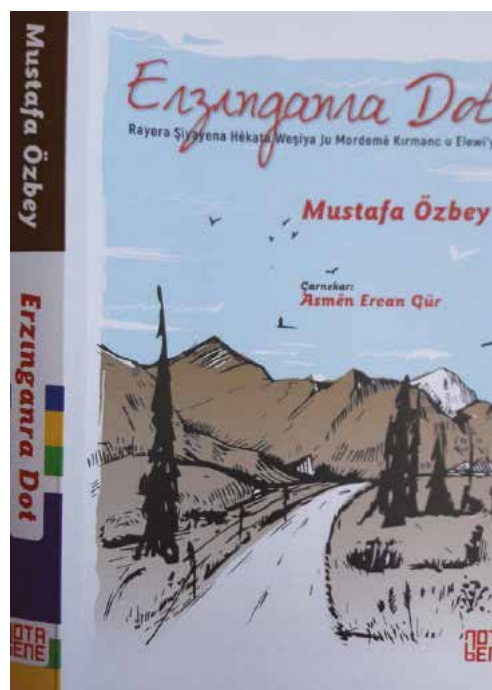
Naze.

*

Yaa; mî ke na mektuva çêna mawa zerrewêsayîye nia wende, zerrê mî zon da; efkâr ez guretu. Na hal jü isonre illam u isono ke na meselu ser sare xo deznenu, xori fam kenu; inure çîqaş zor yenu. Na hal ki jü qomî re yîzravu, ejatu; jü hukmat ke jü qomî rê na xîravîneni kerde, tî hên zonena ke isonê yê qomî bine ra, koke ra qîrr kerdê; nia qe ferqê xo çîno.

Çî ke nia ke kerd, qom ke xora kot duri; endi estena yî qomî, waxt ra wertê qomunê dina ra darina we sona; bena vindi sona. Na ki merdena yê qom u hometa... *

*Çîmê: Nustog: Mustafa Özbey. Çarnekar: Asmen Ercan Gür. Ezîngan Ra Dot; Raye Ra Şîyayena Hêketa jü Mordemê Kirmanc u Elewî'y. Serrê: 2019. Vejîyayis: Çapxanê "Notabene". Pelge: 69-75

VENG BÎ LAL

Hüseyin Çatal ra kıtavê kılami Vejiyayîşê AR de vejîya. Sîma şîkinê internet ra ardene dê, ya ki tede kıtavxanu de perskerê.

Sayir kıtavê xode nia vano:

"Mî ke ni kılami (şîiri) nusnay, ma u piyê mî tîm lewê mîde bî. Ez qe teyna nêverdu. Ma ni kılami piya nusnay. Ni qesey jêder yê ma u piyê minê. Ma niştme ro, piya qesey kerd, ge-ge sa bime, ge-ge berbayme. Coka wazen ni kitabê kılami zîmetê ma u piyê xo kerine.

Wendoğ, na kılami de dez u heviyê ju maye vêneno. Her pelge de ju dîlopeyê hêştire esto. Oxt beno mordem sa beno, oxt yeno ke berbeno, huyino."

58 kılami tede estê, 91 pelgê.

Kıtavê Uşeni ra 2-3 kılami:

Veng bi lal

Çek peqa
Veng tekit şî
Boa baruti dariye we
Asmeno gewr kerd qîlêrin
Birayên kerde dirbetın
Veng bi lal

Mî nîka qesê xu azad kerdî

Nîka raw u wolaxu derê
Çêwu de meymonê
Kutê'ra Zon, fetelinê
Mî yî êndî azad kerdî,
Verday ra,
Yî nîka azadê.

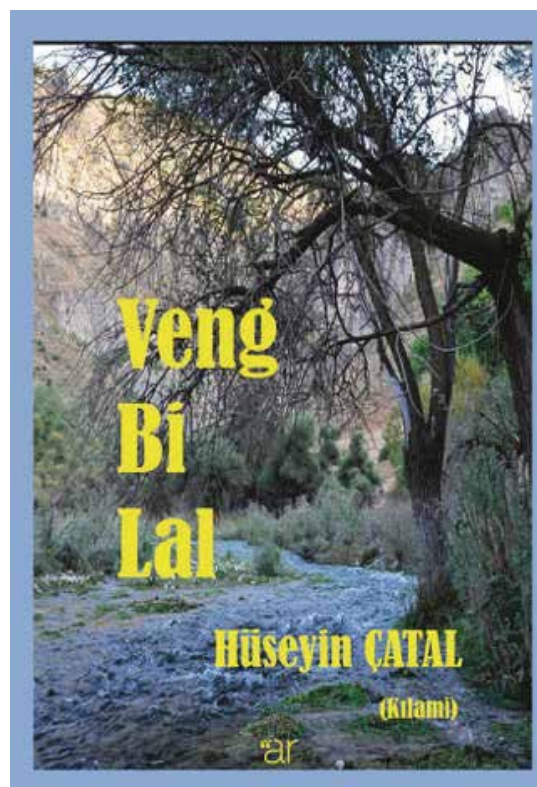
Ne polis,
Ne esker,
Ne ki dewlete resena cî.
Qeweta yîne nêresena cî,
Nêşîkinê qersunu pîranê.

Yî endî bî zîrçayîs,
Reştî asmêno kêwe
Wolaxê welatî de her ca derê
Her çê derê
Nîka zonê milionu derê.

Sermê ma

Tengina ke
Na mulxutê ma diye,
va kes mevêno!
Zîlmo ke ma di,
va keşî ser m'ero.

Vêsoniye ver
ma serm nêkerd,
Ma zonê xorê
Wayirên nêkerd,
nu bî sermê ma.

BERIVAN ARAL'E RA „ÇERX DE" ALBUM KALAN (Z) MUZİK DE VEJİYA.

No; albumê Berivane yê 4.ine wo. Ni albumê xode 13 lawiki estê, ninu ra 10 teney kirmanc-ki/zazakiyê, yani zonê mde vatê. Ni lawiki; -Keza mı- ra qeyr pêro eve xo nusnê, yanê; qese u qeyde yê xuyo. Na gurenayis de phoştdariya Yılmaz Çelik u Grup Abdal esta. (Sima zonenê Grup Abdal ki gegane zonê made lawiku vano)

1.Lawikê ke album de vejîyê nayê:

- 1.Mirê beso
- 2.Biya qîle
- 3.Usarê ma niyo
- 4.Cerx de Piro
- 5.Qe birnabe (kırdaşki)
- 6.Anlat sevdam (tırki)
- 7.Dızdo jürekero.
- 8.Por zer
- 9.Dayê gırano
- 10.Riya vapure
- 11.Keza mı (Ozan Şahin)
- 12.Bu tepe pullu tepe (Verê na koy ra pulo hem zazaki hem ki tırki vata.
- 13.Değirmen başında vurdular beni (tırki, anonim)

Berivan Aral'e Universita Strasburgi de muziki sero dersi gureti, wendisê xo ra têpia nika Universita strasburgi de Konservatuwarê Dewlete de derse dana.

A, hata nika xeyle şînatkar u hunerberzu de pia vejîye sahne u lawiki vati. Aye; Tırkia u Awrupa de konseri day. Nika ki albumê xuyê "Çerx De" vejîya.

Berivana, desê martê 2019i de Albumê xo da naskerdene, na Gala de xeyle şînatkari amey sewa daye de lawiki vati. Na sewe de: Ozan emekci, Tolga Sağ, Yılmaz Çelik, Enver Çelik, Veysel ağbaba, Abbas Doğanay, Erdem Kızılyatak, Veysel Aydın vejîyay sahne.

Hawar Tornêcengi

ZONO EZ

SinanUSAR

*Zono ez,
rocê ez dewa thale de
xo rê ban virazon
asmên u astore de
bon ciran ez
Koye Veroci, Jiara Paçkine rê
bon meyman ez*

*Vay de, thelpê birri de,
vengê qewaxo de
bon haval ez*

*Pago rê, hêgao rê
xatiranê ma u piyê xo rê
bon wayir ez*

*Rind zon,
bê veng u vaciye de
bon usar ez.*